75. rocznica wyzwolenia obozu zagłady Auschwitz-Birkenau

27 stycznia 1945 r. wojska radzieckie oswobodziły ostatnie 7 tysięcy wycieńczonych więźniów największej fabryki śmierci faszystowskich Niemiec, w której przez 4 lata zginęło ponad 1,1 miliona dzieci, kobiet i mężczyzn.
Dziś w tutejszym muzeum pracują także dwie Niemki. ▶ 4

samo życie

Magazin auf Polnisch nr 2 (577) – luty 2020 1,60 €

Polska 2,00 zł, w tym 8% VAT
Österreich 2,50 €
Nederland 2,00 €
Belgique, Italia 1,70 €
Magyarország 545 HUK

Niemcy stworzą centralny rejestr dobrowolnych dawców organów

tvn program na cały miesiąc
2.2 – 29.2.2020

zdj. Alexander Raths / stock.adobe.com

Zaledwie 15 proc. mieszkańców Niemiec jest potencjalnymi dawcami. Zmieńmy to! ▸3

K 14148
Index 34172X
ISSN 1432-9794
Nakład 11.200 egz.

Aktualności

Po obu stronach Odry i Nysy

Niemcy rezygnują z węgla. Jest plan.

Berlin i rządy krajów związkowych ustaliły plan rezygnacji z węgla. Ocaleje las Hambach, ale nie ocaleją niektóre wioski.

Jak zapewnia minister środowiska Svenja Schulze, pierwszy blok elektrowni węglowej ma zostać wyłączony już pod koniec 2020 roku. Krótko potem siedem następnych. Wszystkie w Nadrenii Północnej-Westfalii.

Rząd federalny i rządy czterech krajów związkowych, w których wydobywany jest jeszcze węgiel, ustaliły wspólny plan rezygnacji z energii węglowej. Operatorzy elektrowni otrzymają wysokie odszkodowanie za wcześniejsze wyłączenie obiektów. W zachodniej części Niemiec będzie to 2,6 mld euro, a we wschodniej 1,75 mld euro – zapowiedział minister finansów Olaf Scholz.

Pomoc dla regionów węglowych

W negocjacjach uczestniczyli ministrowie gospodarki, finansów, środowiska oraz kanclerz Angela Merkel i premierzy Brandenburgii, Nadrenii Północnej-Westfalii, Saksonii i Saksonii-Anhalt.

Projekt ustawy o rezygnacji z węgla, o który od miesięcy trwa batalia między resortami, ma zostać jak najszybciej ukończony i uchwalony jeszcze w pierwszej połowie tego roku.

28-osobowa komisja węglowa, złożona z przedstawicieli rządu i regionów węglowych, pracodawców, ekologów, naukowców oraz związków zawodowych, zaleciła w ubiegłym roku rezygnację z węgla do roku 2038. Jak przyznał federalny minister gospodarki Peter Altmaier, sprawdzone zostanie, czy rezygnacja może nastąpić trzy lata wcześniej.

Aby ułatwić landom zmiany strukturalne, otrzymają one do 2038 roku z budżetu federacji do 14 mld euro. Niezależnie od tego federacja chce sama wspierać dalsze działania do 26 mld euro.

Nie będzie wycinki Hambach

Starszym pracowników w branży, którzy przez zmiany strukturalne stracą pracę, państwo dofinansuje wcześniejsze przejście na emeryturę. Na ten cel zaplanowano prawie 5 mld euro. Od 2023 roku przy rosnących cenach energii (choć rozwój tych cen trudno jeszcze przewidzieć) państwo pomoże także przedsiębiorstwom o wysokim zużyciu prądu i osobom prywatnym, dopłacając do sieci przesyłowych. Wcześniej zaplanowano już odciążenia w związku z produkcją ekoprądu.

Powolny plan odchodzenia od węgla uchroni pozostałości lasu Hambach. Prastary las, który w ostatnich latach był symbolem niemieckiej walki o klimat, nie będzie już wycinany na potrzeby kopalni odkrywkowej.

Politycy zadowoleni, ekolodzy nie

Premierzy czterech krajów związkowych byli zadowoleni z wyniku negocjacji. To „rozsądny plan" – mówił Michael Kretschmer, premier Saksonii. „Najpierw musi dojść do budowy struktury, zanim zamknięte zostaną elektrownie węglowe" – podkreślał. Szef brandenburskiego rządu Dietmar Woidke zaznaczył, że porozumienie przyniesie pewność dla ochrony klimatu, przyszłego rozwoju regionów górniczych i pracowników.

Organizacje ekologiczne krytykują, że odłączenie elektrowni węglowych trwa za długo. Prawie połowa bloków energetycznych ma przestać działać dopiero po 2035 roku. Zbyt długo kopalnie węgla brunatnego szkodzą środowisku – argumentują.

Wioski zrównane z ziemią

Według aktywistów uzgodniony plan oznacza zniszczenie kilku miejscowości w pobliżu kopalni odkrywkowej Garzweiler II. Zrównane z ziemią mają zostać Keyenberg, Kuckum, Ober- i Unterwestrich oraz Berverath, a w pobliżu Garzweiler ewakuowany już częściowo Lützerath. Mieszkańcy tych wiosek nie kryją złości i rozczarowania. Porozumienie to dla nich „katastrofa". Zapowiadają kolejne protesty.

Koncern energetyczny RWE poinformował, że pokłady węgla pod tymi miejscowościami potrzebne będą już od 2024 roku. W związku z wcześniejszym zamknięciem kopalni Hambach, Garzweiler będzie nieodzowny, a wydobycie węgla w tym miejscu kontynuowane zgodnie z planem – tłumaczy RWE. (kad)

zdj. Production Perig/stock.adobe.com

Jedna praca nie wystarcza

Przybywa osób, które pracują w kilku miejscach. Zmusza ich do tego przede wszystkim sytuacja finansowa, ale nie tylko.

Ponad 3,5 mln osób w Niemczech ma więcej niż jedno miejsce pracy – wynika z danych Federalnej Agencji Pracy, o które zapytała w Bundestagu partia Lewica. Dane pochodzą z czerwca 2019 roku.

Osób tych przybywa. W porównaniu z rokiem 2018 jest ich o 3,6 proc. (123 600) więcej. 15 lat wcześniej w kilku miejscach zarabiało tylko 1,86 mln pracowników.

Osoby zatrudnione w kilku miejscach – obok pracy na pełnym etacie – mają najczęściej jeszcze pracę w niepełnym wymiarze godzin. Tak wygląda sytuacja prawie 3 mln zatrudnionych w Niemczech.

Inny wariant to posiadanie dwóch niepełnoetatowych miejsc pracy, w których odprowadza się składki na ubezpieczenie społeczne. W ten sposób pracowało w ubiegłym roku ponad 345 tys. osób. Inni łączą kilka prac w minimalnym wymiarze godzin (Minijob). To ponad 260 tys. przypadków.

Dorobić do pensji

Zdaniem polityków partii Die Linke (Lewica) powodem łączenia kilku miejsc pracy jest trudna sytuacja finansowa. Większości zatrudnionym nie wystarcza jedna pensja, żeby związać koniec z końcem.

Potwierdza to przeprowadzona w ubiegłym roku analiza Fundacji im. Hansa Böcklera, w której pytani mogli wymienić kilka powodów jednocześnie.

Dla większości (53 proc.) pytanych decydującym czynnikiem przy podejmowaniu dodatkowej pracy są trudności finansowe. Co czwarty badany przyznał, że trudno mu znaleźć pracę na pełnym etacie, stąd łączy kilka zajęć.

Dla 51 proc. decydujące było sfinansowanie szczególnych życzeń i zakupów, 58 proc. podało jako motywację współpracę i komunikację z innymi, a prawie połowa ankietowanych przyznała, że podjęła dodatkową pracę, aby pomagać innym ludziom.

Zbyt niskie wynagrodzenia

Także analiza instytutu IAB z 2017 roku wykazała, że wiele osób z kilkoma miejscami pracy jest zmuszona do tego przez sytuację finansową. W głównej pracy otrzymują o ok. 570 euro mniej niż osoby na jednej posadzie.

Partia Die Linke domaga się podwyższenia płacy minimalnej do 12 euro za godzinę. Postuluje także, by zakończyć delegowanie pracowników i bezpodstawne zatrudnianie na czas określony. Praktyki te – zdaniem Lewicy – prowadzą do obniżenia wynagrodzeń.

Według Federalnej Agencji Pracy ok. 4,14 mln osób pracuje w Niemczech za wynagrodzenia poniżej 2203 euro.

Politycy wskazują też na inny powód: coraz mniej stanowisk opiera się na umowach zbiorowych (Tarifverträge). Według związków zawodowych w 2018 roku tylko 56 proc. miejsc pracy w zachodnich Niemczech i 45 proc. we wschodnich bazowało na wynegocjowanych z branżami umowach zbiorowych. (kad)

Czarny czwartek Sądu Najwyższego

Trzy połączone Izby Sądu Najwyższego (SN) – Cywilna, Karna oraz Pracy – na wniosek I Prezes SN przyjęły 23 stycznia br. uchwałę stwierdzającą, że osoby rekomendowane przez nową KRS nie są sędziami w rozumieniu tak polskiej konstytucji, jak prawa unijnego. Sędziowie ci nie powinni się podejmować orzekania, bo ich orzeczenia w sposób trwały będą skażone podejrzeniem braku bezstronności.

59 sędziów SN uznało także, że wyroki w sprawach zakończonych do 23.1.2020 r., w których orzekali sędziowie powołani na wniosek nowej Krajowej Rady Sądownictwa (KRS), mają moc prawną. Wyroki są ważne, a uchwała Sądu Najwyższego ma zastosowanie tylko dla przyszłych wyroków.

Jest możliwość odwołania od takiego wyroku i ponownego jego rozpatrzenia.

Od 24 stycznia br. sędziowie powołani w procedurze inicjowanej przez nową Krajową Radę Sądownictwa (KRS) powinni powstrzymać się od orzekania. W trosce o obywateli, których sprawy dotyczą.

Według Ministerstwa Sprawiedliwości uchwała z mocy prawa jest nieważna.

– Wbrew obowiązującym przepisom ustawowym Sąd Najwyższy podjął uchwałę w postępowaniu w sprawie podważenia statusu sędziów powołanych z udziałem obecnej Krajowej Rady Sądownictwa – zakomunikował minister Zbigniew Ziobro.

Tymczasem Komisja Europejska (KE) wyraziła zaniepokojenie sytuacją sądownictwa w Polsce – poinformował na konferencji prasowej w Brukseli rzecznik KE Christian Wigand.

Jakby tego było mało, Sejm odrzucił 23 stycznia br. uchwałę Senatu w sprawie odrzucenia w całości nowelizacji ustaw sądowych, rozszerzającej odpowiedzialność dyscyplinarną sędziów. Oznacza to, że nowela trafi teraz do podpisu prezydenta Andrzeja Dudy.

Większość ekspertów jest zgodna co do tego, że w czwartek, 23 stycznia br. w Polsce skończył się okres trójpodziału władzy. Władzę absolutną sprawuje obecnie Prawo i Sprawiedliwość. TK

Nowe przepisy dla dawców organów

W niemieckich urzędach będziemy regularnie pytani o zgodę na pobranie po śmierci organów. W internecie powstanie centralny rejestr dawców. Ale czy to wystarczy?

W Niemczech na przeszczep czeka ponad 9 tys. pacjentów. Brakuje jednak dawców. Nowa ustawa ma to zmienić.

Minister zdrowia Jens Spahn promował radykalny model, który zakładał, że każdy jest potencjalnym dawcą, jeśli nie zgłosił przed śmiercią sprzeciwu. Projektu tego nie poparła jednak większość głosujących w Bundestagu.

Największym poparciem cieszył się projekt grupy posłów wokół Annaleny Baerbock, szefowej Zielonych. Nie wprowadza on wielkich zmian wobec dotychczas obowiązującej zasady aktywnej zgody na pobranie organów. Potencjalni dawcy będą jednak częściej pytani o wyrażenie zgody i wpisywani do rejestru dawców. Takie pytania będą padać w urzędach przy wnioskowaniu lub odbiorze dowodu osobistego czy paszportu. Pytani będą też petenci urzędów ds. obcokrajowców. Ponadto powstanie elektroniczny rejestr dawców, do którego każdy – w urzędzie lub w domu – będzie mógł się wpisać.

Lekarze będą też na życzenie informować pacjentów co dwa lata o możliwości bycia dawcą i zachęcać do wpisu w internetowym rejestrze.

Emocjonalna debata

Podczas głosowania posłowie mogli decydować zgodnie z własnym sumieniem, nie obowiązywała ich dyscyplina partyjna. W emocjonalnej debacie deputowani przywoływali losy pacjentów, którzy nie doczekali przeszczepu.

Gitta Connemannn (CDU) opowiadała o losie 33-letniego współpracownika, który o swojej śmiertelnej chorobie dowiedział się, kiedy został ojcem. Przez trzy miesiące czekał na dawcę. Bez skutku. „Dzisiaj decydujemy o czasie. Nie tylko o czasie oczekiwania. Decydujemy o długości życia" – mówiła posłanka.

Thomas Rachel (CDU) powiedział, że dla chrześcijan dawstwo narządów zasługuje na najwyższe uznanie jako akt miłości bliźniego i solidarności. Nie może jednak być zarządzone z góry przez państwo.

Wątpliwe efekty

Czy przyjęte rozwiązanie przyczyni się do wzrostu liczby dawców? To wątpliwe – uważa Związek Urzędników (Beamtenbund), wskazując na przeciążenie urzędników codziennymi obowiązkami w dużych urzędach miejskich. Poza szybko postawionym pytaniem i wręczeniem broszury informacyjnej nie będzie czasu na dokładniejsze informacje czy kontrole – podkreśla Związek.

Według Niemieckiej Fundacji Ochrony Pacjentów jest jeszcze sporo do zrobienia, a uchwalone przepisy to zaledwie początek. Fundacja krytykuje, że reklama i marketing do tej pory nic nie dały, a do podjęcia samodzielnej decyzji potrzebne jest rozległe i neutralne informowanie i doradztwo.

Sceptyczni są także posłowie, którzy poparli propozycję ministra Spahna. Ich zdaniem sprawa wróci do parlamentu w kolejnej kadencji.

Kościoły zadowolone

Z przyjętego rozwiązania zadowolony jest niemiecki Kościół katolicki i ewangelicki. Biskupi już wcześniej zgłaszali wątpliwości co do rozwiązania opartego na aktywnym wyrażeniu sprzeciwu. Krytykowali „automatyczny dostęp do ciała zmarłej osoby".

Po głosowaniu w parlamencie przewodniczący Episkopatu Niemiec, kardynał Reinhard Marx powiedział, że „Bundestag uchwalił ustawę, która wzmacnia gotowość do decyzji o dawstwie organów". „Nowa ustawa gwarantuje możliwie dużą wolność decydowania, a jednocześnie wprowadza środki, które sprzyjają temu, by każdy intensywnie przemyślał ofiarowanie narządów" – stwierdził Marx.

To „ważny znak dla zachowania i ochrony podstawowych zasad etyki i podstawowych praw, na których w społeczeństwie oparty jest fundament wartości" – oceniły we wspólnym oświadczeniu Episkopat Niemiec i Rada Kościoła Ewangelickiego w Niemczech.

Jak zostać dawcą?

Tylko 15 proc. mieszkańców Niemiec zadeklarowało już, że po śmierci chce ofiarować swoje narządy do przeszczepu.

Aby zostać potencjalnym dawcą, wystarczy wypełnić legitymację dawcy. Dokument taki można pozyskać w Federalnej Centrali Uświadamiania Zdrowotnego (BZgA) – telefonicznie lub na stronie internetowej: www.bzga.de. Centrala obszernie informuje na ten temat także w języku polskim.

Legitymację można też uzyskać w kasie chorych, w gabinetach lekarskich, na stronie internetowej www.Organspende-Info.de lub dzwoniąc na infolinię 0800/9040400. Dokument jest bezpłatny i mieści się w portfelu.

Legitymację mogą uzyskać także osoby nieletnie po ukończeniu 16. roku życia. Niepotrzebna jest zgoda prawnych opiekunów.

Nie ma też granicy wiekowej. Dawcami mogą być równie dobrze osoby starsze, decyduje stan zdrowia i stan organu.

Posiadacz dokumentu może zaznaczyć, które organy chce oferować do przeszczepu, a których nie. Każdy, kto wcześniej wyraził zgodę, a po jakimś czasie nie chce być już potencjalnym dawcą, może wycofać pozwolenie. Wystarczy zniszczyć dokument lub zmienić zapis na nim, zaznaczając, że nie wyraża się zgody na dawstwo organów.

Swoją decyzję odnośnie pobrania narządów można także wyrazić w deklaracji pacjenta (Patientenverfügung). Powinna o niej wiedzieć najbliższa rodzina. (kad)

Konserwatorzy pamięci

20 konserwatorów w muzeum Auschwitz-Birkenau dba codziennie o to, by dowody ludobójstwa przetrwały jak najdłużej. Wśród nich są też dwie Niemki.

Margit Bormann z Saksonii pracuje w muzeum już 10 lat.

Okulary, protezy, garnki, walizki – a dokładniej: tysiące okularów, garnków, walizek. Ubrań: elegancka sukienka, czy malutkie spodenki z karczkiem. I buty. 80 tysięcy butów. Ciągnąca się sterta, wyższa niż człowiek. Poszarzałe, zgniecione, przyniszczone. Tu i ówdzie przebija się jaskrawo czerwony pantofelek czy biały sandałek w paski. Pojedynczy, bez pary. Sparować udało się tylko kilkanaście. Przetrwały dłużej, niż ich właściciele. Często są jedynym śladem po ich istnieniu, bo nie pozostał po nich żaden zapis, pamięć też wymordowanych krewnych, sąsiadów, czy nawet obozowy numer.

– Gabloty z przedmiotami po ofiarach to miejsce, które zwiedzających najbardziej poraża – mówi Dorota Kuczyńska, przewodniczka. – Te 80 tysięcy butów to ponad 40 tys. dzieci, kobiet i mężczyzn. Tyle zamordowano w ciągu tylko tygodnia. A takich tygodni przez ponad 4 lata funkcjonowania obozu było bardzo dużo...

Turyści liczą. Oczy się szklą, rośnie złość. Bo ktoś zna kogoś, kto ma podobne nazwisko do tego na walizce albo czyjeś dziecko nosi buciki wielkości tych samotnych małych bucików w gablocie.

– Tu szkolna wiedza przekłada się na świadomość – mówi Dorota Kuczyńska. – Ludobójstwo staje się namacalne.

Ta namacalność czyni były obóz Auschwitz-Birkenau czymś wyjątkowym. Po obozach zagłady w Treblince, Sobiborze, czy Chełmnie nad Nerem, gdzie zamordowano po kilkaset tysięcy ludzi, nie został praktycznie żaden ślad. W Auschwitz-Birkenau pozostały oryginalne budynki, infrastruktura, sprzęty, czy właśnie przedmioty odebrane przybyłym do obozu. Dowody zbrodni.

Tekturowy korpus pęka, metalowe zamki i uchwyty rdzewieją, skóra butwieje i pęka. 75 lat robi swoje. Margit Bormann ze Schneeberg w Saksonii wie, że walczy z czasem o coś ważnego.

– Następne pokolenia też muszą zobaczyć te ślady na własne oczy – mówi szczupła 39-latka. Więc Margit siedzi nad starą walizką i cierpliwie przykleja fragmenty odpadającej podszewki do ścianek; mozolnie szczyszcza patyczkiem rdzę z zapięcia. Walizka ma wyglądać tak samo, jak w styczniu 1945, kiedy obóz został wyzwolony. Z plamami z błota przy rampie, ze zgnieceniami po rzuceniu na stertę, z wytartą rączką, z zaschniętą stróżką krwi bitego właściciela.

Przedmioty zdradzają wiele szczegółów o właścicielach. Trzeba tylko dokładnie się przypatrzyć. Buty potrafią opowiedzieć, z jakiego regionu Europy właściciele pochodzili, albo czy byli bogaci. Malutki, skórzany bucik dla dziecka, które jeszcze nie mogło potrafić chodzić, zdradza, że rodzice byli bogaci, ale że i bardzo musieli kochać dziecko – które zapewne, z racji wieku, od razu po przyjeździe do Auschwitz zostało zamordowane. Zdarte z jednej strony obcasy mówią, jak wiele osób w tym czasie miało problemy ortopedyczne. Walizka, którą Margit właśnie konserwuje, jest z kartonu pokrytego farbą, mającego imitować skórę. Pozwala dowiedzieć się więcej niż tylko nazwiska deportowanej pary napisane na wieku.

– To była tania alternatywa wcześniejszych walizek z prawdziwej skóry. Na pewno nie należeli do bogatszych berlińczyków.

Margit Bormann pracuje w muzeum od 10 lat. Po raz pierwszy trafiła do pracowni konserwatorskiej w czasie studiów w Kolonii. Brała udział w dużym projekcie konserwacji butów. Coś zaczęło się z nią dziać.

– Zauważyłam, że w pewnym momencie zaczęłam się bać tych butów, wzdrygać przed wzięciem ich do ręki. Po pracy wracałam wykończona, nie miałam siły nawet się umyć, czy zjeść kolacji. Po prostu się kładłam i leżałam.

Bała się, że będzie musiała zrezygnować, a chciała tu zostać. To miejsce przyciągało ją, jak żadne inne. Niemka w Auschwitz odczuwa to jak wyjątkowe zadanie. W któryś weekend Margit zaczęła płakać. Płakała godzinami bez przerwy. Potem poczuła ulgę.

– To było przepracowanie żałoby po ofiarach – mówi dziś. I pracuje nadal. Przy butach, walizkach, naczyniach kuchennych. „Obiektach", jak dziś mówi. To określenie pozwala zachować dystans do przedmiotów, czyni je bardziej neutralnymi, niż „buty", czy „okulary", które z natury mówią, że kiedyś należały do jakiegoś człowieka, który żył i czuł.

Dystans jest podstawową regułą dla pracowników. Bez dystansu nie da się tu długo pracować. Prędzej czy później pojawi się załamanie nerwowe. Niektórzy konserwatorzy w przeszłości już rady nie dali. Obciążenie jest niewyobrażalne. Z jednej strony świadomość tego, co tu się stało, z drugiej – nacisk społeczny.

– Porównałabym obciążenie w naszej pracy z pracą onkologa. Obcujemy na co dzień ze śmiercią. Tylko my z tą przeszłą, on z aktualną – tłumaczy przewodniczka Dorota Kuczyńska. – Tyle, że od onkologa nikt nie wymaga ciągłego umartwiania się, zabrania mu się uśmiechnąć, czy zjeść w szpitalu drugie śniadanie.

Bo wyobrażenie tego, że w pracowniach i biurach muzeum są pokoje socjalne, w których pracownicy robią przerwy, oburzają wiele osób z zewnątrz. Pewna dziennikarka telewizyjna, która zobaczyła kiedyś konserwatorów przy herbacie, była zszokowana. "Jak to, tu jeść kanapki?!". Czyli co? Mają nie jeść i nie pić przez 8 godzin? To jest praca. Ważna i wyjątkowa. I chyba wszyscy konserwatorzy swoją misję czują, ale jednak to praca. Na wszelki wypadek odmawiają konsekwentnie mediom pokazywania ich w przerwach, czy w prywatnej sferze.

– Ja nauczyłem się kontrolować uczucia – mówi Andrzej Jastrzębiowski. – Staram się myśleć o tym, że każdy z tych obiektów jest ważnym dokumentem historycznym i trzeba mu poświęcić całą swoją wiedzę i umiejętności.

Nawet, jeżeli nie jest to walizka ofiar, tylko Żelazny Krzyż z 1939 roku, należący zapewne do któregoś ze strażników, który właśnie konserwuje Andrzej. – Staram się nie myśleć, za co mu go przyznali. – Albo puszka po cyklonie B., z naklejką z trupią czaszką, którą konserwuje jego koleżanka.

Podczas 4 lat funkcjonowania obozu mordowano tygodniowo 40 tysięcy dzieci, kobiet i mężczyzn – 80 tysięcy butów to sterta wyższa niż człowiek.

Konserwowane jest wszystko, co ma związek z działalnością obozu: i spuścizna po ofiarach, i po sprawcach. Budynki, druty. Przedmioty metalowe, skórzane, wełniane – ale i z nowoczesnego papieru celulozowego albo nylonu.

– To też wyzwanie, ale techniczne – mówi Andrzej. – Bo na studiach uczą nas konserwacji dzieł sztuki, przedmiotów kilkusetletnich, a nie dwudziestowiecznych materiałów.

Papieru czerpanego, a nie celulozowego. Włosia naturalnego, a nie nylonowych szczoteczek do zębów. Konserwatorzy w Auschwitz sami muszą wymyślać skuteczne metody konserwacji. – Jesteśmy pionierami na tym polu.

Specjalistką od papieru jest Christina Rosse z Cottbus, druga niemiecka konserwatorka w Auschwitz, pracująca tu od pięciu lat. Sama zakonserwowała 1800 z 8000 zachowanych listów więźniów obozu. Wszystkie po niemiecku, bo listy musiały przejść przez obozową cenzurę. W zasadzie w listach nie ma nic specjalnego: "ich bin gesund", "mir geht es gut". Niczego innego pisać nie było można. Ale te słowa brzmią cynicznie dla kogoś, kto wie, czym było Auschwitz-Birkenau.

– Często, gdy jestem w gorszej formie, jak teraz, kiedy za oknem jest szaro i ponuro, staram się listów ogóle nie czytać, nawet przelotnie – mówi Christine. Wielu konserwatorów w Auschwitz celowo nie uczy się niemieckiego. By zachować większy dystans. Niemieckie konserwatorki nie mogą od tego uciec. Jedna z jej koleżanek ze studiów, kiedy dowiedziała się, gdzie Christin ma pracować, powiedziała, że w życiu by nie przyjęła pracy w Auschwitz. Nie dałaby rady. Chrstin pracy gdzie indziej sobie nie wyobraża. Zanim przyjechała tu na stałe, robiła w muzeum kilka praktyk. Podczas pierwszej znalazła w konserwowanym bucie zniszczona karteczkę z numerem obozowym. Na własną rękę zrekonstruowała biografię więźnia. To było to wydarzenie, po którym wiedziała, że przywracanie pamięci to jej zadanie. Przywracanie pamięci o zapomnianych. I to, mówi, „daje wrażenie, że robi się coś wyjątkowego". W zeszłym roku w jednej z ostatnich walizek, które konserwowała, przez przypadek odkryła pierwszą, przemalowana warstwę farby na tekturze. Walizka zmieniła właściciela, prawdopodobnie w getcie w Theresienstadt. Christin udało się odczytać zamalowane dane.

– Nie znalazłam tego nazwiska w żadnej z dostępnych baz nazwisk – mówi. – Te zamalowane imię i nazwisko to jedyny ślad po tym, że ten człowiek kiedyś istniał.

Agnieszka Hreczuk

(kadry z reportażu autorki)

Kto da haka na Grodzkiego?

Pojawiają się wciąż nowe osoby donoszące do prokuratur o rzekomych łapówkach, które miały rzekomo wręczać dr. Tomaszowi Grodzkiemu, marszałkowi Senatu, gdy ten pracował jeszcze w swoim zawodzie lekarza. Szkopuł jednak w tym, że znakomita większość pokrzywdzonych unika wolnych mediów i ukrywa swoje prawdziwe dane.

Centralne Biuro Antykorupcyjne zachęca zaś tych, którzy mieli wręczać łapówki w szpitalu Szczecin-Zdunowo do składania zeznań. W zamian informatorzy, którzy przyznali się do dawania łapówek, mają możliwości skorzystania z tzw. klauzuli niekaralności, co oznacza, że nie będą odpowiadać za wręczenie korzyści majątkowej.

W listopadzie na Facebooku prof. Agnieszka Popiela z Uniwersytetu Szczecińskiego zasugerowała, że Grodzki przyjął od niej 500 dolarów. „Jak moja Mama umierała, to trzeba było dać 500 dolarów za operację. Podobno na czasopisma medyczne. Faktury, ani rachunku nie dostałam. Nigdy tego nie zapomnę" – pisała. Po jej słowach pojawiły się relacje kolejnych kilkunastu osób, które twierdzą, że w różnych latach Grodzki miał brać od kilkuset

Tomasz Grodzki – marszałek Senatu RP zdj. Kancelaria Senatu

do kilku tysięcy złotych łapówki za przeprowadzenie zabiegu lub przyjęcie do lecznicy.

– Co do zarzutów z zaświatów... Był taki film „Ghostbusters", a ja jako wielbiciel „Gwiezdnych Wojen" dowiedziałem się, że 10. epizod to będzie, że "dawno, dawno temu w odległej galaktyce znaleziono zeszyt, gdzie dziewczynka napisała, że w wieku 5 lat Tomek Grodzki, również mający 5 lat, wyrwał jej zęba mlecznego, bo o to prosiła, dała mu 2 zł, a on jej nie dał faktury" – odpowiedział marszałek Senatu dziennikarzowi TVP, gdy ten poprosił go o ustosunkowanie się do kolejnych zarzutów korupcyjnych, które rzekomo masowo wpływają d organów ścigania.

„Grodzki musi odejść" – stwierdził europoseł PiS Joachim Brudziński w rozmowie z Michałem Rachoniem w programie „Jedziemy" na antenie TVP Info.

Grodzki na razie dzielnie odpiera zarzuty.

– Mogę mu pokazać tysiące pacjentów, którzy potwierdzą, że nie brałem łapówek. Przy całym szacunku dla pana europosła Brudzińskiego, nie on mi będzie dyktował, co mam robić – odpowiedział Brudzińskiemu.

Komentarz w tej sprawie dał także Jerzy Owsiak:

– Mamy do czynienia z absolutnym momentem szczucia. Nie boję się tego mówić. Mówmy o dziennikarzach, którzy nie reprezentują dobrze etyki swojego zawodu. Mówię tu wyraźnie o mediach publicznych. Telewizja publiczna straciła wszelkie standardy. Nie oglądam Wiadomości, bo bym chyba nie wytrzymał – stwierdził w rozmowie z Piotrem Halickim.

Klub Koalicji Obywatelskiej złożył w styczniu zawiadomienie do prokuratury w sprawie „nagonki" w mediach na marszałka Senatu Tomasza Grodzkiego. TK

Przekręt na milion kilometrów

W Krakowie padł nowy rekord Polski niezgodności stanu licznika w pojeździe.

– Powodem sprawdzenia było m.in. niesprawne oświetlenie zewnętrzne samochodu. W trakcie kontroli funkcjonariusze zauważyli, że to tylko jeden z mankamentów w pojeździe. Prawdziwym odkryciem okazało się wskazanie drogomierza, które pokazało, że różnica pomiędzy rzeczywistym przebiegiem licznika a stanem licznika odnotowanym w Centralnej Ewidencji Pojazdów wynosiła ponad 1 milion 14 tys. km. Miesiąc wystarczył aby wskazania licznika diametralnie się zmieniły, bowiem w grudniu 2019 r. podczas przeglądu technicznego na stacji diagnostycznej stan licznika wynosił 2 008 533 km, a obecnie wskazuje 993 892 km. – tłumaczy rzecznik prasowy małopolskiej policji mł. insp. Sebastian Gleń.

Kierowca tłumaczył, że licznik był wymieniony.

Od 1 stycznia br. w Polsce wymiana licznika winna być odpowiednio udokumentowana.

– Wymiana jest możliwa tylko z powodu uszkodzenia lub w przypadku konieczności wymiany elementu z nim związanego. Ważne, aby właściciel pojazdu z wymienionym licznikiem stawił się w ciągu 14 dni na stacji kontroli pojazdów w celu dokonania odczytu drogomierza. Diagnosta wprowadza dane do bazy CEP i wydaje zaświadczenie – dodaje Gleń.

To nie jedyny przypadek zmienionej wartości licznika. Od początku roku krakowscy policjanci ujawnili 9 cofnięć stanu licznika. Zatrzymali m.in. do kontroli samochód marki BMW. W tym przypadku odczyt drogomierza różnił się o 111 465 km od stanu w Centralnej Ewidencji Pojazdów. TK

W kilku zdaniach

Kryzys puka do drzwi polskich firm

W 2019 r. ogłoszono 1019 postanowień o upadłości i restrukturyzacji firm w Polsce. To o 4,5 proc. więcej niż rok wcześniej – podał „Dziennik Gazeta Prawna", powołując się na dane firmy Coface.

W 2019 r. ogłoszono 1019 postanowień o upadłości i restrukturyzacji firm w Polsce. To o 4,5 proc. więcej niż rok wcześniej. Dziennik podkreśla, że wchodzenie polskiej gospodarki w okres spowolnienia gospodarczego zaczyna się odbijać na sytuacji płynnościowej przedsiębiorstw.

– W III kw. tempo wzrostu produktu krajowego brutto (PKB) było najniższe w trzech ostatnich latach i wyniosło 3,9 proc. 2020 r. będzie trudniejszy. Prognozujemy wzrost gospodarczy na poziomie 3,3 proc. To znajdzie odzwierciedlenie w liczbie upadłości. Szacujemy, że wzrośnie ona w 2020 r. o 6 proc. – wyjaśnia Grzegorz Sielewicz, główny ekonomista Coface, firmy ubezpieczającej należności w Europie Centralnej.

Polska stała się w większym stopniu zależna od sytuacji na rynkach zagranicznych. W strefie euro spowolnienie jest widoczne już od kilku miesięcy. Eksport z Polski nadal rośnie (od stycznia do października 2019 r. wyniósł 196,6 mld euro, to o 5,3 proc. więcej niż rok wcześniej), ale kondycja firm sprzedających swoje wyroby za granicę jest coraz słabsza. W tego typu branżach wzrosty liczby bankructw są największe. TK

Powiedzenie miesiąca

Donald Tusk jest dzisiaj tylko i wyłącznie takim „wredkiem", który funkcjonuje w przestrzeni publicznej starając się szarpać Jarosława Kaczyńskiego za nogawkę. Panie Tusk, jedyne, co pan może zrobić, to poprosić Jarosława Kaczyńskiego, by pozwolił panu wymienić kuwetę dla kota".

Joachim Brudziński – europoseł

Tusk nie zazdrości Kaczyńskiemu

– Jarosław Kaczyński jest autorem i promotorem kłamstwa największego, które zrujnowało polską wspólnotę. Myślę tu o kłamstwie smoleńskim – powiedział Donald Tusk w wywiadzie dla portalu „Wirtualna Polska". Były szef Rady Europejskiej twierdzi, że Jarosław Kaczyński cynicznie wykorzystał katastrofę do niezwykle ostrego podziału.

– On jest politykiem, który wygrywa, kiedy agresja, nienawiść i podział są górą. On się w tym dobrze czuje. To jest jego żywioł. Ja mu nie zazdroszczę. Ma stosunek do ludzi niezwykle instrumentalny, bardzo cyniczny. Jak był młodszy i nie był aż tak zaciekły i ponury, to powiedziałbym, że nie miał wobec ludzi zbyt wielu oczekiwań. Zamieniło się to w bezlitosną formę pogardy – twierdzi Tusk.

W niedawnej rozmowie z Jackiem Żakowski w Radiu TOK FM były premier przyznał, że kiedy Kaczyński był jeszcze z nim w nie najgorszych relacjach, Tusk czasem dokuczał mu, że jest "kieszonkowym dyktatorem".

– Znam Kaczyńskiego od dziesięcioleci. W polityce znam go od tej strony wręcz perfekcyjnie. On obsesyjnie cierpi, kiedy w jego najbliższym otoczeniu coś nie jest mu podporządkowane. On dlatego tak często tracił w polityce. Teraz ma swój polityczny sezon. I dla niego to, co jest w zasięgu ręki, to jest cała Polska. Myśl o tym, że ktoś mu nie podlega, że ktoś nie wykonuje poleceń, jest dla niego bolesna – przekonywał słuchaczy Tusk.

Zdaniem Donalda Tuska, jeżeli Polska będzie szła tropem wyznaczonym przez Kaczyńskiego i PiS, to nikt w Europie nie będzie po niej płakał. TK

„Samo Życie" – Pismo dla wszystkich i o wszystkim w języku polskim.

Miesięcznik. Redaguje zespół.
Redaktor naczelny (Chefredakteur): Henryk Kollar († 19.12.2019 r.)
Redaktor „magazynu": Janusz Glanc-Szymański
Odpowiedzialny w rozumieniu prawa (V.i.S.d.P.): Andreas Hübsch
Druk: Rheinische DruckMedien, Düsseldorf

Wydawca:
Verlag Hübsch & Matuszczyk KG, Eichendorffstr. 10, 44143 Dortmund
Luisental 2, 51399 Burscheid

Nie zwracamy niezamówionych materiałów. Zastrzegamy sobie prawo skrótu nadsyłanych tekstów.
Teksty podpisane przez autorów nie muszą odpowiadać poglądom redakcji.
Zamieszczone teksty podlegają prawu autorskiemu. Przedruk jedynie za zgodą redakcji.
Za treść ogłoszeń i reklamy wydawnictwo i redakcja nie ponoszą odpowiedzialności.

Samo Życie, Luisental 2, 51399 Burscheid

Redakcja, wydawnictwo:	tel. 02174 / 8964480 fax 02174 / 8964481 redakcja@samo-zycie.com
Dział reklamy i ogłoszeń:	tel. 02382 / 7667578 fax 02382 / 7667579 werbung@samo-zycie.com
Dział prenumeraty:	tel. 02174 / 8964480 fax 02174 / 8964481 abo@prenumerata.de
Handel, dystrybucja:	tel. 02174 / 8941155 fax 02174 / 8941156

Korespondencje

Nobel Tokarczuk, obiad z „Lewym” i ryż

Tysiące wolontariuszy zbierających pieniądze i setki imprez w Polsce. Hasło 28. finału Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy brzmiało: „Wiatr w Żagle”. Pieniądze zbierano na zakup najnowocześniejszych urządzeń dla ratowania życia i zdrowia dzieci potrzebujących różnego rodzaju operacji.

W tym roku można było wylicytować pierwszą replikę medalu noblowskiego Olgi Tokarczuk, odręczną partyturę na saksofon tenorowy Zbigniewa Wodeckiego do piosenki „Zacznij od Bacha“, a także kurtkę postaci Franza Maurera (Bogusław Linda) z filmu „Psy”. Wiele z nich ma ogromną wartość sentymentalną i jak mawia Jurek Owsiak: „Fakt, że oddajecie je na tak szczytny cel zapiera po prostu dech w piersiach. To są po prostu rzeczy od serca.”

Wśród najciekawszych licytowanych przedmiotów była pizza pokryta 23-karatowym złotem w Centrum Szkoleniowym Sieci Pizzerii Biesiadowo w Aleksandrowie Łódzkim. Zdobyła oficjalny Rekord Polski. Przy rekordowej średnicy 60 cm waga całej pizzy wynosiła 1,81 kg. Na licytację wystawiono też samochód-legendę z filmu „Knight Rider“.

Pani Ewa z Katowic wystawiła na aukcję paczkę ryżu, białego, długoziarnistego, którym obrzuciła samochód premiera Mateusza Morawieckiego podczas jego wizyty w Katowicach na konwencji PiS w październiku 2019 r. przed wyborami parlamentarnymi. Ten wyczyn kosztował panią Ewę rozprawę sądową i kilkaset złotych grzywny. W akcie oskarżenia czytamy: „kobieta demonstracyjnie okazała lekceważenie prezesowi rady ministrów w postaci obrzucenia pojazdów ryżem. Doprowadziła też do zanieczyszczenia drogi”.

Licytowano też spotkanie i obiad z Robertem Lewandowskim w Warszawie lub w Monachium. Aukcja zakończyła się kwotą 91.299 zł.

Wymowne akcenty miał tegoroczny finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy w Gdańsku – pod hasłem „Gdańsk dzieli się dobrem“, nawiązującym do ostatnich słów Pawła Adamowicza wypowiedzianych przed śmiertelnym atakiem nożownika rok temu.

Podczas narodowej kwesty nie zabrakło wzruszających momentów. Europosłanka Magdalena Adamowicz, wdowa po prezydencie Gdańska, również kwestowała na gdańskich ulicach. – Moje dzieci bardzo przeżywają, że tutaj jestem. Dla mnie również jest to duży strach – przyznała.

Niedługo minie rok od rozpoczęcia śledztwa w sprawie zabójstwa Pawła Adamowicza, ale jak dotąd nie ma nawet jasnej odpowiedzi, czy Stefan W. trafi do więzienia, czy do zakładu psychiatrycznego. Postępowanie zostało przedłużone do połowy kwietnia.

W Warszawie pieniądze do puszki zbierał m.in. Łukasz Berezak ze Szczecina, najsłynniejszy wolontariusz w Polsce. Chłopiec odwiedził studio WOŚP na placu Teatralnym.

– Chciałem zobaczyć, jak to wszystko wygląda od kuchni. To jest niesamowite, jak to wszystko jest zorganizowane. Na żywo robi to sto razy większe wrażenie niż w telewizji – powiedział potem dziennikarzom. – Chcę pomagać innym, bo dla mnie nie ma już ratunku – stwierdził wolontariusz cierpiący na chorobę Leśniowskiego-Crohna, nadciśnienie i kamicę nerkową.

Ile zebrał WOŚP, dowiemy się 8 marca. Po podliczeniu pieniędzy ze wszystkich zbiórek poznamy sumę. Być może padnie kolejny rekord. TK

Orkiestra zagrała po raz 28.

W Niemczech rekord – 235.000 euro

„Psy szczekają, a karawana idzie dalej“. To arabskie przysłowie znakomicie obrazuje sytuację, w jakiej w ostatnich latach działa Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy w Polsce. Tak właśnie działa WOŚP, realizując swój wymierzony 28 lat temu cel. Orkiestrze nie szkodzi krytyka czołowych polskich polityków, ani cisza medialna w publicznej telewizji. Każdego roku zbiera coraz więcej pieniędzy. Tegoroczna zbiórka przeznaczona była na dziecięcą medycynę zabiegową.

Od wielu lat Orkiestra gra również wśród Polonii niemieckiej. W tym roku grała w 13 miastach, zbierając prawie 235 tysięcy euro. Rekordzistą, podobnie jak rok temu, był sztab Darmstadt-Frankfurt, który w tym roku zebrał 50 tys. euro.

Berliński sztab zebrał ponad 15 tysięcy, wirtualnie zbiera jeszcze do końca stycznia. Podczas Finału w Bonn, który tym razem grał pod sztabem Wuppertal, zebrano ponad 6 tys. euro. Rewelacją była aukcja „Ksiąg Jakubowych” z autografem Olgi Tokarczuk, które wylicytowano za 800 euro, a nabywca dołożył jeszcze 200. Debiutujący w tym roku Braunschweig zebrał 13.500 euro. W Gelsenkirchen zebrano 10 tys. euro, a powracający po 7 latach do Orkiestry Hamburg zebrał 12 tys. euro. „Perfect” zagrał na finale w kultowym klubie „Grünspan“ przy Große Freiheit w samym sercu Reeperbahn, gdzie w latach 60. zaczynali grać Beatlesi.

Sztab Oberhausen grał już po raz 19., pierwszy raz poza „Gdańską“ – w kultowej sali „Ebertbad“. Obraz Piotra Smołki (5. od lewej) przedstawiający B.B. Kinga oraz zmarłego niedawno gitarzystę Bogdana Szwedę wylicytowano za rekordową kwotę 2.600 euro. zdj. Robert Widera

Po raz drugi finał odbył się w Karslruhe. Wszyscy robili wielkie oczy, kiedy okazało się, że w puszkach zebrano... 19 tysięcy euro.

W Monachium przy wspaniałej atmosferze zebrano ponad 35 tysięcy euro. Grający po raz pierwszy Münster zebrał ponad 10 tys. Piekny finał odbył się w Klubie Dziupla w Nürnberg, gdzie zebrano ponad 6 tys. euro.

Grający po raz drugi Wuppertal zebrał razem z Bonn prawie 31 tys. euro, z czego Wuppertal 24 tys. Wydarzeniem była tu aukcja złotego serduszka, które wylicytowano za 4.800 euro. Zwycięzcą był członek sztabu Marek Swierzy, który odbierając serduszko, oświadczył się nim swojej partnerce Karolinie.

Najstarszy, grający po raz 19. sztab Oberhausen również organizował dwa finały i łącznie zebrał 33.500 euro, z tego 4.500 euro w debiutującym Hamm, gdzie finał odbył się w restauracji Haus Krakau.

Wszystkie sztaby niemieckie chcą grać do końca świata. Niektóre nawet jeden dzień dłużej...

Leonad Paszek

Sztab WOŚP Münster miał udaną premierę – zebrano ponad 10 tys.euro. zdj. Robert Widera

Hazard w internecie będzie legalny

Gry hazardowe w wirtualnym kasynie lub poker w internecie mają być dozwolone już w drugiej połowie przyszłego roku. Niemieckie landy porozumiały się w sprawie nowej umowy państwowej regulującej gry hazardowe.

Niemieckie kraje związkowe porozumiały się w sprawie nowej umowy państwowej regulującej gry hazardowe – poinformowała telewizja ARD. Zgodnie z projektem umowy nielegalne do tej pory gry w internecie, takie jak poker, kasyno czy automaty, mają być w przyszłości dozwolone.

Planowana jest także ochrona graczy. Miesięczny limit wpłaty przy grach hazardowych w internecie ma wynosić 1000 euro. Powstanie też centralny rejestr z danymi graczy, którzy sami siebie zablokowali lub zostali zablokowani przez innych. Dotyczy to internetowych kasyn, pokera i zakładów sportowych. Taką bazę danych będzie prowadzić nowy urząd nadzorczy.

Własne konto gry

Dla tego urzędu operatorzy będą musieli – w celach kontrolnych – przechowywać wszystkie dane o grach. Instytucja będzie mogła też łatwo zidentyfikować nielegalnych operatorów.

Każdy gracz z kolei będzie musiał posiadać własne konto gry – jego stworzenie też będzie obowiązkiem operatorów. Ci, którzy oferują w internecie zakłady sportowe, gry w kasynie, poker czy wirtualne gry na automatach, będą musieli ponadto stworzyć automatyczny system wczesnego rozpoznawania uzależnień.

Gry hazardowe w internecie będzie można też w przyszłości reklamować, choć z pewnymi obostrzeniami.

Jeszcze bez ratyfikacji

Niemieckie kraje związkowe od dawna starały się na nowo uregulować tę branżę. W obliczu boomu nieuregulowanych jeszcze gier internetowych, było to coraz bardziej konieczne. Do tej pory tylko Szlezwik-Holsztyn – jako jedyny land – przyznał licencje na gry hazardowe w sieci.

Nowe przepisy mają zostać ostatecznie przyjęte przez premierów landów na początku marca tego roku, a potem ratyfikowane przez parlamenty regionalne. Nowa umowa państwowa powinna wejść w życie 1 lipca 2021 roku, kiedy przestanie obowiązywać dotychczasowa.

Pełnomocniczka niemieckiego rządu ds. uzależnień Daniela Ludwig pozytywnie zareagowała na porozumienie w sprawie rządowych ram dotyczących gier online. Do tej pory istniała szara strefa, a ludzie coraz chętniej z nich korzystali.

Z zadowoleniem wypowiedziało się także 16 stowarzyszeń loteryjnych. (kad)

www.prenumerata.de

Korespondencje

Poseł mniejszości krytykuje rząd

Ryszard Galla zdj. Adrian Grycuk

Mniejszości narodowe w Polsce dostaną mniej pieniędzy. Oburzenie wyraził w tej sprawie Ryszard Galla, poseł Mniejszości Niemieckiej, krytykując rząd za to, że nie ma nawet ochoty podjąć konstruktywnej rozmowy o problemach finansowania mniejszości etnicznych.

– Każdy, kto interesuje się mniejszościami w Polsce i analizuje ten temat, wie, że zapotrzebowanie środków na utrzymanie mniejszości, ich kultur jest o wiele wyższe niż proponowane kwoty. Od wielu lat pomimo różnych sytuacji, jakie miały miejsce w budżecie państwa, jednak starano się minimalnie zwiększać kwotę na działalność mniejszości narodowych i etnicznych. Bądź, jeśli było trudno, utrzymać ją na wcześniejszym poziomie – wspomina poseł Ryszard Galla.

W okresie przed rządami PiS udawało się utrzymać poziom dotacji.

– A teraz mamy tąpnięcie, obniżenie o milion złotych. Ktoś może powiedzieć: co to jest milion złotych? No właśnie. Dla rządu nic, ale dla środowiska mniejszości narodowych i etnicznych jest to kwota znacząca – wskazuje Galla.

Poseł odniósł się też do sytuacji szkolnictwa i nauczania języków mniejszości.

– Niestety po stronie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji nie ma woli, aby usiąść do stołu i porozmawiać, jak ten problem rozwiązać w trosce o lepsze i bardziej skuteczne nauczanie języka mniejszości wśród młodzieży. Owszem, mamy ustawę funkcjonującą od 15 lat, ale powiedzmy sobie uczciwie: jest to ustawa, którą prezydent wrzucił do kosza – podsumował Galla. TK

Bundesverdienstkreuz dla niemcoznawcy

Prof. Krzysztof Ruchniewicz zdj. PR

Prof. Krzysztof Ruchniewicz, historyk, niemcoznawca i dyrektor Centrum Studiów Niemieckich i Europejskich im. Willy'ego Brandta na Uniwersytecie Wrocławskim został odznaczony Krzyżem Zasługi na Wstędze Orderu Zasługi Republiki Federalnej Niemiec. Odznaczenie wręczył mu 17 stycznia br. w Uniwersytecie Wrocławskim Rolf Nikel, ambasador Niemiec.

– Być może nadszedł teraz czas, żeby przyjrzeć się podręcznikom polskim i niemieckim, jak pokazują problematykę sąsiada i relacje polsko-niemieckie – powiedział niedawno prof. Krzysztof Ruchniewicz. – Pomimo upływu kolejnych dekad sposoby ukazania II wojny światowej budzą sporo kontrowersji. Można nawet powiedzieć, że obserwujemy zaostrzenie takich dyskusji.

Podkreśla, jak bardzo odmienne są dzisiejsze interpretacje paktu Ribbentrop-Mołotow.

– Niemieccy i włoscy uczniowie analizują treść dokumentu oraz tzw. tajny protokół. Rosyjscy dowiadują się, że pakt był „wymuszonym ruchem" ze względu na obawy Stalina, że mogło dojść do izolacji ZSRR. Tylko dwa z siedmiu podręczników podają, że tzw. tajny protokół nie był znany w ZSRR do końca lat 80. XX wieku. W Polsce i na Litwie traktat jest ukazywany jako początek współpracy dwóch totalitarnych reżymów.

– Podręczniki niemieckie świadomie pomijają opis działań wojennych i bitew. Na próżno szukać tam nazwisk zwycięskich generałów. Można za to znaleźć nieliczne zdjęcia zwykłych żołnierzy i sprzętu wojskowego. Broń pokazana jest jedynie w związku z ludzkim cierpieniem. Głównym zadaniem jest pokazanie przyczyn okrucieństw popełnionych przez Niemcy – zwraca uwagę Ruchniewicz

– II wojna nie jest tylko tematem historycznym, który możemy traktować na równi z wydarzeniami np. wojny trzydziestoletniej – wskazuje niemcoznawca. TK

Dominikanin w hamburskiej dzielnicy czerwonych latarni

Rekolekcjonista ks. Adam Szostak opublikował szeroką relację o swym pobycie w dzielnicy czerwonych latarni w Hamburgu. Można z niej wywnioskować, że duchowny nie został do końca dobrze zrozumiany, zwłaszcza przez ulicznych alfonsów, którzy wzięli go za... klienta.

– Mam bardzo często wrażenie, że ludzie wchodzą w różne głupoty, robią złe rzeczy, rzeczy niegodne człowieka z jednego prostego powodu: bo szukają miłości, szukają akceptacji, chcą być dla kogoś ważni, chcą być nadzwyczajni. Kiedy widzimy, że świat się stacza, widzimy różne miejsca, które się zezwierzęcają, stają się antyboże, antyczłowiecze. Mówimy: to jest ten zły, okropny świat. Kiedy na to patrzę, mam jedno proste wrażenie: ci ludzie strasznie szukają miłości i akceptacji – zwraca uwagę dominikanin.

Szostak spacerował po „dzielnicy imprezowo-erotycznej" i modlił się za wszystkich ludzi, których tam spotykał. Miał z sobą różaniec, ale jak widać sutenerzy nie rozpoznali w nim kaznodziei. Przyznał, że chodził pomiędzy prostytutkami, transwestytami oraz ich opiekunami, tudzież zaglądał do witryn, w których kobiety prezentują swoje wdzięki.

– Samotny 40-letni facet idący nocą w takim miejscu to przykład osoby, która natychmiast musi być wciągnięta do klubu. Mimo że miałem w ręku różaniec, naganiacze nie rezygnowali. Nie wiedzieli, o co chodzi, albo patrzyli na mnie z pobłażaniem – opowiada.

Dominikanin, autorem kilkunastu książek i audiobooków o tematyce religijnej, poświęcił rekolekcjom w hamburskiej dzielnicy prostytucji kolejny odcinek swojego wideobloga. Nagranie z Hamburga ma już kilkadziesiąt tysięcy wejść. Seria ma być początkiem „katolickiego Netflixa".

Zakonnik zasłynął w 2019 r. z tego, że na film „Kler" przyszedł w habicie, wzbudzając konsternację na sali kinowej. Nie podzielił się jednak z dziennikarzami swoimi odczuciami po projekcji. TK

O tym się mówi

Polski LOT przejmuje niemieckiego Condora

Świat biznesu i pracownicy od miesięcy czekali na decyzję. Niemieckie linie czarterowe uratowane, a z nimi 5 tys. etatów.

Polska Grupa Lotnicza (PGL), właściciel linii lotniczych LOT, kupi niemieckie czarterowe linie Condor. Transakcja (której ceny nie ujawniono) zostanie sfinalizowana do końca kwietnia, a dzięki niej PGL urośnie niemal dwukrotnie.

Powstanie w ten sposób jeden z największych koncernów lotniczych w Europie, który będzie obsługiwał ponad 20 mln pasażerów rocznie. Jak zapowiada PGL, planowany jest dalszy rozwój tradycyjnej marki Condor w Niemczech i wprowadzenie jej na inne europejskie rynki. Klienci Condora mogą liczyć i w przyszłości na wysoką jakość, serwis i niezadodność – oświadczyły niemieckie linie czarterowe.

Koniec niepewności

Dla pracowników Condora transakcja to koniec trwającej od miesięcy niepewności co do przyszłości firmy. Linie Condor należały do koncernu turystycznego Thomas Cook, który w 2019 roku ogłosił upadłość.

Condor mógł przetrwać tylko dzięki kredytowi w wysokości 380 mln euro, którego udzieliło mu niemieckie państwo. Polskie linie lotnicze zapowiedziały szybką spłatę pożyczki.

Szef Condora Ralf Teckentrup zapowiedział też, że klienci mogą już rozpocząć bezpieczne planowanie z ich linią lotniczą.

Skorzystają Polacy i Niemcy

Związek zawodowy personelu lotniczego UFO z zadowoleniem przyjął informację o znalezieniu kupca. „To bardzo dobra wiadomość" – skomentował związek. LOT przejmie teraz odpowiedzialność za prawie 5 tys. członków załogi Condora.

W branży transakcja odbiła się pozytywnym echem. „Skorzystają na tym klienci w Niemczech i Polsce" – ocenił znawca rynku lotniczego Cord Schellenberg w wywiadzie dla gazet grupy medialnej Funke. „Polski przewoźnik jako poważny oferent nastawiony na wzrost może dzięki Condorowi wzmocnić swoją ofertę wakacyjną" – dodał. (kad)

PRENUMERATA

samo życie

Samo Życie - miesięcznik
❑ 6 wydań (1/2 roku) - 10 EUR
❑ 12 wydań (1 rok) - 15 EUR
Cena prenumeraty z wysyłką na terenie Niemiec
❑ 2 wydania na próbę (bezpłatnie)
Prenumerata na próbę nie przedłuża się automatycznie.

Dane ZAMAWIAJĄCEGO:

Imię, nazwisko:

Ulica, nr domu:

Kod, miejscowość:

Tel./fax: Data, podpis:

Warunki dostarczania prenumeraty
1. Jest mi wiadomo, iż mam prawo do pisemnego odwołania niniejszego zamówienia w wydawnictwie w przeciągu 14 dni. Liczy się data stempla pocztowego. **2.** Przy zakłóceniach na skutek sił wyższych włącznie ze strajkiem obowiązują odnośne aktualne przepisy. **3.** Należność za prenumeratę należy uiścić z góry. **4.** Niniejsza umowa przedłuża się automatycznie o kolejny okres zamówienia (jak zakreślono), o ile abonent nie wypowie jej pisemnie w terminie 4 tygodni przed upływem okresu prenumeraty. **5.** Aktualna cena prenumeraty może odpowiednio zostać dopasowana, o ile wzrośnie jej cena w sprzedaży detalicznej na skutek rosnących kosztów druku i dystrybucji (koszty papieru, druku, wynagrodzenia, transportu i wysyłki).

Forma płatności:
❑ na rachunek
❑ pobór z konta (SEPA-Basis-Lastschrift) - proszę wypełnić upoważnienie

Zamówienie prenumeraty proszę przesłać na adres:
Verlag Hübsch & Matuszczyk KG, Luisental 2, 51399 Burscheid

UPOWAŻNIAM firmę Verlag Hübsch & Matuszczyk KG (identyfikator DE41ZZZ00000708398, nr upoważnienia będzie na rachunku) do ściągania należności z mojego konta. Jest mi wiadomo, że w uzasadnionych przypadkach mam prawo żądać zwrotu ściągniętej kwoty do 8 tygodni od ściągnięcia.

Nr konta IBAN: **DE** __ __ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _

Podpis: Data:

W salonie i w kuchni

Księgarnia

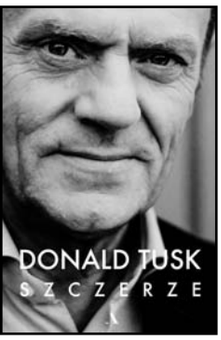

Donald Tusk „Szczerze"

To niezwykły, osobisty dziennik Przewodniczącego Rady Europejskiej. Dzień po dniu towarzyszymy jego pierwszym krokom w nowej roli, poznajemy kulisy europejskiej polityki i śledzimy najbardziej dramatyczne wydarzenia ostatnich lat: zamachy terrorystyczne w Paryżu i Brukseli, kryzys uchodźczy, śmierć prezydenta Gdańska Pawła Adamowicza, niekończące się negocjacje w sprawie Brexitu. W książce znajdziemy też wielowymiarowe i zaskakujące portrety najważniejszych postaci światowej polityki, od Baracka Obamy i Angeli Merkel po Donalda Trumpa i Borisa Johnsona.

Ale „Szczerze" to znacznie więcej niż książka o kulisach władzy. To również zapisane potoczystym, barwnym językiem polityczne credo Donalda Tuska i opowieść o Europie, która pozostaje wielkim marzeniem. A także o europejskiej polityce, która bywa gorzkim rozczarowaniem. (opis wydawcy)

Nikt inny nie mógł napisać takiej książki. Przez ostatnie lata Donald Tusk – jako pierwszy i jedyny Polak – był w samym centrum europejskiej i światowej polityki.

Ta książka to osobista, zaskakująco szczera i pełna pasji opowieść o kulisach wydarzeń, w których uczestniczył, i ludziach, z którymi miał do czynienia. Świat według Tuska jest rozedrgany, chaotyczny, trapiony kryzysami i fascynujący.

Ale ta książka to zarazem wielkie wyznanie wiary w sens odpowiedzialnej polityki. Po jej lekturze łatwiej zrozumieć, dlaczego „prezydent Europy" nie zdecydował się ubiegać o urząd prezydenta Polski. Tuska można lubić lub nie, ale tę książkę trzeba przeczytać.

Jerzy Baczyński („Polityka")

Donald Tusk napisał książkę, jakiej żaden Polak nigdy nie napisał i długo nie napisze. To przewodnik po światowej i europejskiej potityce. To także wyznanie miłości – do Europy i do Polski, bo Polska jest tu i w tekście, i w kontekście, i w stylu. Żeby nie było za słodko, jest tu także niemal okrucieństwo w recenzjach wielu oponentów, w tym dawnych sojuszników.

To lektura obowiązkowa dla wszystkich, którzy politykę lubią, a o Europie i o Polsce myślą poważnie. Co do tytułu – żaden polityk tej rangi nigdy bardziej szczery nie będzie.

Tomasz Lis („Newsweek")

Co dać w prezencie?

Urodzin czy imieniny, Walentynki, zbliżający się Dzień Babci i Dziadka to doskonałe okazje, aby podarować ukochanym coś wyjątkowego. Niezwykle praktycznymi upominkami są akcesoria oraz dodatki dla domu, które ułatwią i umilą codzienne funkcjonowanie. Zawsze jednak jest problem, co kupić. Istnieje kilka prezentów, które dobre są na różne okazje i nigdy się nie znudzą.

Elementy, które z pewnością sprawdzą się jako prezent to te związane z wyposażeniem domu. To właśnie w czterech kątach spędza się najwięcej czasu.

Ciepły kocyk na chłodne wieczory

Doskonale sprawdzi się podczas chłodnych wieczorów. Wybierz model w praktycznym, neutralnym kolorze lub w delikatne, wdzięczne wzory – kwiaty czy serduszka. Do koca możesz dopasować poduszki dekoracyjne lub poszewki z wysokiej jakości tkaniny. Świetnie sprawdzą się zarówno te puszyste, welurowe, jak i o tradycyjnej fakturze. Taki zestaw na pewno znajdzie uznanie wśród miłośników domowej, przytulnej atmosfery.

Ramka na zdjęcie

Jeżeli chcesz podarować upominek o bardziej osobistym charakterze, postaw na ramkę lub zestaw ramek i włóż do nich wspólne zdjęcia. Prezent z pewnością będzie miał ogromną wartość sentymentalną. Ramkę dopasuj do wystroju wnętrza – jeżeli jest klasyczne, zdecyduj się na model w kolorze ciemnego drewna. Jeśli natomiast babcia lub dziadek

W sklepach znajdziesz wiele inspiracji

preferują eleganckie rozwiązania, bez wątpienia spodoba im się ramka w odcieniu srebra lub złota. Bardziej nowomodnym seniorom dedykowane są natomiast oprawy kolorowe oraz z napisami – np. nawiązującymi do zawartości ramki.

Wazon lub doniczka pełna kwiatów

Sprawdzony i bardzo efektowny prezent na każdą okazję to bukiet pięknych kwiatów. Wybierz wiązankę pełną kolorów i dopasuj do niej elegancki wazon. Najbardziej praktyczny, przezroczysty model będzie pasował zarówno do różnego rodzaju roślin, jak i stylów pomieszczenia. Jeżeli natomiast chcesz podarować bardziej charakterystyczny model, zdecyduj się na ten jednolity w jasnym kolorze lub połyskujący ze zdobieniami.

Dla fanek i fanów pielęgnacji roślin, idealnym upominkiem będzie natomiast piękna doniczka lub ich komplet. Najpopularniejsze osłonki to te z drewnianymi elementami lub ażurowe w stylu prowansalskim. Aby prezent był kreatywny i kompleksowy, do doniczki dopasuj ulubione kwiaty babci i dziadka, których sadzenie będzie świetną formą wspólnego spędzenia czasu. Możesz także wybrać mniej wymagającą alternatywę – rośliny sztuczne, które efektownie ozdobią wnętrze, a jednocześnie będą bardzo wygodne w utrzymaniu.

Kubek na ulubioną herbatę

Wypełniony pysznym napojem z pewnością stanie się ulubionym rekwizytem podczas posiłków i odpoczynku w ciągu dnia. Szczególnie funkcjonalny model to ten z przykrywką i zaparzaczem, dzięki któremu przyrządzanie ziół i aromatycznej herbaty stanie się prostsze i bezpieczniejsze. Wzornictwo kubków dopasuj do charakteru kuchni swoich bliskich – do wyboru są jednolite lub zdobione, np. motywem kwiatów czy złotymi lub animowanymi akcentami.

Starszym osobom preferującym elegancję podaruj zestaw gustownych filiżanek, które z dumą podadzą do stołu podczas wizyty gości. Do prezentu dodaj smaczną herbatę wysokiej jakości – radość gwarantowana.

Latarenka do dekoracji

Ostatnia propozycja dedykowana jest zarówno miłośnikom klimatycznych wnętrz, jak i stylowych dekoracji na zewnątrz. Zadbaj o przytulną atmosferę, kupując ozdobną latarenkę na świeczkę. Lampion jest wyjątkowo praktyczny, ponieważ oferuje kilka sposobów oświetlenia – świecami klasycznymi, zapachowymi, odstraszającymi owady i tealightami (Teelichte). Ozdobę można przymocować w dowolnym miejscu dzięki uchwytowi – jej rozproszone światło szczególnie efektownie wyglądać będzie na werandzie lub balkonie. Latarenka w komplecie ze świecami to przepis na udany prezent dla najbliższych. (amal)

Hawajska pochodzi z... Kanady

Nie ma drugiej pizzy, która wzbudzałaby takie kontrowersje i tak dzieliła klientów pizzerii. Hawajską albo się kocha, albo się jej nienawidzi. Z przeprowadzonych badań wynika, że jedną z najczęściej zamawianych pizz w 2019 roku była właśnie hawajska, która tak naprawdę wywodzi się z Kanady.

Jej historia jest krótka, sięga 1962 roku i, wbrew pozorom, nie rozpoczęła się na rajskich wyspach na Oceanie Spojonym. Za jej twórcę uważa się greckiego imigranta Sama Panopoulosa, który osiedlił się w stanie Ontario w Kanadzie i prowadził tam restaurację. Oprócz burgerów, frytek czy hot dogów serwował również dania amerykańskie, mocno inspirowane kuchnią chińską, w której łączenie słonych i słodkich smaków jest bardzo popularne.

To właśnie Panopoulos wpadł na pomysł dodania ananasa do pizzy z sosem pomidorowym, szynką i serem. Jej nazwa powstała z puszki, w której były ananasy. Nowość na początku była uważana za dziwactwo, ale szybo zyskała ogromną popularność i rzeszę zwolenników.

Pizza w Polsce czasami smakuje lepiej niż ta prawdziwa włoska

Nie wszystkim jednak przypadła do gustu – wielu konserwatywnych klientów uznało ją za nietrafiony żart i kpinę z włoskiej tradycji. Do dziś wielu Włochom pizza hawajska kojarzy się raczej z kulinarną profanacją i kpiną niż z ciekawym, egzotycznym smakiem.

Niemcy uważają, że pizza ta jest bliską krewną tostów, których korzenie mają sięgać Niemiec. Zostały bowiem rozpowszechnione przez Clemensa Wilmenroda, który w latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych XX wieku prowadził program kulinarny w niemieckiej telewizji „Bitte in zehn Minuten zu Tisch". Prezentował egzotyczne potrawy z produktów dostępnych w sklepach.

Do dziś pizza hawajska wzbudza kontrowersje. Na początku 2017 roku prezydent Islandii publicznie oznajmił, że gdyby mógł, zakazałby jej spożywania.

Dane zgromadzone przez platformę PizzaPortal.pl wskazują, że pizza hawajska jest piątą w Polsce pod względem popularności. Wyżej ceniona jest capricciosa, margherita, pepperoni oraz pizza salami. Oznacza to, że hawajską Polacy zamawiają częściej niż klasyczną pizzę serową, prosciutto czy z grzybami. Niemcy również uwielbiają pizzę, ale mieszkający blisko granicy chętnie zamawiają ją w miasteczkach po polskiej stronie. Okazuje się, że w gminie Mescherin często smakosze proszą o dowóz włoskich specjałów z Gryfina. Są też częstymi gośćmi w czasie pory obiadowej. Tajemnica tkwi w specjalizacji. Kuchni włoska na rynku gastronomicznych w Polsce zajmuje ponad 60 procent, gdy w Niemczech jest to ok. 40 procent. (amal)

Tanie książki ▶ sklep.de

życie z § 2/2019

rady porady pytania odpowiedzi

W oczach Edwarda Tomenki

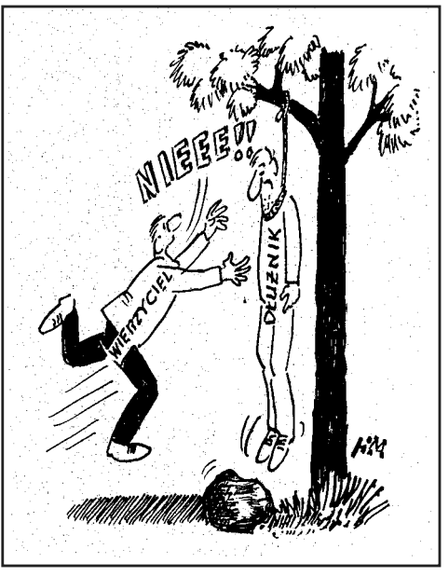

Rys. Edward Tomenko

Zamieszczane w gazecie odpowiedzi są jedynie ogólną wykładnią i nie mogą być przenoszone na jednostkowe przypadki.

Indywidualne porady prawne w mediach są bowiem ustawowo zabronione.

Dziękujemy za wyrozumiałość.

Czytelnicy pytają – prawnik wyjaśnia

? Na parkingu w Niemczech przejeżdżające obok auto zahaczyło o drzwi mojego auta i poważnie je uszkodziło. Drzwi były otwarte. Czy mogę żądać od sprawcy odszkodowania?

Wiele zależy od okoliczności konkretnego przypadku. W takich przypadkach sądy uznają jednak dodatkowo konieczność szczególnej ostrożności osoby wysiadającej w celu ominięcia źródła zagrożenia (tzw. Gefahrenminderungspflicht). Wyrok sądu w Berlinie z z 3 listopada 2008 (sygnatura akt:12 U 185/08).

? Mieszkam w Niemczech. Wkrótce skończy mi się zasiłek dla bezrobotnych. Będę musiał złoży wniosek o zasiłek socjalny. Jakie świadczenia obejmuje ten zasiłek?

Zasiłek dla bezrobotnych II (Arbeitslosengeld II), nazywany też potocznie Hartz IV otrzymują generalnie (z pewnymi wyjątkami) bezrobotni, którzy pozostają bez pracy przez okres dłuższy niż jeden rok. W skład wchodzi tzw. świadczenie podstawowe (Regelsatz) służące do pokrycia wydatków na środki żywnościowe, artykuły kosmetyczne, ubranie, telefon, niezbędne naprawy oraz koszty dojazdu. Ponadto urząd przejmuje koszty opłaty za mieszkanie i koszty ogrzewania, o ile są one stosowne (angemessen). Powierzchnia mieszkań przysługująca pobierającym Hartz IV oraz wysokość czynszu za wynajmowane mieszkanie nie są przez prawo ściśle określone, w związku z czym toczy się przed sądami mnóstwo spraw z tym związanych.

? Mieszkamy w Niemczech. Jestem zobowiązany do płacenia alimentów na mojego syna. Czy muszę też ponosić koszty wycieczki szkolnej?

Wycieczki szkolne (Klassenfahrt) zalicza sie generalnie do tzw. potrzeb szczególnych (Sonderbedarf), za które zobowiązany do alimentacji ponosi koszty, aczkolwiek nie wszystkie sądy są tutaj tego samego zdania (istotny jest tu charakter i wysokość kosztów wycieczki klasowej). Do wydatków szczególnych zalicza się na przykład koszty opieki lekarskiej, o ile nie można było ich wcześniej przewidzieć. Spornym jest natomiast, czy do tej kategorii kosztów szczególnych zalicza się też koszty korepetycji, koszty wyjazdu na urlop, koszty komunii i bierzmowania.

? Mam w Polsce proces o zapłatę długu, który jest już przedawniony. Powód twierdzi, że ja dług wcześniej uznałem i wobec tego bieg terminu przedawnienia uległ przerwaniu, choć ja sam nie mogę sobie tego przypomnieć. Co to takiego uznanie długu?

Uznanie długu jest czynnością dłużnika dokonaną wobec wierzyciela, z której wynika chęć zapłaty długu lub przynajmniej przyznanie istnienia obowiązku spełnienia świadczenia. Uznanie długu przed upływem terminu przedawnienia prowadzi do jego przerwania. Uznanie długu ma istotne znaczenie dowodowe, ponieważ wierzyciel przedstawiający dowód uznania długu przez dłużnika nie musi wykazywać w inny sposób istnienia swej wierzytelności. Na dłużniku spoczywa wówczas powinność wykazania, że uznana wierzytelność w rzeczywistości nie istnieje.

Uznaniem długu może być każde zachowanie się dłużnika, z którego wynika świadomość istnienia długu oraz obowiązku jego zapłaty. Należą tu wszelkiego rodzaju prośby o przedłużenie spłaty zadłużenia, rozłożenie jego na raty lub częściowego umorzenia. Uznanie długu może być dokonane ustnie.

mgr prawa **Artur Balon**
ArturBalon@samo-zycie.com
Tel.: 030 43924611

warto wiedzieć – prawo polskie

Podatek od sprzedaży odziedziczonej nieruchomości

? Moja zmarła w 1966 roku babcia, w latach 20. XX wieku nabyła nieruchomość. Majątek po niej, w tym kamienicę, na mocy testamentu otrzymały postanowieniem sądu spadku z dnia 26.07.2010 r. jej dwie córki. Jedna z nich (moja ciocia) zmarła w styczniu 2013 r. i postanowieniem sądu z dnia 7.02.2014 r. majątek po niej dziedziczą z mocy ustawy jej dzieci. Moja mama zmarła w lutym 2014 r. i postanowieniem sądu z dnia 28.01.2016 r. majątek po niej dziedziczą z mocy ustawy jej dzieci. Czy będziemy płacić podatek od sprzedaży nieruchomości (kamienicy), która ma być sprzedana na początku 2020 roku, jeśli w przewidzianym terminie zgłosimy ten fakt w urzędzie skarbowym?

Na podstawie art. 10 ust. 1 pkt 8 lit. a – c ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. „O podatku dochodowym od osób fizycznych” (tekst jedn. Dz.U. z 2019 r., poz. 1387 z późn. zm.), źródłami przychodów jest odpłatne zbycie (z zastrzeżeniami wskazanymi w ustawie):

a) nieruchomości lub ich części oraz udziału w nieruchomości,

b) spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego lub użytkowego oraz prawa do domu jednorodzinnego w spółdzielni mieszkaniowej,

c) prawa wieczystego użytkowania gruntów,

– jeżeli odpłatne zbycie nie następuje w wykonaniu działalności gospodarczej i zostało dokonane przed upływem pięciu lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym nastąpiło nabycie lub wybudowanie.

Zgodnie z treścią wprowadzonego od dnia 1 stycznia 2019 r. art. 10 ust. 5 ww. ustawy, „w przypadku odpłatnego zbycia nabytych w drodze spadku nieruchomości lub praw majątkowych, określonych w ust. 1 pkt 8 lit. a – c, okres, o którym mowa w tym przepisie, liczy się od końca roku kalendarzowego, w którym nastąpiło nabycie lub wybudowanie tej nieruchomości lub nabycie prawa majątkowego przez spadkodawcę”.

W opisanej sytuacji przychód ze sprzedaży kamienicy w styczniu 2020 roku nie będzie podlegał podatkowi dochodowemu, gdyż upłynęły już 5-letnie terminy od końca lat, w których w drodze spadkobrań zostały nabyte udziały w niej (miało to miejsce w latach 2013 i 2014 – liczy się data nabycia spadku, a nie postanowienia sądu, które to stwierdza). Ponadto, biorąc pod uwagę wzmiankowaną treść art. 10 ust. 5, sprzedaż mogłaby nastąpić nawet i w grudniu 2019 roku, gdyż 5-letni okres należy liczyć od daty nabycia odziedziczonych udziałów przez spadkodawców (ciocię i mamę).

Jan Paragraf
Tygodnik ANGORA nr 52/2019

www.prenumerata.de

Berlin – widok na Wyspę Muzeów zdj. autorki

Ile kosztuje mieszkanie w Berlinie?

Marzysz o własnym mieszkaniu? Pokażemy, jak kształtują się ceny za metr kwadratowy w różnych dzielnicach niemieckiej stolicy.

Berlin jest pod tym względem wyjątkowy, że każda dzielnica ma swój niepowtarzalny urok i charakter. Nie da się porównać eleganckiego Charlottenburga z wielonarodowościowym Neukölln, czy rodzinnego Prenzleuerberga, gdzie hipsterskie mamy pchają wózek popijając sojowe latte z imprezowym Friedrichshain. Można mieszkać w pięknych dzielnicach pełnych zieleni lub w typowej sypialni Berlina, w blokowisku na Marzahnie. Dzielnice Berlina nie tylko oferują niepowtarzalny klimat, ale także znacznie różnią się cenami nieruchomości. Warto przed zakupem skonsultować się z pośrednikiem nieruchomości w Niemczech. Porównanie cen kupna mieszkań w Berlinie opiera się na ostatnim raporcie Związku Pośredników Nieruchomości w Berlinie. Na podstawie najnowszych danych pokażemy to, co interesuje najbardziej: gdzie można jeszcze kupić mieszkanie w Berlinie po stosunkowo niskiej cenie.

Od Charlottenburga po Friedrichshain: tyle kosztuje mieszkanie w samym sercu Berlina.

Standardowa cena za metr kwadratowy w Berlinie w pierwszym kwartale 2019 r. wynosiła 4.191 euro/mkw. – o ok. 12,8 proc. więcej niż w roku poprzednim. W centralnych dzielnicach Charlottenburg-Wilmersdorf, Mitte i Friedrichshain-Kreuzberg standardowa cena metra kwadratowego jest znacznie wyższa niż standardowa cena dla miasta Berlina. Na przykład w Charlottenburg-Wilmersdorf kupujący muszą liczyć się z ceną 4.856 euro/mkw. Aby zakupić tutaj mieszkanie, przeciętne gospodarstwo domowe w Berlinie potrzebowało 10,7 rocznego dochodu netto. Szczególnie w Mitte warta jest analiza rynku nieruchomości, ponieważ przedział cenowy jest tu wyjątkowo duży. W zależności od dzielnicy, waha się od stosunkowo tanich mieszkań za 3.782 euro/mkw. po drogie mieszknia, których cena wynosi nawet 6.197 euro/mkw. i więcej.

Piękny południowy zachód Berlina: od Wannsee po Tempelhof

Botanischer Garten czy Tempelhofer Feld – dzielnice Steglitz-Zehlendorf i Schöneberg-Tempelhof mają do zaoferowania piękne, zielone tereny parkowe. Ceny oferty mieszkaniowej odpowiadają tutaj dokładnie średniej cenie berlińskich mieszkań. W Steglitz-Zehlendorf można kupić mieszkanie za około 8,0 proc. rocznego dochodu netto (4.068 euro/mkw.). Przy cenie 4.031 euro/mkw. powierzchnia mieszkalna w Schöneberg-Tempelhof jest nadal nieco tańsza od przeciętnej, ale ceny będą tutaj rosły. Średnia powierzchnia mieszkalna 85 metrów kwadratowych w Tempelhof-Schöneberg i 90 metrów kwadratowych w Steglitz-Zehlendorf mieści się w granicach średniej dla Berlina – ok. 86 metrów kwadratowych.

Na południowym wschodzie: mieszkania w Neukölln i Treptow-Köpenick

Treptow-Köpenick magicznie przyciąga miłośników przyrody swoimi rozległymi obszarami leśnymi. Najtańsze mieszkania można zakupić tutaj już za 2.561 euro/mkw. i mniej. Najdroższe, zaczynające się od 3.742 euro/mkw., są nadal poniżej najniższych cen metra kwadratowego w centrum Berlina (do 3.782 euro/mkw.).

W Neukölln trzeba wydać trochę więcej, ale przy standardowej cenie 3.758 euro/mkw. nadal można znaleźć stosunkowo niedrogie mieszkanie. Jeśli szukasz przestronnego mieszkania, to w Neukölln i Treptow-Köpenick będziesz mieć większe trudności niż w większość innych dzielnic. Oferty mają średnią powierzchnię mieszkalną 73 i 77 metrów kwadratowych.

Ulubione dzielnice mieszkalne w Berlinie: Lichtenberg i Pankow

Ceny gwałtownie rosną we wschodnich dzielnicach miasta. W Lichtenberg zanotowano wzrost o prawie 25,6 proc. rocznie, dwa razy więcej niż w całym Berlinie. Jednak najwyższe ceny za metr kwadratowy w Lichtenbergu (od 4.124 euro/mkw.) są nadal w obszarze, w których ceny za mieszkanie w Charlottenburg-Wilmersdorf dopiero się zaczynają (4.098 euro/mkw.). Natomiast dzielnica Pankow od dłuższego czasu cieszy się dużą popularnością, dlatego standardowa cena 4.467 euro/mkw. jest tu już powyżej wartości dla całego Berlina.

Życie na obrzeżach miasta: Spandau, Reinickendorf i Marzahn-Hellersdorf

Szczególnie na obrzeżach Berlina można tanio kupić mieszkanie. Spandau to właściwy adres dla tych, którzy lubią spokojnie spacerować po uroczej starówce, a nie po Alexanderplatz. Przy standardowej cenie 2.751 euro/mkw. do opłacenia mieszkania potrzebne są około 4,6 proc. rocznego dochodu. Zielona północ miasta oferuje również niedrogą powierzchnię mieszkalną: w Reinickendorf standardowa cena za apartament wynosi 3.053 euro/mkw. Najniższe ceny zdecydowanie można znaleźć na obrzeżach: w Marzahn-Hellersdorf standardowa cena 2.500 euro/mkw. jest o 40 procent niższa od standardowej ceny w Berlinie.

Na pewno warto zwrócić nie tylko uwagę na cenę mieszkania, ale przede wszystkim na połączenie komunikacji miejskiej. To często od tego zależy, jak długo będziemy dojeżdżać do pracy.

Więcej informacji na temat kupna i sprzedaży nieruchomości w Berlinie znajdą Państwo na stronie internetowej polskiego biura nieruchomości w Berlinie: www.immolla.com.

Olga Ziętek
Pośrednik Nieruchomości
w Berlinie
www.immolla.com

Będzie się działo

Kalendarz imprez

sobota – 1 lutego

12:00-16:00
Kennenlern-Workshop dla zainteresowanych technikami aktorskimi
Studiobühne Reduta, Gneisenaustr. 41, Berlin-Kreuzberg

19:00
Zachciało się wam Kalwaryji, komedia teatralna w wyk. Teatru Gdańska
Haus Krakau, Weetfelder Str. 123, 59077 Hamm-Pelkum

20:00
Thomas Godoj featuring Chris Kramer & BeatboxnBlues *Freiheit 15, 12555 Berlin*

20:00
Neues von Kellermanns, reż. Tadeusz Galia
Poln. Theater, Düppelstr.61 a, 24105 Kiel, 0431 804099

20:00
Angelika Nieścier New York Trio
Kulturspeicher, Wilhelminengang 2, 26789 Leer

21:00
Possesion, film, reż. Andrzej Żuławski
Kino Black Box, Schulstr. 4, Düsseldorf

niedziela – 2 lutego

12:00-16:00
Kennenlern-Workshop dla zainteresowanych technikami aktorskimi
Studiobühne Reduta, Gneisenaustr. 41, Berlin-Kreuzberg

15:00
„Auf den Spuren der Juden Oberschlesiens", Buchvorstellung mit Katarzyna und Jan Opielka *Oberschles. Landesmuseum Bahnhofstr. 62, 40883 Ratingen*

16:00 oraz 18:30
NDR Elbphilharmonie Orchester / Marek Janowski *Elbphilharmonie, Hamburg*

19:30
Uwaga Quartett, koncert *Stadthalle Medenheimer Str. 4, 37154 Northeim*

poniedziałek – 3 lutego

19:00
Don't Shelest Musik Probe, Treffen verrückten Musiker *Club der poln. Versager Ackerstr. 168, 10115 Berlin*

wtorek – 4 lutego

19:00
Próba chóru, dla wszystkich
Club der poln. Versager, Ackerstr. 168, Berlin

19:30
Uwaga! plus Alinde Quartett, koncert
BASF Gesellschaftshaus, Anilinstr., 67063 Ludwigshafen

środa – 5 lutego

19:30
Klaudia Drabik: Techniki relaksacyjne, spotkanie tematyczne
DHB – Netzwerk Haushalt, „Sala Pod Kęsikami", Kaiserstr. 63, 76131 Karlsruhe

19:30
Dama Kameliowa, opera Fr. Chopina
Nationaltheater, München

czwartek – 6 lutego

19:00
Versager Chor próba chóru dla wszystkich, którzy nie potrafią śpiewać
Club der poln. Versager, Ackerstr. 168, 10115 Berlin

19:30
Die Pest, Monolog wg Alberta Camus, reż. Krzysztof Minkowski *Schauspielhaus Otto-von-Guericke-Str. 64, Magdeburg*

20:00
Neues von Kellermanns, reż. Tadeusz Galia
Poln. Theater, Düppelstr.61 a, 24105 Kiel, 0431 804099

20:30
Anna Kalua Band, koncert
Kühlspot Social Club, Lehderstr. 74-79, Berlin

piątek – 7 lutego

17:00
Traumgesichter – Musik & Text, Katarzyna Myćka – Marimba
Augustinum, Ludwigstr. 16, 97421 Schweinfurt

20:00
Aleksandra Mikulska, koncert fortepianowy
Kongresshalle, Ida-Ehre-Platz 1, 71032 Böblingen

20:00
Neues von Kellermanns, reż. Tadeusz Galia
Poln. Theater, Düppelstr.61 a, 24105 Kiel

20:00
Thomas Godoj featuring Chris Kramer & BeatboxnBlues *Mauerwerk Hindenburgstr. 22, 71083 Herrenberg*

sobota – 8 lutego

18:00
Wernisaż wystawy Małgorzaty Sztremer
Krakauer Haus, Hintere Insel Schütt 34, 90403 Nürnberg

19:30
The Great Singing Show Gesangsklasse der Städtischen Musikschule Oberhausen, Leitung Markus Kaiser *Rest. Gdańska Altmarkt 3, 46045 Oberhausen*

20:00
Jolanta Barcik Show z udz. Funny Sunny Company, Kristofer Vio i inni
Mozartsaal, Mooeweidenstr. 36, Hamburg-Dammtor

20:00
Neues von Kellermanns, reż. Tadeusz Galia
Poln. Theater, Düppelstr.61 a, 24105 Kiel, 0431 804099

20:00
Jola Wolters śpiewa utwory Maanamu
Jagdhofkeller, Bessunger Str. 84, 64285 Darmstadt

20:00
Dawnslow, koncert i Jamsession
KunstWerk, Deutz-Mülheimer-Str. 127, 51063 Köln

20:00
Thomas Godoj featuring Chris Kramer & BeatboxnBlues
Isarpost, Sonnenstr. 24-26, 80331 München

niedziela – 9 lutego

12:00
Projekcja filmu pt. „Miłość i Miłosierdzie" oraz spotkanie z reżyserem Michałem Kondratem *Polska Misja Katolicka Große Freiheit 41, 22767 Hamburg*

17:00
Traumgesichter – Musik und Literatur, Katarzyna Myćka – Marimba
Speratus Haus, Freigasse 5 73479 Ellwangen (Jagst)

poniedziałek – 10 lutego

19:00
Don't Shelest Musik Probe, Treffen verrückten Musiker *Club der poln. Versager Ackerstr. 168, 10115 Berlin*

wtorek – 11 lutego

19:00
Adam Bałdych Quartet, Jazzkonzert
BMW Welt Jazz Award, Am Olympiapark 1, 80809 München

19:00
Próba chóru, dla wszystkich
Club der poln. Versager, Ackerstr. 168, 10115 Berlin

19:00
Polen in Augenblicken. Poetische Miniaturen. Lesung mit dem Autor Matthias Kneip
Deutsches Polen-Institut, Marktplatz 15, Darmstadt

środa – 12 lutego

15:00
KaffeePLUS, Ski Heil!
Haus Schlesien, Dollendorfer Str. 412, 53639 Königswinter

19:00
Miron Białoszewski: Erinnerungen aus dem Warschauer Aufstand, promocja książki
Gerhart-Hauptmann-Haus, Bismarckstr. 90, 40210 Düsseldorf

19:30
Pokot, reż. A. Holland, projekcja filmu, spotkanie tematyczne
DHB – Netzwerk Haushalt, „Sala Pod Kęsikami", Kaiserstr. 63, 76131 Karlsruhe

20:00
Dekalog 8, film, reż. K. Kieślowski
Kino Black Box, Schulstr. 4, Düsseldorf

20:00
Deutsches Symphonie-Orchester Berlin mit Jan Lisiecki Klavier *Kölner Philharmonie*

czwartek – 13 lutego

19:00
Versager Chor próba chóru dla wszystkich, którzy nie potrafią śpiewać
Club der poln. Versager, Ackerstr. 168, 10115 Berlin

19:30
Lesung mit Judith Reusch aus ihrem Buch „Anna. Buch der Wörter"
Buchhandlung Lutz Heimhalt, Erdkampsweg 18, Hamburg

20:00
Neues von Kellermanns, reż. Tadeusz Galia
Poln. Theater, Düppelstr.61 a, 24105 Kiel, 0431 804099

piątek – 14 lutego

19:30
Dama Kameliowa, opera Fr. Chopina
Nationaltheater, München

20:00
Rafał Blechacz und die Philharmonie Poznań spielen Chopin, Palester und Tansman *Konzerthaus Gendarmenmarkt, 10117 Berlin*

20:00
Dede Priest & Johnny Clark´s Outlaws
Rest. Gdańska, Altmarkt 3, Oberhausen

20:00
Neues von Kellermanns, reż. Tadeusz Galia
Poln. Theater, Düppelstr.61 a, 24105 Kiel, 0431 804099

sobota – 15 lutego

18:00
Na srebrnym globie, film, reż. Andrzej Żuławski *Kino Black Box Schulstr. 4, 40213 Düsseldorf*

18:00
Teatr Poezjada z okazji Walentynek zaprasza na sztukę pt. „Tandem, czyli miłość rozebrana w dwóch aktach"
Teatr Gdanska, Altmarkt 3, Oberhausen

19:30
Zabawa Walentynkowa Studenci.de
Sala przy kościele St. Gertrud, Weyprechtstr. 75, 80937 München

19:30
Glück Auf – Mit Gott im Pott
Rest. Gdańska, Altmarkt 3, Oberhausen

20:00
Neues von Kellermanns, reż. Tadeusz Galia
Poln. Theater, Düppelstr.61 a, 24105 Kiel, 0431 804099

niedziela – 16 lutego

16:00
Vernissage der Ausstellung Kann Spuren von Heimat enthalten
Haus Schlesien, Dollendorfer Str. 412, 53639 Königswinter

wtorek – 18 lutego

20:00
Peter's Blues Gala
Rest. Gdańska, Altmarkt 3, Oberhausen

środa – 19 lutego

19:30
Klub książki, Olga Tokarczuk „Bieguni", spotkanie tematyczne
DHB – Netzwerk Haushalt, „Sala Pod Kęsikami", Kaiserstr. 63, 76131 Karlsruhe

czwartek – 20 lutego

20:00
Deutsches Symphonie-Orchester Berlin mit Jan Lisiecki Klavier
Berliner Philharmonie

piątek – 21 lutego

19:00
Ballett zur Premiere von „Lamento" mit Musik von Henryk Mikołaj Górecki
Polnisches Institut, Markt 10, 04109 Leipzig

20:00
Deutsches Symphonie-Orchester Berlin mit Jan Lisiecki Klavier
Berliner Philharmonie

sobota – 22 lutego

12:00-15:00
EatPoland – kulinarischer Workshop, Pierogi
Poln. Institut, Galerie, Burgstr. 27, 10178 Berlin

18:00
Karnawałowa zabawa kostiumowa w Gminie Polskiej Piast
Kon-Takt, Katernberger Markt 4, Essen

19:00
Warum es an der Oder so Neiß ist! mit Steffen Möller
Historisches U, An der Kürassierkaserne 9, 17309 Pasewalk

20:30
Anna Kalua Band, koncert
Kühlspot Social Club, Lehderstr. 74-79, Berlin

wtorek – 25 lutego

20:00
Uwe Neumann und Kerstin Blodig singen & spielen Ewa Demarczyk und Jacques Brel auf Deutsch
Poln. Institut, Markt 10, 04109 Leipzig

środa – 26 lutego

20:00
Diabeł, film, reż. Andrzej Żuławski
Kino Black Box, Schulstr. 4, 40213 Düsseldorf

20:00
Animal Farm, wg Orwela, reż. Krzysztof Minkowski
Saarl. Staatstheater, sparte4, Eisenbahnstr. 22, 66117 Saarbrücken

piatek – 28 lutego

22:00
Franziska Fürnberg (Klavier), Karolina Trybala (Gesang)
Theater, Friedenspl. 1A, 06844 Dessau

sobota – 29 lutego

20:00
Paweł Popolski, Nach der Strich und der Faden, kabaret
Das Wormser – Mozartsaal, Worms

20:00
Sinfonie Orchester Berlin, Daniel Stabrawa Dirigent, w pr. Moniuszko
Berliner Philharmonie

20:00
Adam Bałdych Quartet, Jazzkonzert
Kirche St. Martini, Hauptstr. 33, 30900 Brelingen

20:00
Zbigniew Moder i Hand Jam Two, koncert
König City, Berliner Platz 3A, 46236 Bottrop

20:00
Paulina Go i Southern Stars, koncert
Walder Kotten, Locher Str. 20, 42719 Solingen

21:00
Już Nie Żyjesz (ColdWavePostPunk, Łódź, Pl), koncert
Kopi, Köpenicker Str. 137, 10179 Berlin

niedziela – 1 marca

18:00
Zdradziłeś mnie kotku, spektakl komediowy
Babylon, Rosa-Luxemburg-Str. 30, Berlin

19:00
Dama Kameliowa, opera Fr. Chopina
Nationaltheater, München

wtorek – 3 marca

19:30
Dama Kameliowa, opera Fr. Chopina
Nationaltheater, München

środa – 4 marca

19:30
Dr. Iwona Schimanski, Przyczyny, skutki i leczenie uzależnień spotkanie tematyczne
DHB – Netzwerk Haushalt, „Sala Pod Kęsikami", Kaiserstr. 63, 76131 Karlsruhe

Jak taniej dzwonić do Polski?

Z prefiksem dzwonić można tylko z telefonu stacjonarnego z abonamentem Deutsche Telekom.

na numery telefonów stacjonarnych

cent/min.	prefiks
0,42	01010*
0,52	01018*
0,56	01024*
0,94	01078*
0,95	010057*
1,50	01085*
1,93	01027*
1,95	01086*
2,50	010058*
2,80	010029*
2,80	01037*
2,80	01058*
2,90	01030*
2,90	01054*
3,15	01042*

na numery telefonów komórkowych

cent/min.	prefiks
1,49	010017*
1,50	01054*
1,52	01060*
1,62	01099*
1,62	010023*
1,62	01074*
2,50	01094*
3,39	01078*
3,40	010029*
4,80	01042*
5,80	01067*
5,80	01086*
5,90	010058*
6,20	01037*
7,25	01027*

* prefiks z zapowiedzią taryfy przed rozmową

Stan z 25.1.2020 r. Redakcja i wydawca nie ponoszą odpowiedzialności za ewentualne zmiany taryf.

Źródło:
www.billiger-telefonieren.de

Gospodarka turystyczna w Niemczech

Do Niemiec każdego roku przyjeżdża ponad 20 milionów turystów

W drugiej połowie XX wieku w Niemczech wraz ze wzrostem realnych dochodów ludności i wydłużaniem się czasu wolnego zaczęła się rozwijać na masową skalę turystyka, czemu sprzyjało istnienie w całym kraju bogatej bazy turystycznej.

Istotą turystyki jest dobrowolna zmiana na pewien czas miejsca pobytu, środowiska i rytmu życia przez osoby podróżujące w celach poznawczych, rodzinnych lub służbowych. Zgodnie z definicją Światowej Organizacji Turystyki (UNWTO) turystyka obejmuje ogół czynności osób, które podróżują i przebywają w celach wypoczynkowych, służbowych lub innych nie dłużej niż rok bez przerwy poza swoim codziennym otoczeniem. Turystyka nie obejmuje migracji, stałych wyjazdów do pracy, dyplomatów pracujących za granicą, ruchu tranzytowego, przesuwania się wojsk w przestrzeni geograficznej ani opuszczania dotychczasowego miejsca pobytu przez emigrantów czy uchodźców.

Niemcy dysponują doskonałymi warunkami przyrodniczymi do rozwoju turystyki (sprzyjający podróżowaniu klimat, atrakcyjne krajobrazy, źródła wód mineralnych). Kraj może się poszczycić 14 parkami narodowymi, 101 parkami przyrody i 15 rezerwatami biosfery. Niemcy posiadają też rozbudowaną infrastrukturę turystyczną (drogi, hotele, obiekty gastronomiczne). Wybrane elementy niemieckiej infrastruktury turystycznej przedstawia tabela:

Najlepszą bazę noclegową posiada Bawaria Fot. hotel.bavaria.com

Do dyspozycji turystów w całym kraju jest ponad 2,5 mln łóżek, należących do ponad 52 tys. firm oferujących noclegi.

Największą liczbą łóżek w Niemczech dysponują hotele i domy letniskowe. Spośród krajów związkowych najbogatszą bazę noclegową posiadają: Bawaria (556 tys. łóżek), Badenia-Wirtembergia (300 tys. łóżek) i Nadrenia Północna-Westfalia (279 tys. łóżek).

Wybrane elementy infrastruktury turystycznej w Niemczech (2007 rok)

Wyszczególnienie	Liczba/długość
Uzdrowiska i kurorty	310
Muzea	6175
Teatry publiczne i prywatne	390
Parki narodowe	14
Parki krajobrazowe	100
Rezerwaty przyrody	14
Turystyczne trasy tematyczne	180
Szlaki wodne	10 tys. km
Oznakowane szlaki turystyczne	2 00 tys. km
Ścieżki rowerowe	60 tys. km

Źródło: DTV 2008, s. 7

Organizacją imprez turystycznych zajmuje się około 1500 przedsiębiorstw o bardzo zróżnicowanej wielkości, przy czym kluczową rolę na rynku usług turystycznych pełnią duże biura podróży. Trzy największe biura podróży to: TUI Deutschland, Thomas Cook i REWE Gruppe (Touristik), które mają 60 proc. udziału w rynku organizacji wycieczek. W sezonie turystycznym 2007/2009 61 największych niemieckich biur podróży łącznie miało obroty na poziomie 17,2 mld euro, podczas gdy szacunkowe obroty wszystkich biur podróży wynosiły 21,4 mld euro. Łącznie biura podróży w Niemczech sprzedały w tym okresie 39,2 mln imprez turystycznych (głównie wycieczek). Współpracują one z firmami transportowymi, hotelami, przedsiębiorstwami gastronomicznymi i innymi podmiotami z branży turystycznej, oferując klientom pakiety usług turystycznych optymalnie dostosowane do ich oczekiwań.

Popyt na usługi turystyczne

Klientami na rynku usług turystycznych w Niemczech są zarówno obywatele tego kraju, jak i – chociaż w mniejszej skali – cudzoziemcy. Generalnie dzieli się ich na turystów jednodniowych, czyli niekorzystających z noclegów, oraz turystów korzystających z jednego lub – częściej – z wielu noclegów. Turyści jednodniowi odbywają podróże na niedużą odległość, głównie na terytorium własnego kraju, a jednodniowa turystyka zagraniczna występuje przede wszystkim na terenach przygranicznych. W 2006 roku w Niemczech odnotowano 2,9 mld wycieczek jednodniowych i 600 tys. podróży służbowych, podczas gdy podróży z noclegami było 140 mln. Chociaż Niemcy chętnie wyjeżdżają za granicę, zdecydowaną większość podróży turystycznych odbywają we własnym kraju. Turystyka jednodniowa koncentruje się w dużych krajach związkowych (Nadrenia Północna-Westfalia, Bawaria i Badenia-Wirtembergia), w miastach Hesji i Nadrenii-Palatynatu oraz w Hamburgu, Berlinie i Bremie.

Turyści korzystający z noclegów najczęściej udają się do jednego z trzech landów: Bawarii (26,4 mln osób), Nadrenii Północnej-Westfalii (17,3 mln osób) i Badenii-Wirtembergii (16 mln osób). Wysoka pozycja Bawarii w turystyce niemieckiej wynika głównie z atrakcyjności krajobrazowej regionu alpejskiego i Lasu Bawarskiego oraz z ważnej roli w życiu kulturalnym Niemiec Monachium i Norymbergi. Wiele milionów turystów kieruje się do dużych miast, w których korzystają ze świetnej bazy hotelowo-gastronomicznej i niezliczonych atrakcji kulturalnych.

Latem do bardzo atrakcyjnych pod względem turystycznym regionów Niemiec — oprócz terenów górskich, Szwarcwaldu i okolic Jeziora Bodeńskiego – należą wybrzeża Bałtyku i Morza Północnego oraz rzadko zaludniona Meklemburgia. Po zjednoczeniu Niemiec na mapie turystycznej kraju istotnie wzrosło znaczenie Drezna, Lipska i kurortów nadbałtyckich na terytorium byłej NRD. Jednocześnie obserwuje się spadek wyjazdów do kurortów sanatoryjnych w związku z ograniczeniem bezpłatnych usług świadczonych w sanatoriach. Niemcy we własnym kraju coraz chętniej jeżdżą na urlop do małych miejscowości i w regiony wiejskie.

Do Niemiec każdego roku przyjeżdża ponad 20 mln turystów z zagranicy – w 2007 roku przybyło ich 24,4 mln, co stanowiło 3 proc. wszystkich turystów zagranicznych na świecie (900 mln). Od wielu lat relacja turystów zagranicznych do turystów krajowych korzystających z noclegów wynosi 1:5. Najwięcej turystów do Niemiec przyjeżdża z krajów europejskich i Stanów Zjednoczonych. Według liczby noclegów wśród turystów zagranicznych największe znaczenie mają turyści z Holandii (9 mln noclegów), USA (4,7 mln), Wielkiej Brytanii (4,4 mln), Szwajcarii (3,6 mln), Włoch (3 mln) oraz Japonii (1,2 mln), Rosji (1,1 mln) i Chin (1 mln). Wśród przyjazdów zagranicznych z krajów europejskich dużą rolę odgrywają podróże służbowe (29 proc. wszystkich przyjazdów turystów z zagranicy).

Magazyn Jest co zwiedzać

Należy podkreślić, że Niemcy są bardzo popularnym celem podróży turystów zagranicznych. Magnesem przyciągającym urlopowiczów do tego kraju są — obok zabytków kultury — m.in. koncerty, wystawy sztuki i przedstawienia teatralne, a także wielkie międzynarodowe wydarzenia sportowe, festyny uliczne, jak np. Oktoberfest w Monachium i karnawał w Kolonii oraz nastrojowe jarmarki organizowane w miastach przed Bożym Narodzeniem. Najczęściej odwiedzanym przez turystów zagranicznych miastem niemieckim jest Monachium, w którym aż 47,4 proc. sprzedaży wszystkich noclegów zawdzięcza się przyjazdom gości zagranicznych. Kamieniem milowym w rozwoju turystyki zagranicznej w Niemczech były dwa ważne wydarzenia międzynarodowe: Wystawa Światowa EXPO 2000 w Hanowerze i mistrzostwa świata w piłce nożnej w 2006 roku. Wśród turystów zagranicznych (szczególnie amerykańskich) duży udział mają osoby przyjeżdżające do Niemiec ze względów genealogicznych lub sentymentalnych (udział w działaniach wojennych na terytorium niemieckim, studia w Niemczech itp.). Pod względem liczby przyjeżdżających do kraju turystów zagranicznych Niemcy zajmują siódme miejsce na świecie.

Jednocześnie Niemcy są „mistrzami świata" w zagranicznej turystyce wyjazdowej. W 2007 roku odnotowano tam 82 mln wyjazdów za granicę przez turystów niemieckich, które pochłonęły 82,9 mld dol.

W tym samym czasie wpływy Niemiec z turystyki zagranicznej wynosiły 36 mld dol. Wystąpił więc deficyt w międzynarodowym obrocie turystycznym kraju w wysokości 46,9 mld dol. Jest to sytuacja typowa dla krajów o wysokiej stopie życiowej, z wyjątkiem Francji będącej największą potęgą turystyczną na świecie.

Pałac Sanssouci w podberlińskim Poczdamie wzniesiony dla króla Prus Fryderyka II Wielkiego jest jedną z największych atrakcji turystycznych w Brandenburgii Fot. Janusz Glanc

Znaczenie turystyki dla gospodarki narodowej i rozwoju regionów

Rozwój turystyki ma korzystny wpływ na gospodarkę narodową i sytuację ekonomiczną regionów. Prowadzi on bowiem do wzrostu popytu na usługi transportowe, hotelarskie, gastronomiczne, przewodnickie i inne, co przekłada się na duże obroty firm turystycznych, zatrudnienie, zyski i podatki z branży turystycznej. Szacuje się, że bezpośrednie i pośrednie dochody z turystyki w Niemczech w 2008 roku wyniosły około 130 mld euro. Jeżeli uwzględni się także inwestycje i remonty obiektów zaliczanych do infrastruktury turystycznej, to efekt dochodowy turystyki w tworzeniu niemieckiego produktu krajowego brutto (PKB) wynosi od 2,4 proc. (bezpośrednie efekty ściśle rozumianej konsumpcji turystycznej) do 8,6 proc. (przy uwzględnieniu także pośrednich efektów rozwoju turystyki). Jednocześnie turystyka tworzy 2,7 proc. bądź 9,1 proc. wszystkich miejsc pracy w Niemczech (w zależności od tego, jak szeroko rozumie się popyt indukowany przez turystykę).

Turystyka ma największe znaczenie na terenach o niskim rozwoju przemysłu i innych form aktywności gospodarczej, gdzie mieszkańcy żyją głównie z ruchu turystycznego. Do takich regionów należą regiony nadmorskie, bawarska część Alp, górzysta część Hesji i Meklemburgia. Bardzo duże dochody przynosi turystyka w dużych miastach, ale ze względu na istnienie tam innych źródeł dochodów jej znaczenie względne nie jest tak duże, jak w typowych ośrodkach turystycznych.

W Niemczech są bardzo korzystne warunki do rozwoju turystyki. Według Światowego Forum Ekonomicznego lepsze warunki w Europie do uprawiania turystyki istnieją tylko w Szwajcarii i Austrii. Do atutów Niemiec w dziedzinie turystyki w ocenie ekspertów zagranicznych należą: zróżnicowana i szeroka oferta usług kulturalnych, wysoko wykwalifikowany personel, nowoczesna infrastruktura transportowa, rozbudowana baza hotelowa i gastronomiczna, a także przywiązywanie dużej wagi do zagadnień ekologicznych oraz wysoki poziom bezpieczeństwa zdrowotnego i ogólnego. Są to czynniki, które również w przyszłości będą wyznaczały główne trendy w rozwoju turystyki na świecie (...).

Eugeniusz Gostomski

Jedna z największych atrakcji turystycznych w Niemczech – zamek Neuschwanstein Fot. wikimedia org

GOSPODARKA NIEMIEC. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2012.

Architektura nie jest kalką polityki

Rozmowa z prof. dr hab. EWĄ CHOJECKĄ, historykiem sztuki

– Pani profesor, czy Śląsk jest pewnym ciekawym zjawiskiem na mapie Europy?

– Ciekawym zjawiskiem? Jest fenomenem! U nas ogniskowały się, niczym pod lupą, najważniejsze europejskie trendy. Choć mieliśmy też parę razy cywilizacyjnego pecha. A może to nie pech, lecz nasza własna wina...

– Na przykład?

– Na przykład mam żal do Piastów śląskich! Władali bogatym krajem, na wschodnim krańcu Rzeszy Niemieckiej. Mogli postarać się o godność Kurfürstów, elektorów Rzeszy, czyli tych kilku książąt, którzy wybierali cesarza. Wtedy byliby pierwszoplanowymi postaciami w polityce europejskiej, praktycznie w randze królów. Ale oni zamiast tego uparli się dzielić swoje księstwa pomiędzy licznych synów, tworząc coraz to mniejsze, marginalne i nieliczące się księstewka. Zaprzepaścili cywilizacyjną szansę Śląska!

– Na zawsze?

– Nic nie dzieje się na zawsze. Śląsk kolejną wielką szansę dostał w epoce industrializacji. O tym, jak znaczącym byliśmy wtedy regionem, świadczą nawet dziś, po latach zniszczeń, nasze zabytki.

– No właśnie, wielu ludzi ubolewa, że tego dziedzictwa materialnego już prawie nie ma, że Polska je zniszczyła.

– Zniszczenia są faktem, ale to dziedzictwo z każdej epoki od średniowiecza po XX wiek jest tak bogate, że nawet jeśli zostało 10 proc., to zostało bardzo dużo, na pewno więcej, niż mają narody na wschód od Śląska. Jedni dbają więcej, inni mniej. Podziwiam Wrocław, oni tam już w 1945 roku, myślę o lwowskich naukowcach, uznali, że zyskali wspaniałe niemieckie dziedzictwo, na którym teraz mogą budować dalej. Politycy, w odróżnieniu od naukowców, to dziedzictwo uznali dopiero jakieś dwadzieścia lat temu. Ale w ramach syndromu trzeciego pokolenia uznali solidnie.

– Syndromu trzeciego pokolenia?

– A tak. Rzecz w historii, a historii sztuki też, zbadana dokładnie. Otóż pod koniec starożytności plemiona germańskie zdobyły i złupiły Rzym. To byli dzicy wojownicy, nie rozumieli rzymskich wynalazków, techniki, jak ci Sowieci, którzy w 1945 wyrywali u nas mosiężne krany, myśląc, że to złoto. Ale ci Germanie zostali w Rzymie na dłużej, poznali cywilizację, uznali za swoją i w trzecim pokoleniu ogłosili, robiąc to z pełnym przekonaniem: My jesteśmy Rzymianami! I to oni zbudowali średniowieczną, rzymską, europejską cywilizację. Podobną sytuację widzę tu, w Bielsku, gdzie mieszkam od przedwojnia. Moja rodzina była jedną z nielicznych, które po wojnie w Bielsku pozostały. Reszta albo uciekła, albo została wypędzona. Zastąpili ich zupełnie inni przybysze z całej Polski. Osiedlili się tu, ale ta tkanka miejska była dla nich obca, a oni byli obcy dla tej tkanki miejskiej. I to czuli. Ale teraz mieszka tu już trzecie pokolenie, i oni mówią: Wie pani profesor, moja rodzina pochodzi z Kielc, Lublina, ze Lwowa, ale ja jestem bielszczanką. To trzecie pokolenie jest już tutaj naprawdę u siebie, kocha to miejsce, ma patriotyzm tego miejsca.

– Hajmat?

– Tak, słowo hajmat oddaje tę treść lepiej niż polska mała ojczyzna.

– Ale stając się bielszczanami, nie stali się Ślązakami, nie poczuli się Ślązakami, choć przecież Bielsko to Śląsk, a kilkaset lat temu nawet Biała była uważana za Śląsk.

– Tak, Ślązakami się nie poczuli także dlatego, że w Bielsku bardzo aktywna jest grupa przekonująca, że jesteśmy Małopolską...

– Rajmund Pollak...

– I inni. Skądinąd sympatyczny człowiek, tylko strasznie zacietrzewiony w tej antyśląskości. Przecież ci ludzie podczas reformy sprzed 20 lat, gdy było wiadomo, że województwo bielskie zostanie zlikwidowane, stawali na głowie, żebyśmy trafili nie do śląskiego, lecz do małopolskiego. I wie pan, kto uratował te ziemie dla Śląska? Żywiecczoki!

– Jak to?

– No właśnie, tam, gdzie rzeczywiście jest Małopolska, doskonale rozumieli, czasem podświadomie czuli, że stanie się to dla ich okolic ze szkodą cywilizacyjną. Że Kraków będzie dbał o Zakopane, a oni znów staną się odległą, biedną prowincją. Bo wie pan, Żywiecczyzna była strasznie biedna. Tam dopiero po 1989 roku przestano głodować na przednówku. Przestano głodować, bo region zaczął się doskonale rozwijać dzięki temu, że był zapleczem turystycznym Śląska. Nagle zaczęły masowo powstawać nowe domy, na tyle masowo, że w każdej wsi jest hurtownia budowlana. A przy tych domach sklepiki, warsztaty, restauracje. I ci ludzie wiedzieli, że oderwani od Śląska mogą to wszystko stracić. Zresztą samo Bielsko-Biała po przemianach ustrojowych też przeżyło trudny czas. Przez wiele dziesięcioleci stało przemysłem włókienniczym. I nagle ten przemysł upadł. Miasto jednak sobie poradziło, ale także dlatego, że jest w województwie śląskim. I myślę, że powoli się tu śląska tożsamość odradza. A na zachód od Bielska jest przecież cały czas bardzo silna. Inna nieco od tej z dawnego pruskiego Śląska, ale to też śląska tożsamość. Zresztą wspomniałam o Wrocławiu. Górny Śląsk przez dziesięciolecia stoi kulturowo w rozkroku między Krakowem a Wrocławiem. To są dwa wielkie ośrodki, które na nas promieniują, ale ja jestem przekonana, że musimy naszą przyszłość wiązać z Wrocławiem. Nie tylko dlatego, że to najdynamiczniej rozwijające się polskie miasto, najbardziej europejskie spośród polskich miast, które – sądzę – na przestrzeni najbliższych dziesięcioleci przegoni nie tylko Kraków, ale i Warszawę. Co jednak ważniejsze, tam też występuje syndrom trzeciego pokolenia, teraz ci, których przodkowie zjawili się w totalnie zniszczonym mieście w 1945 roku, czuli się w nim obco – teraz już oni czują się, są wrocławianami. A przecież jeśli wrocławianami, to automatycznie i Ślązakami.

– W ich odczuciu jednak Śląsk i Dolny Śląsk to dwa zupełnie inne światy, inne krainy.

– Bo widzą ich odmienność, ale z każdym rokiem ta odmienność się zaciera i kiedyś zrozumieją, że Wrocław nie jest stolicą Dolnego Śląska, lecz Śląska po prostu. Dobrze, byśmy i my byli na tę zmianę przygotowani.

– My chyba jesteśmy; wielu moich kolegów ze śląskich organizacji obok flagi żółto-modrej używa też tej ogólnośląskiej – żółtej z czarnym orłem.

– Tak, wiem, przecież Jurek Gorzelik był przez wiele lat moim podwładnym, moim doktorantem, więc dość dobrze orientuję się, a przynajmniej orientowałam się jeszcze parę lat temu, w celach śląskich organizacji. Ja jednak podkreślam, że ten proces ponownej integracji Śląska się dzieje, i powinniśmy robić ile się da, aby go wzmacniać, przyspieszać.

– A może to robić historyk sztuki poprzez swoją dziedzinę?

– Oczywiście, bo dawna śląska architektura, śląska sztuka nie mają tych podziałów na Dolny i Górny, trendy w niej obowiązujące zawsze były wspólne. Nawet później, gdy większość Śląska trafiła do Prus, a część pozostała przy Austrii. A potem część do Polski, a część do Czechosłowacji. Także w dwudziestoleciu międzywojennym architektura po obu stronach Olzy była identyczna. Zresztą po drugiej wojnie światowej też.

– No, w obu krajach panował socrealizm, więc nic dziwnego.

– A daj pan spokój z tym socrealizmem. Żeby go w Polsce zobaczyć, trzeba pojechać do Warszawy i iść pod Pałac Kultury, bo to jedyny tak naprawdę socrealistyczny obiekt w Polsce. A architektury czasów PRL-u nie mamy się czego wstydzić. W 2008 roku Anglicy zrobili wielką wystawę Architektura Zimnej Wojny, zestawiając ze sobą to, co powstawało wtedy po obu stro-

Niesamowita bryła przypominająca twierdzę. Kościół ewangelicko-augsburski pod wezwaniem Apostołów Piotra i Pawła w Tychach

Fot. wikimedia.org

Magazyn Kultura śląska

Prof. Ewa Chojecka: Budujemy w tej części Europy nasz własny krąg kulturowy – na styku Polski, Niemiec i Czech Fot. wikimedia.org

nach żelaznej kurtyny. I okazało się, że jakościowo jest to tej samej klasy, że owszem, różni się, ale nasze nie jest gorsze. Weźmy choćby Tychy, urbanistyczny majstersztyk. My, historycy sztuki, dopiero teraz zaczynamy tę sztukę i architekturę PRL-u na nowo odkrywać, bo w 1989 roku została, jak cały tamten okres, potępiona w czambuł i odesłana do lamusa. Wtedy, po 1989 roku, zaczęliśmy na Śląsku odkrywać spuściznę II Rzeczypospolitej, autonomicznego województwa śląskiego.

– Odkrywać?

– Oczywiście, w latach 80., gdy komunizm się już widocznie walił, zaczęła się w Polsce apoteoza II RP, wręcz idealizowanie jej, a my na tej fali sięgnęliśmy po apoteozę tej przedwojennej autonomii. Naprawdę niewiele o niej wiedzieliśmy, bo myśmy się wcześniej nią nie zajmowali. I nagle wielkie odkrycia. Wow, było Muzeum Śląskie! Wow, urząd wojewódzki to budynek z tego okresu, a na sali sejmu śląskiego wzorowano budowę Sejmu w Warszawie! Dziś to oczywiste dla studenta, ale dla nas to wtedy były prawdziwe odkrycia. To, że nagle po 1989 roku rozbłysnął Związek Górnośląski i Ruch Autonomii Śląska, to także zasługa nas, badaczy, którzy pokazaliśmy im ten przedwojenny śląski dorobek. Oraz oczywiście dorobek wcześniejszy, przez kolejne wieki.

– Pani profesor, a czy ten dorobek wciąż istnieje? Bo sporo się słyszy, że tak jak niszczeją pałace na Śląsku, jak niszczeją dawne obiekty przemysłowe, to chyba nigdzie na świecie.

– Owszem, niszczeją, ale ponieważ mieliśmy tego naprawdę bardzo dużo, to wciąż jest pod dostatkiem zachowanych w dobrym stanie obiektów charakterystycznych dla każdej epoki, dla każdego rodzaju działalności. Mamy na Śląsku co pokazywać. I to nie tylko z dawnych epok, także z czasów obecnych.

– Na przykład?

– Na przykład jesteśmy fenomenem, jeśli chodzi o ewangelickie budowle sakralne. W minionym trzydziestoleciu od Hołdunowa i Tychów na południe powstało kilkadziesiąt naprawdę niezwykłych kościołów ewangelickich, po polskiej i czeskiej stronie granicy.

– Od Hołdunowa? Mieszkam kilkaset metrów od tego kościółka i nie widzę w nim nic szczególnego.

– To niech pan wejdzie do środka i spojrzy w górę, na dach. Niezwykła konstrukcja, bo obie połowy dachu się nie łączą. Skonstruowano go tak, bo to teren podlegający dużym szkodom górniczym, ruchom górotworu, przecież poprzedni kościół ewangelicki stojący praktycznie w tym samym miejscu z tego powodu trzeba było rozebrać. A tyski kościół ma dla odmiany niesamowitą bryłę – jak twierdza. Zresztą kościoły katolickie też powstały u nas fantastyczne, a o innych obiektach nawet wspominać nie trzeba, przecież ciągle są nagradzane na międzynarodowych konkursach architektonicznych. Od dziesięcioleci mamy na Śląsku szczęście do wybitnych architektów i to widać. Wszystko to, o czym mówię, pokazuje, że architektura nie jest kalką polityki, że owszem, trendy polityczne narzucają pewne kanony, zresztą nie tylko architekturze, wszystkim dziedzinom sztuki, ale prawdziwy artysta potrafi się dyskretnie z tych narzuconych kanonów wyrwać, tworząc dzieła wybitne. Tak na naszym Śląsku było chyba zawsze!

– Czyli dla pani Śląsk jest jednością – od Opawy i Trzyńca po Zieloną Górę?

– Co znaczy dla mnie? Tę kulturową jedność widać. W pewnym momencie, na skutek migracji ludności po drugiej wojnie światowej, została zachwiana, ale trzecie pokolenie ją przywraca. Mieliśmy zresztą sporo szczęścia, że w ramach tej powojennej wędrówki ludów na Śląsk trafili w dużej mierze mieszkańcy południowo-wschodniej II Rzeczypospolitej. To jednak wcześniej przez kilkaset lat była Austria, cywilizacja europejska z bardzo europejskim Lwowem. Bo przecież przez te ponad sto lat zaborów w narodzie polskim wykształciły się trzy odmienne tożsamości. Ja sama mam korzenie poznańsko-berlińskie, więc tę tożsamość związaną z państwem pruskim znam najlepiej, sama ją mam, odczuwam, chociaż mieszkając od urodzenia w Bielsku, nasiąkłam też tą austriacką, jednak nieco inną. Ale też europejską. No i powstała ta trzecia mentalność, w zaborze rosyjskim, której do dziś nie potrafię, prawdę powiedziawszy, zrozumieć, a która dziś w Polsce dominuje. Między tymi trzema mentalnościami, tożsamościami, była cywilizacyjna przepaść, nie tylko dlatego, że na Śląsku analfabetyzmu nie było wcale, w Wielkopolsce był znikomy, a na północno-wschodnich rubieżach II RP przekraczał 50 proc. Polacy mogli utrzymać swoją tożsamość narodową i w Poznaniu, i Warszawie, i w Krakowie, ale na tę tożsamość wpływał też styl państwa, w którym mieszkali. Dlatego w 1918 roku Polak z Poznania myślał inaczej niż Polak z Warszawy, a jeszcze inaczej myślał Polak ze Lwowa. Nas na szczęście nie zalali ci z zaboru rosyjskiego. Mentalność zaś Ślązaków lepiej scala się z mentalnością wielkopolską czy wołyńską, podolską niż z mazowiecką albo poleską, litewską. Z drugiej strony Olzy mamy scalanie się mentalności śląskiej z czeską, co zresztą trwa znacznie dłużej. I budujemy w tej części Europy nasz własny krąg kulturowy – na styku Polski, Niemiec i Czech. Jedynym jego problemem pozostaje brak wspólnego języka, takiego naszego linqua franca, bo ja na przykład czeskiego nie rozumiem, a już na pewno nie na poziomie rozmów naukowych.

– Dziś światowym linqua franca jest przecież język angielski.

– Tak, i to nawet zabawne, że Wielka Brytania wyjdzie z Unii Europejskiej, a jej parlament nadal będzie obradował po angielsku, w języku niebędącym ojczystym dla żadnego z państw Unii. Także dlatego, ale nie tylko dlatego, uważam, że u nas, jak sto lat temu, tą linqua franca powinien się stać język niemiecki.

– Ha, ha, bo pani wygodniej, pani go świetnie zna.

– Nie żartujmy, nie oczekuję przecież, żeby przyszłość budować z myślą o kobiecie, która przekroczyła osiemdziesiątkę. Wrocław, nasza stolica, leży w pobliżu niemieckiej granicy, i właśnie to położenie determinuje jego szybki rozwój. Bliżej z niego do Berlina niż do Warszawy, zresztą do Pragi też bliżej. Bliżej do Drezna niż do Krakowa. Naszą całą historię determinuje cywilizacja niemiecka, choćby historii Śląska nie da się badać bez znajomości języka niemieckiego. Można nie znać żadnego innego, ale niemiecki trzeba. To dlatego nie znajdzie pan historyka czy historyka sztuki zajmującego się Śląskiem, a niemówiącego swobodnie po niemiecku. Odchodząc jednak od historii, ten Wrocław, pamiętajmy, stolica Śląska, rozwija się tak świetnie dzięki bliskości Niemiec. Okolice Opola kwitną dzięki związkom z Niemcami. Niemcy znów, jak przez stulecia, oddziałują mocno na Śląsk, nawet jeśli leży on w państwie polskim i czeskim. Zresztą Śląsk też mocno oddziałuje na wschodnie Niemcy, na Saksonię i Brandenburgię. Trudno jednak oczekiwać, by Niemcy uczyli się języków znacznie mniejszych narodów, a to w naturalnej konsekwencji oznacza, że my musimy nauczyć się niemieckiego, że on powinien stać się naszą linqua franca. Straszna szkoda, że poszedł w ciągu ostatniego wieku w zapomnienie, bo przecież sto lat temu znali go tu niemal wszyscy.

– Obawiam się jednak, że to już nierealne, że na dobre stał się nią angielski.

– Już panu powiedziałam: każdy historyk wie, że nie istnieje „na zawsze". Językiem świata, poetów i uczonych była greka, potem łacina, potem francuski, teraz angielski. Kiedyś, kto wie, może być chiński. W skali świata, ale u nas, regionalnie, tą linqua franca powinien być jednak niemiecki. Choćby po to, by zachować ciągłość kulturową, cywilizacyjną regionu.

Rozmawiał:
Dariusz Dyrda
(Ślůnski Cajtung, nr 11)

Prof. dr nauk humanistycznych Ewa Sabina Chojecka urodziła się 13 kwietnia 1933 roku w Bielsku-Białej. Ukończyła historię sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. W 1959 roku uzyskała doktorat, a jej promotorem był prof. Karol Estreicher. W 1969 r. uzyskała habilitację, w 1987 została profesorem nadzwyczajnym, w 1996 r. profesorem zwyczajnym w Zakładzie Historii Sztuki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Jest członkiem Komitetu Nauk o Sztuce Wydziału Nauk Społecznych Polskiej Akademii Nauk. Pasjonuje się sztuką Górnego Śląska, jego architekturą w XIX i XX wieku, oraz grafiką renesansową. Jest współzałożycielką Związku Górnośląskiego.

Wydawnictwo Instytut Ślůnskij Godki rekomenduje także:

„Gott mit Uns! – ostatni żołnierze" Mariana Kulika. To wspomnienia ostatnich Ślązaków służących w armii III Rzeszy. Stare opy sprominajom przedwojenno Polska, służba przy wojsko i to, co sie tam dzioło, kiej przīszły Poloki a Rusy. Fascynująca lektura. 240 stron, format A5. Cena 10 euro.

„Rychtig Gryfno Godka" Dariusza Dyrdy – to jedyny podręcznik języka śląskiego. W 15 czytankach znajdziemy kompendium wiedzy o Górnym Śląsku, a pod każdą czytanką autor wyjaśnia najważniejsze różnice między śląskim a polskim. Wszystko to uzupełnione świetnym słownikiem polsko-śląskim i śląsko-polskim. 236 stron, format A5. Cena 10 euro.

Dariusz Jerczyński (ur. 1968) jest autorem monumentalnej **„Historii narodu śląskiego"**. To jedyna książka opowiadająca o historii Ślązaków z naszego własnego punktu widzenia, a nie polskiego, czeskiego czy niemieckiego. 480 stron, format A4. Cena 18 euro.

„Opowieści o śląskiej historii (wcale nie dla dzieci)" Jana Lubosa to kilkanaście gawęd o naszych dziejach, od średniowiecza po czasy współczesne. Oparta na mało znanych dokumentach i doskonałych ich analizach. Dzięki niej można lepiej zrozumieć śląskie dzieje, ale i Śląsk dzisiejszy. 124 strony, format A5. Cena 7 euro.

Książki można zamówić internetowo:
megapres@interia.pl lub telefonicznie: (0-48) 501-411-994.
Można też zamówić, wpłacając należność na konto:
PL 35 1020 1390 0000 6302 0422 1602
Koszt wysyłki w Polsce – 10 zł.
Koszt wysyłki do Niemiec – 8 euro.

Zbliżenia

to jest grane

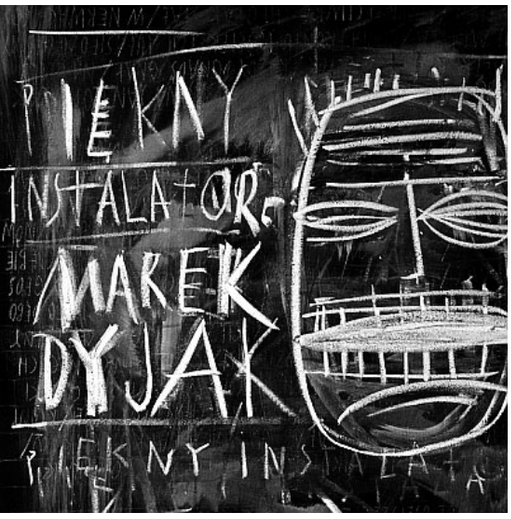

Marek Dyjak „Piękny instalator“

AGORA

Marek Dyjak ma już na swoim koncie 11 albumów, ale początek jego kariery to rok 1995, kiedy to piosenką „Piękny Instalator” wyśpiewał jedną z nagród Studenckiego Festiwalu Piosenki w Krakowie.

Jego najnowsza płyta jest pewnego rodzaju nawiązaniem do tego czasu. Piosenka „Piękny instalator“ dała jej tytuł i znalazła się w jej repertuarze, ale w wersji nieco zmodyfikowana, bo jak mówi sam wykonawca „wcześniej była strasznie agresywna i wulgarna, co zapewniło jej nagrodę, ale dziś nikt by jej nie chciał puścić w radiu“. Wspomniany utwór Marek Dyjak wykonuje zresztą w duecie z raperem Vieniem, założycielem legendarnej warszawskiej grupy „Molesta”, co samo w sobie jest dość zaskakującym pomysłem.

Marek Dyjak podkreśla często w wywiadach, że jest obecnie człowiekiem szczęśliwym i spełnionym. A nie zawsze tak było, bo na jego życiorys często składały się różnorakie perturabacje. Ten aktualny stan emocjonalny spowodował chyba, że brzmi on inaczej, spokojniej, łagodniej i z pewną dozą pozytywnej naiwności w głosie, choć opowiada chwilami historie tragiczne, jak chociażby w dotykającym holokaustu utworze „Miriam”. Instrumentalnie mamy tu do czynienia z zestawem mocno nietypowym, złożonym z fortepianu, trąbki, akordeonu, skrzypiec, perkusji i odrobiny elektroniki. Wszystko to razem generuje muzykę ąpiosence aktorskiej i choć Marek Dyjak aktorem nie jest to także jego chropawo-dramatyczny wokal więcej ma wspólnego z teatralną deklamacją niż z klasycznym śpiewem.

Poprzednia płyta wokalisty zawierała interpretacje utworów Przemysława Gintrowskiego. Ta najnowsza to materiał premierowy. Teksty pochodzą od różnych autorów, ale niespodzianką jest obecność w ich gronie satyryka Artura Andrusa, kojarzonego raczej z lżejszym repertuarem. Andrus napisał słowa do kompozycji „Warszawo“ będącej coverem utworu „Ostravo“ czeskiego barda Jaromira Nohavicy.

Przesłuchał i napisał:
Andrzej Kuspiel

Nowa płyta co środę w polskiej audycji radia WDR Cosmo – o godzinie 18.00 na www.cosmoradio.de (Polnisch), o godzinie 22.00 w eterze (103,3 MHz w NRW)

„Wciąż potrzebuję wymyślać i nagrywać nowe rzeczy”

Rozmowa z Maciejem Balcarem

Maciej Balcar to muzyk, który współpracował między innymi z grupą Varius Manx, Braćmi Golec, Andrzejem Piasecznym i Natalią Kukulską, ale też z hardrockową formacją Harlem czy wykonującym irlandzki folk zespołem Carrantuohill. Od 2001 roku jest wokalistą Dżemu i to z tym zespołem jest obecnie najbardziej kojarzony.

? Muzyk, autor tekstów, kompozytor, aktor teatralny i filmowy, a z zawodu wyuczonego architekt. Te studia to była jakaś pomyłka?

– Wręcz przeciwnie. Ilekroć się nad tym zastanawiam, to dochodzę do wniosku, że gdybym miał swoim życiem pokierować raz jeszcze, to pewnie ta architektura znowu by się pojawiła. To jest bardzo wszechstronny kierunek, który pozwolił mi rozwinąć się w różnych dziedzinach i z perspektywy czasu żałuję tylko, że nie do wszystkiego przykładałem się tak jak powinienem, bo tę wiedzę mógłbym mieć jeszcze szerszą. Wydaje się z pozoru, że ona jest nieprzydatna w mojej obecnej działalności, czyli muzykowaniu i występowaniu na scenie, ale jest to wiedza, która bardzo mi pomaga w tworzeniu.

? Gra Pan z Dżemem kilkadziesiąt koncertów rocznie, wydaje płyty, choć ostatnio głównie koncertowe, i znajduje jeszcze czas na albumy solowe.

– Te solowe płyty pojawiają się głównie dlatego, że zespol Dżem ma już na swoim koncie dużo doskonałych albumów i wiele przebojów. Koledzy są starsi, nie jest tajemnicą, że dzieli nas spora różnica wieku i ja wciąż potrzebuję wymyślać i nagrywać nowe rzeczy, a oni już nie mają takiego ciśnienia, a i ja pewnie w ich wieku też go miał nie będę. Bardzo dużo koncertujemy, więc zużywamy niesamowitą ilość energii i po prostu brak czasami siły na próby, żeby się spotykać tak często, jak robiliśmy to jeszcze 20 lat temu.

? Pana solowe albumy utrzymane są w dość pokrewnej, bluesowo-rockowej konwencji co produkcje Dżemu, więc nie są efektem znużeniem i chęcią sprawdzenia się w innej stylistyce?

– Nie, absolutnie nie jest to znużenie stylistyką. Mocniej dochodzi w nich do głosu poezja, bo często się zdarza, że korzystam z autorów takich jak Miłosz czy Norwid, wykonuję jeden utwór Marka Grechuty, czyli bardzo dużą wagę przy tych solowych działaniach przywiązuję do warstwy tekstowej. Chcę przypominać słuchaczom dobrą poezję. Jeżeli chodzi o „dżemowe” działania, to jestem głównie odpowiedzialny za teksty, a muzyką zajmuję się marginalnie. Z kolei na płytach solowych przede wszystkim zajmuję się muzyką, a teksty wyszukuję u zaprzyjaźnionych poetów, jak Michał Zabłocki czy Wojtek Byrski. Na płytach Dżemu można mnie posłuchac bardziej jako tekściarza, na solowych jako kompozytora.

? Najnowszy album solowy „Struś” też jest bluesowo-rockowy, ale momentami wręcz akustyczny, pojawia się na nim też trochę wątków etnicznych...

– Ileś lat temu, dobierając muzyków do solowego grania wiedziałem, że muszą to być instrumentaliści wprawieni w wielu stylistykach, bo w moim repertuarze pojawiają się różne trendy. Nie jest to muzyka, którą dałoby się łatwo zaszufladkować. Przez całe życie ciągnęło mnie do różnych gatunków. Uczyłem się grać na fortepianie w szkole muzycznej, w związku z tym miałem bliski kontakt z klasyką. Chętnie pojawiałem się na wieczorkach potetyckich, a z mojego rodzinnego Ostrowia Wielkopolskiego miałem tylko 50 kilometrów do Jarocina, więc byłem stałym bywalcem tamtejszego festiwalu, gdzie chłonąłem muzykę alternatywną, czasami nawet bardzo agresywną w wyrazie. I to też mi się podobało. Zawsze starałem się, żeby muzyka nie była płaska, jednogatunkowa, tylko żeby podkreślała emocje w tekście.

? W Dżemie zastąpił Pan przed mikrofonem Jacka Dewódzkiego. To była już chyba trochę łatwiejsza sytuacja, niż w jego przypadku, bo nie musiał się pan bezpośrednio konfrontować z legendą Ryszarda Riedla?

– Nawet nie potrafię sobie wyobrazić jak to wyglądało w mo-

mencie, kiedy chłopcy zaczynali grać z Jackiem Dewódzkim. Ja miałem łatwiej też z innego powodu. Bardzo dobrze znałem repertuar Dżemu. W momencie kiedy zostałem zaproszony przez chłopaków do wspólnego muzykowania, byłem właściwie gotów do grania koncertów. I to nie takich 1,5 godzinnych, lecz o wiele dłuższych i złożonych nie tylko z utworów, które były największymi przebojami zespołu, ale z repertuarem, którego nawet Rysiek Riedel w końcowej fazie działalności z jakiegoś powodu nie śpiewał. W związku z tym publiczność, kiedy pojawiłem się na miejscu Jacka Dewódzkiego, od razu bardzo entuzjastycznie mnie przyjęła. Właśnie dlatego, że wcześniej wszystko wskazywało na to, że pewnych utworów Dżem już nigdy nie zagra. Kiedy okazało się, że mam w głowie tych tekstów „dżemowych" na ponad 3 godziny koncertu, że możemy przebierać w tym repertuarze, to zdobyło mi to sympatię fanów zespołu.

? Powiedział pan w jednym z wywiadów, że Dżem jest zespołem „niemedialnym", i że wielu słuchaczy nie ma pojęcia, kto jest jego aktualnym wokalistą. A mogłoby się wydawać, że jest to grupa na swój sposób kultowa i jej historia i skład są słuchaczom doskonale znane?

– Nie wyssałem tej wypowiedzi z palca. Po prostu często, czy to na koncercie, czy później przy podpisywaniu płyt zdarza się, że ktoś zwraca się do mnie per Jacek albo per Bastek (chodzi o Sebastiana syna Ryszarda Riedla) albo wręcz mówi, że znał kiedyś mojego ojca. Odpowiadam, że jutro będę się z nim widział, więc go pozdrowię i już w tym momencie ten ktoś czuje się obrażony, że ja sobie żartuję. A ja faktycznie często się z rodzicami widuję i swojego tatę bardzo chętnie pozdrawiam. Nie ma tutaj sensu szukać innych słów. Zespół nie jest medialny, nikt nie wie, jak wyglądamy. Z naszej ekipy chyba najbardziej rozpoznawalny jest basista Beno Otręba. Oczywiscie ludzie, którzy bywają regularnie na koncertach, rozpoznają i pozdrawiają nas na ulicy. Ale ja naprawdę mogę pójść do zatłoczonej galerii handlowej i chodzić tam kilka godzin po różnych sklepach i nikt mnie nie zaczepi, co też ma swoje dobre strony.

– Dziękuję za rozmowę.

Rozmawiał: Andrzej Kuspiel

Muzeum Śląska Opolskeigo_wehikuł czasu - jedno z pięciu mieszkań z różnych epok Foto: A. Malik

Opole z historią w tle

Turyści czasami po latach docierają do miejsc, które kiedyś odwiedzali i nic się nie zgadza oprócz nazwy. Tak właśnie jest z Opolem, miastem o stu obliczach. Ziemia ta ma zarówno polską, jak i niemiecką historię. Mieszkali na niej ludzie mówiący w kilku językach. W 1911 roku przed głównym gmachem poczty stał pomnik kanclerza Rzeszy Ottona von Bismarcka.

Muzeum Śląska Opolskiego co kilka lat przechodzi swoistą metamorfozę. Przeszła ją kamienica czynszowa z 1890 roku przy ulicy św. Wojciecha, należąca od 1902 roku do końca II wojny światowej do piekarza Johanna Nowaka. O historii przypomina sala wystawowa na parterze kamienicy. Zachowana oryginalna klatka schodowa i pięć mieszkań idealnie nadawały się do odtworzenia wnętrz mieszczańskich, w jakich żyli opolanie od 1890 roku do lat 60. dwudziestego wieku. Przemierzając kolejne piętra turysta widzi, jak zmieniały się meble, moda, wyposażenie kuchni, a nawet zabawki. Niezwykłego klimatu dodają mieszkaniom piece kaflowe i piecyki żeliwne.

Kilkanaście kroków od kamienicy czynszowej mieści się najstarsza część muzeum w zabytkowym budynku z XVIII wieku. To dawne kolegium jezuickie po sekularyzacji w 1776 roku przejęła administracja pruska. Od 1932 roku było siedzibą muzeum i biblioteką miejską. Podczas realizacji projektu rozbudowy Muzeum Śląska Opolskiego zamierzano przenieść do sal na parterze księgozbiór muzealny, jednak ze względu na walory architektoniczne pomieszczeń zadecydowano o przeznaczeniu ich na wystawę ceramiki górnośląskiej. Jej najstarsze przykłady pochodzą z neolitu. Eksponowane są tu fajansowe naczynia z manufaktury w Prószkowie oraz porcelana tułowicka.

W dawnej muzealnej szatni urządzono wystawę „W kręgu farmacji". Dzięki temu historia zatoczyła krąg, gdyż od 1675 roku aż do 1800 roku w tym miejscu funkcjonowała apteka jezuicka. W zabytkowej sali zachowało się okienko apteczne z rokokowymi ornamentami oraz malowidło naścienne przedstawiające uzdrawiającego Jezusa.

W historycznym kolegium znajduje się wystawa. Podróż w czasie rozpoczyna się tu w połowie XI wieku, a kończy w latach 80. dwudziestego wieku. Prezentowane są m.in. artefakty odkryte podczas wykopalisk archeologicznych na opolskim Ostrówku, wyroby dawnego rzemiosła, militaria. – W nowym pawilonie wybudowanym obok muzeum wędrówkę po historii warto rozpocząć od wystawy archeologicznej, która dzięki zastosowaniu najnowocześniejszych technik multimedialnych pozwala poznać pradzieje Śląska Opolskiego – mówi dyrektorka Muzeum Śląska Opolskiego Urszula Zajączkowska.

Po paru latach „leżakowania" z magazynu pokazano obrazy. Z bogatych zbiorów malarstwa przygotowano ekspozycję na parterze nowego pawilonu. Wśród 150 dzieł prezentowanych W „Galerii malarstwa polskiego z XIX i XX wieku" znajdują się obrazy Jacka Malczewskiego, Juliusza Kossaka, Józefa Chełmońskiego, Jana Matejki czy Olgi Boznańskiej. Niepowtarzalną pracą jest dużych rozmiarów płótno namalowane przez Franciszka Starowieyskiego w Opolu podczas jednego z 20 spektakli artysty organizowanych w różnych miastach świata. Natomiast na pierwszym piętrze wyeksponowano prace artystów opolskich na wystawie „Opolskie środowisko plastyczne po roku 1945".

– Dzięki połączeniu zabytkowego obiektu z nowoczesną, przeszkloną bryłą architektoniczną, powierzchnia wystawiennicza wzrosła o 270 procent, a cała kubatura powiększyła się o 64 procent – podsumowuje dyrektor Zajączkowska. – Pozwoliło nam to zwiększyć ofertę kulturową i wykorzystać zabytkowy charakter budynków muzealnych.

Agnieszka Malik

Filmoteka

DVD – „Polityka"

Są filmy, które wstrząsają widzami, stając się wydarzeniami daleko wykraczającymi poza świat kina i bezpowrotnie zmieniającymi rzeczywistość... „Polityka" Patryka Vegi z pewnością jest jednym z nich. Utrzymywane na etapie produkcji w całkowitej tajemnicy, najnowsze dzieło króla box office to film, który z właściwą reżyserowi ostrością portretuje środowisko wzbudzające w kraju powszechne i skrajne emocje.

Co robią i jak zachowują się najważniejsi ludzie w kraju, kiedy gasną światła kamer i spadają maski? Jak władza i dostęp do publicznych pieniędzy wpływają na osoby piastujące najwyższe urzędy i pełniące obowiązki wobec narodu?

Bezkompromisowa „Polityka" odpowiada na te pytania. To film o przedstawicielach wszystkich frakcji i ugrupowań politycznych w Polsce, o rządzących i opozycji, o świeckich liderach i politykach w sutannach. Obraz, który bez taryfy ulgowej odkrywa przed widzem kulisy największych afer, przekrętów i skandali oraz pokazuje polityków, jakimi są naprawdę. Ujawnia skrywane oblicza i zachowania, o których wiedzą tylko nieliczni.

Reżyser: VegaPatryk, **Obsada:** Bielska Iwona, Kasprzyk Ewa, Karczmarczyk Anna, Szymczak Karolina, Tylenda Patrycja, Bosak Marcin, Chabior Janusz, Chudecki Tomasz, Grabowski Andrzej, Kozłowski Zbigniew, Królikowski Antoni, Olbrychski Daniel, Ostrowski Mariusz, Oświeciński Tomasz, Sapryk Tomasz, Stuhr Maciej, Suszyński Zbigniew, Zamachowski Zbigniew, **czas trwania:** 128 min.

sklep.de
polska muzyka
polskie filmy
polskie książki

Od musujących bąbelków po opadające bańki mydlane

Dlaczego gdy potrząśniemy butelką z napojem gazowanym, po jej otwarciu napój musuje?

Gazem powodującym musowanie napojów jest dwutlenek węgla rozpuszczony w nich podobnie jak cukier w herbacie. Gdy butelka stoi na półce, gaz ten stopniowo wydostaje się i zbiera w wolnej przestrzeni pomiędzy kapslem a napojem. Po otwarciu butelki dwutlenek węgla zwykle ulatnia się swobodnie, a my słyszymy tylko cichutkie „psss...".

Jeśli jednak potrząśniemy butelką, dwutlenek węgla znajdujący się w wolnej przestrzeni zmiesza się z napojem i utworzy w nim małe skupiska gazu, z których nie będzie się mógł swobodnie ulotnić po zdjęciu kapsla. Uniosą się one gwałtownie do góry, pociągając ze sobą ciecz, która wypłynie z szyjki butelki, powodując niezłe zamieszanie.

Co powoduje musowanie napoju po wrzuceniu do niego kostki lodu?

Bardzo trudno jest wytworzyć w cieczy bąbelki gazu – zwykle potrzebna jest do tego nierówna lub porowata powierzchnia. Gdy chemicy gotują w szklanych zlewkach jakąś ciecz, zwłaszcza inną niż woda, zwykle dodają do niej kilka porowatych kawałów gliny, aby pomóc formowaniu się bąbelków. Jeśli się tego nie zrobi, ciecz ogrzewa się do temperatury wyższej o kilka stopni od punktu wrzenia, nie tworząc przy tym żadnych bąbelków, a następnie w niebezpieczny sposób „wybucha".

Po otwarciu butelki z napojem gazowanym rozpuszczony w nim dwutlenek węgla próbuje utworzyć bąbelki gazu i się ulotnić. Potrzebuje do tego jednak jakiejś nierównej powierzchni, na której mogą się uformować bąbelki. Kostki lodu zwykle świetnie się do tego celu nadają. Stopień musowania napoju po wrzuceniu do niego kostek lodu zależy jednak od tego, w jaki sposób zostały one wykonane. Jeżeli były wcześniej płukane, to ich powierzchnia jest gładka i bąbelki gazu nie mogą się na niej łatwo uformować. Jeśli chcemy, żeby napój porządnie musował, powinniśmy użyć kostek lodu o nierównej powierzchni.

Czy po otwarciu butelki z napojem gazowanym lepiej przed zamknięciem wycisnąć z niej powietrze, czy też pozostawić je w środku?

Jeśli z butelki wyciśniemy powietrze, wolną przestrzeń wypełni dwutlenek węgla, a z napoju ulotnią się bąbelki. Natomiast jeśli powietrze pozostanie w butelce, wówczas dwutlenek węgla w powietrzu i w cieczy będzie w równowadze, a napój pozostanie gazowany. Tak więc lepiej jest nie wyciskać powietrza z butelki.

Jeśli szampan pozostanie schłodzony, utrzyma bąbelki przez mniej więcej dobę po otwarciu Fot. winenews.it

Dlaczego po wypiciu zimnego napoju gazowanego nasze oczy ławią?

Odpowiedzialne są za to bąbelki i niska temperatura. Drobne bąbelki drażnią nasze zatoki, czyli te kanały w naszej głowie, które zatykają się, gdy jesteśmy przeziębieni. A wszystko, co drażni zatoki, wywołuje ławienie oczu.

Niska temperatura napoju powoduje również zwężenie naczyń krwionośnych w naszej głowie, utrudniając w ten sposób przepływ krwi. To także może doprowadzić do pojawienia się w oczach łez i ostrego bólu głowy, trwającego nawet kilka minut.

Czy powieszenie srebrnej łyżeczki w otwartej butelce z szampanem zapobiegnie ulatnianiu się z niego gazu?

Ludzie związani z przemysłem winiarskim twierdzą, że ta metoda naprawdę działa. Naukowcy z kolei uważają, że to nieprawda. Specjaliści od wina mówią, że jeśli szampan pozostanie schłodzony, utrzyma bąbelki przez mniej więcej dobę po otwarciu. Dzieje się tak, ponieważ dwutlenek węgla lepiej rozpuszcza się w zimnej mieszaninie alkoholu i wody niż w słodkich napojach bezalkoholowych, które bardzo szybko tracą gaz. Tak więc szampan, ze srebrną łyżeczką czy też bez niej, i tak utrzyma swoje bąbelki, a sama łyżeczka nie ma tu nic do rzeczy.

Istnieje też inna teoria, mówiąca, że ludzie, którzy są na tyle trzeźwi, aby pamiętać o włożeniu srebrnej łyżeczki do butelki, pamiętają także o schowaniu szampana do lodówki.

Dlaczego wydaje nam się, że bąbelki w piwie Guinness opadają na dno szklanki?

Bąbelki w świeżo napełnionej szklance Guinnessa rzeczywiście opadają na dno, a mimo to jednocześnie rośnie pianka na piwie. Rozwiązanie tej zagadki zawdzięczamy dwóm naukowcom, Alexandrowi i Zare'owi z uniwersytetów w Edynburgu i w Stanford, którzy spędzili dużo czasu, gapiąc się na szklanki z Guinnessem.

Wyobraźmy sobie szklankę z piwem, które właśnie zaczyna się uspokajać. Bąbelki unoszą się do góry, podobnie jak we wszystkich napojach gazowanych, ale w pobliżu ścianek – w wyniku kontaktu ze szkłem – są spowalniane. Z kolei bliżej środka szklanki bąbelki unoszą się swobodnie i szybciej, a po osiągnięciu powierzchni rozchodzą się razem z piwem ku ściankom, by następnie przemieścić się w dół.

Bąbelki spływają więc z piwem wzdłuż ścianek szklanki. Ta cyrkulacja trwa jakiś czas, aż w końcu, gdy wystarczająca ilość bąbelków dotrze do powierzchni, piwo się uspokaja.

To zjawisko obserwujemy nie tylko w Guinnessie, ale jasne bąbelki są lepiej widoczne w ciemnej cieczy. Poza tym w większości napojów bąbelki to dwutlenek węgla, podczas gdy w Guinnessie jest to azot, który gorzej się rozpuszcza i nie uwalnia z tak dużą energią. Bąbelki są więc znacznie spokojniejsze i dłużej krążą po szklance.

Dlaczego bąbelki są okrągłe?

Spowodowane jest to napięciem powierzchniowym, które jest czymś w rodzaju efektu skórki na budyniu. Jeśli spojrzymy z bliska na staw, to dostrzeżemy małe owady spacerujące po jego powierzchni jak po warstwie gumy – zawdzięczają to właśnie napięciu powierzchniowemu. Gdy spróbujemy zanurzyć w misce wody cienką kartkę, to najpierw zwinie się ona w kulkę, a dopiero później zacznie opadać na dno – to również skutek napięcia powierzchniowego.

Napięcie powierzchniowe należy kojarzyć z wiązaniami pomiędzy cząsteczkami wody. Wyobraźmy sobie, że każda taka cząsteczka ma sześć połączeń czy wiązań z sąsiednimi cząsteczkami: u góry, na dole, z lewej strony, z prawej strony, przed nią i za nią. Cząsteczki tworzące powierzchnię stawu nie mają nad sobą żadnych cząsteczek, więc wolne wiązanie łączy się z jakąś inną sąsiednią cząsteczką. Oznacza to, że każda taka cząsteczka ma dodatkowe połączenie z inną cząsteczką na powierzchni wody. Te dodatkowe siły powodują, że cząsteczki warstwy powierzchniowej są ze sobą najsilniej powiązane, co daje efekt skórki na budyniu. Występuje on zawsze wtedy, gdy woda styka się z powietrzem albo innym gazem.

Zjawisko to obserwujemy także w bąbelkach. Bąbelek wypełniony gazem próbuje przyjąć jak najbardziej stabilny kształt o jak najmniejszej powierzchni. W wyniku tego powstaje oczywiście kula, która ma kształt o najmniejszym polu powierzchni w stosunku do swojej objętości, a do jej utworzenia potrzeba najmniej energii.

Bańki unoszące się w powietrzu są trochę inne, chociaż także i w tym przypadku napięcie powierzchniowe pomaga im zachować kształt. W bańkach mydlanych utrzymuje się stan równowagi pomiędzy napięciem powierzchniowym warstewki mydła, która próbuje zmniejszyć rozmiar bańki, a ciśnieniem wewnętrznym powietrza, starającym się doprowadzić do jej pęknięcia. Dlatego też puszczanie baniek wymaga sporej wprawy – gdy owa równowaga nie zostanie zachowana, bańka eksploduje albo imploduje.

Dlaczego żeby puszczać bańki, trzeba do wody dodać mydło?

Cząsteczki wody silnie się przyciągają. Gdybyśmy próbowali puszczać bańki z czystej wody, jej cząsteczki nigdy nie oddaliłyby się od siebie wystarczająco daleko, żeby powstała cienka warstewka wody, jakiej potrzebujemy.

Jednak po dodaniu mydła jej napięcie powierzchniowe (spowodowane przez przyciągające

Magazyn Czy wiecie, że...

się wzajemnie cząsteczki – patrz wyżej) znacznie się zmniejsza, co umożliwia utworzenie cienkiej warstewki, z której można już wydmuchiwać bańki. To właśnie wciąż obecne, choć już znacznie mniejsze, napięcie powierzchniowe nadaje bańce jej kształt, dążąc do utworzenia najmniejszego możliwego obiektu, czyli kuli. Kula to kształt o najmniejszym polu powierzchni w stosunku do swojej objętości.

Jak duża może być bańka mydlana?

Bańka zachowuje swój kształt dzięki siłom napięcia powierzchniowego, ale działa na nią także grawitacja ściągająca jej górną część w dół. Gdy siły grawitacyjne będą większe od sił napięcia powierzchniowego, wówczas bańka imploduje. To samo zjawisko ogranicza wielkość kropel kapiących z kranu – prędzej czy później masa wody jest zbyt duża, żeby napięcie powierzchniowe było w stanie ją utrzymać.

Ponieważ jednak warstewka wody w bańce jest bardzo cienka i tym samym bardzo lekka, wpływ grawitacji nie jest zbyt silny. Bardziej prawdopodobne, że bańka ulegnie zniszczeniu, gdy napięcie powierzchniowe zostanie przerwane przez wiatr lub w wyniku zderzenia z przeszkodą. Innym zjawiskiem, które może przyczynić się do pęknięcia bańki, jest szybkie parowanie cienkiej warstewki wody.

Czy można puszczać bańki mydlane w kosmosie?

Wyobraźmy sobie, co się dzieje podczas powstawania bańki mydlanej. Wdmuchujemy powietrze w warstewkę wody z mydłem, zwiększając ciśnienie aż do momentu, gdy zacznie się z niej formować bańka. Wymaga to pewnego wysiłku, ponieważ musimy przezwyciężyć ciśnienie otaczającego nas powietrza. Jednak w momencie, gdy bańka odrywa się od słomki, ciśnienie wewnątrz i na zewnątrz niej jest jednakowe. W przeciwnym razie bańka eksplodowałaby lub implodowała, w zależności od tego, czy ciśnienie wewnętrzne byłoby większe, czy mniejsze.

Bańki mają krótki żywot, ponieważ prędzej czy później zaczynają się unosić albo opadać. Gdy bańka się unosi, zmniejsza się działające na nią ciśnienie zewnętrzne, mniej cząsteczek powietrza naciska na jej powierzchnię i bańka eksploduje. Gdy bańka opada, zewnętrzne ciśnienie powietrza wzrasta, co doprowadza do jej implozji.

Jednak najczęstszą przyczyną pęknięcia bańki jest woda, której niewielka ilość znajduje się w tworzącej ją warstewce. Grawitacja powoduje spływanie wody do dolnej części bańki aż do momentu, gdy masa znajdującej się tam wody staje się zbyt duża. Wtedy napięcie powierzchniowe nie jest już w stanie utrzymać bańki w całości, tworząca ją warstewka zaczyna pękać, a różnica ciśnień tylko to pękanie przyspiesza.

W przestrzeni kosmicznej nie ma oczywiście ciśnienia, gdyż nie ma tam powietrza. Gdybyśmy zaczęli dmuchać w słomkę, warstewka wody z mydłem po prostu by pękła, ponieważ nie natrafiłaby na żaden opór. W kosmosie nie można więc puszczać baniek mydlanych.

PAUL HEINEY

CZY KOTY MAJĄ PĘPKI? Odpowiedzi na 244 kłopotliwe pytania. Przeł. Aleksandra Wolnicka i Sławomir Paruszewski. Wydawnictwo Czarna Owca, Warszawa 2014.

Trudne pytania, proste odpowiedzi

Co skłania sprzedawców lodówek do wybijania młotkiem odprysków we własnych produktach?

Pewna niewielka część urządzeń, takich jak lodówki i kuchenki, zostaje w drodze od producenta do sprzedawcy mechanicznie uszkodzona. Sprzedawcy detaliczni odkryli, że zamiast wysyłać te urządzenia do naprawy, prościej jest sprzedawać je po cenach zniżkowych. Zaczęły jednak krążyć pogłoski, że w dniach tuż przed wyprzedażą pracownicy sklepów na życzenie swych pracodawców walili młotkami w ścianki lodówek i kuchenek będących poza tym w idealnym stanie. Czy były to historie wyssane z palca? Czy też zorientowany na zyski sprzedawca mógł mieć rozsądne podstawy ekonomiczne, by naumyślnie uszkadzać część swego towaru?

Pamiętajmy, że celem każdej kampanii promocyjnej jest obniżenie ceny dla klientów, którzy nie kupiliby produktu po wyjściowej cenie, przy jednoczesnym udostępnieniu zniżki możliwie małej liczbie innych kupujących. Sprzedawcy urządzeń kuchennych mogli przypadkiem zauważyć, że lekko uszkodzona lodówka to doskonały sposób segregowania klientów według tego kryterium. By wziąć udział w wyprzedaży produktów odrapanych, klientka musi sprostać jednocześnie trzem zadaniom: dowiedzieć się, kiedy odbywa się dana wyprzedaż; zrezygnować z innych planów na ten dzień, tak by mogła być tam w określonym czasie; musi być także gotowa żyć ze świadomością, że jej lodówka jest trochę wgięta lub odrapana, nawet jeśli skaza ta jest od strony ściany i po ustawieniu lodówki wcale jej nie widać. Niewiele zamożniejszych klientek zechce sprostać którejkolwiek z tych przeszkód. Sprzedawcy detaliczni jednak prędko spostrzegli, że znaczna liczba kupujących, dla których liczy się cena, z radością podejmie się wszystkich trzech zadań.

Można więc sobie śmiało wyobrazić, że sprzedawca „białych maszyn”, w którego magazynie będzie zbyt mało urządzeń uszkodzonych w transporcie, może uznać za korzystne posłanie do magazynu pracownika z młotkiem na dzień przed roczną wyprzedażą artykułów wgiętych i odrapanych. Jeśli praktyka ta zwiększa sprzedaż tych urządzeń, również zmniejsza średni koszt za sztukę, tym samym dając niższe ceny dla wszystkich konsumentów.

Dlaczego „prawie nowe” używane samochody sprzedaje się za cenę o wiele niższą niż całkiem nowe auta?

George Akerlof

Gdy nowy samochód wyjeżdża z salonu, może stracić 20 proc. swej wartości lub nawet więcej właściwie w jedną noc. Zważywszy, że dzisiejsze samochody mogą z powodzeniem przejechać setki tysięcy kilometrów, doskonale służąc swym właścicielom, dlaczego kilka kilometrów na liczniku powoduje tak gwałtowny spadek ceny?

Część spadku ceny odzwierciedla różnicę pomiędzy sprzedażą hurtową i detaliczną. Gdy po raz pierwszy sprzedaje się nowy samochód, nabywca płaci cenę detaliczną, która może być aż o 15 proc. wyższa od ceny, jaką zapłacił dealer. Gdy prywatny konsument kupi samochód i zdecyduje się natychmiast go sprzedać, staje się on dealerem amatorem. Rzecz jasna chciałby sprzedać samochód po cenie zbliżonej do tej, którą sam zapłacił. Jednakże musi on konkurować z całą masą profesjonalnych dealerów samochodów, którzy mają atrakcyjne, pięknie oświetlone salony i zatrudniają wykwalifikowanych sprzedawców oraz mechaników. A ponieważ zawodowym dealerom łatwiej jest przyciągnąć nabywców, można się spodziewać, że z ofertami prywatnych sprzedawców będą się wiązać niższe ceny.

Jest jednak drugi ważny powód, dla którego „prawie nowe” używane samochody sprzedają się znacznie taniej niż nowe. Nie wszystkie nowe samochody po zejściu z taśmy są równie godne zaufania. Różnice w wykonaniu wzmacniają jeszcze różnice w tym, na ile właściciele dbają o swe samochody. Chociaż niektóre z „prawie nowych” samochodów to „zbuki”, nawet dobry mechanik nie odróżni ich od bardziej godnych zaufania egzemplarzy. W rezultacie właściciel używanego samochodu na ogół wie o nim znacznie więcej niż jego potencjalny nabywca.

Asymetria informacji ma wprost dramatyczny wpływ na wycenę używanych samochodów. Załóżmy, że typowy nabywca wycenia godny zaufania używany samochód na 10 000 funtów, zaś niewzbudzający zaufania — na 5000 funtów; załóżmy następnie, że połowa używanych samochodów jest godna zaufania. Wówczas średnia cena wszystkich używanych samochodów wyniesie 7500 funtów.

W tych okolicznościach używane samochody „chodziłyby” po znacznie niższej cenie niż 7500 funtów. By pojąć dlaczego, wyobraźmy sobie, że wszystkie byłyby sprzedawane po 7500 funtów. Jakie używane samochody znajdowałyby się wtedy na rynku? Jeśli ludzie, zgodnie z założeniem, oceniają wartość używanego samochodu z pewnego źródła na 10 000 funtów, jaki właściciel dobrego samochodu oferowałby go na sprzedaż po niższej cenie? Natomiast właściciel niepewnego samochodu z wielką radością pozbędzie się go za 7500 funtów, jako że wszyscy wyceniają takie samochody na 5000 funtów. W ten sposób jedynymi używanymi samochodami oferowanymi na sprzedaż byłyby samochody niepewne. Ludzie zatem niechętnie kupowaliby używane samochody, chyba że ich cena byłaby znacznie obniżona.

W rzeczywistości, oczywiście, niektóre używane samochody sprzedaje się z powodów niemających nic wspólnego z ich stanem. W takich wypadkach sprzedawcy wychodzą z siebie, by dać wszystkim do zrozumienia, że do sprzedaży samochodu przywiodły ich czynniki, na które oni sami nie mieli wpływu („Firma wysyła mnie do Chicago, muszę sprzedać swoje Volvo”, czy też: „Urodziłam dziecko, muszę sprzedać swoje Porsche Boxtera”).

Dlaczego podczas prowadzenia samochodu wolno jeść hamburgera czy pić kawę, nie wolno natomiast rozmawiać przez telefon?

Evan Psaropoulos

Liczne dowody na to, że używanie komórki podczas jazdy zwiększa prawdopodobieństwo wypadku, doprowadziły do zakazania tej praktyki, z wyjątkiem telefonów komórkowych ze słuchawkami i mikrofonem. Mimo to kierowcom wolno robić różne inne rzeczy, które zdają się co najmniej równie niebezpieczne: jedzenie hamburgerów, picie gorących napojów, włączanie płyt CD, a nawet robienie makijażu. Skoro czynności takie wywołują rozproszenie — zarówno wzrokowe, jak i słuchowe — podobne do tego, które wiąże się z korzystaniem z telefonu komórkowego, dlaczego również one nie są zabronione?

Jednym z powodów może być fakt, że używanie telefonu bardziej rozprasza uwagę niż inne wymienione czynności. Kierowca, który zaangażuje się w rozmowę, może na przykład stać się o wiele mniej uważny od tego, który po prostu je hamburgera. A jednak rozmowa z innymi osobami znajdującymi się w samochodzie jest legalna. Są tacy, którzy twierdzą, że rozmawianie przez komórkę bardziej zbija z tropu niż rozmowa z pasażerami, którzy sami widzą, kiedy należy przerwać konwersację ze względu na bezpieczeństwo jazdy. Skoro jednak prawo zezwala na używanie telefonów ze słuchawkami, wytłumaczenie to zdaje się niewystarczające.

Gdy wszystkie inne próby wyjaśnienia racji bytu jakiegoś przepisu zawiodą, warto zadać sobie pytanie: jaki wpływ może mieć on na dochody osób zainteresowanych? Gdyby prawodawcy zakazali spożywania podczas jazdy kawy i hamburgerów, obroty restauracji typu fast food gwałtownie by spadły. Prawodawcy nie kwapili się zatem do wprowadzenia takiego prawa w obawie, że korporacje odpłaciłyby im pięknym za nadobne, wycofując się z udziału w wyborach. Robiąc wyjątek dla telefonów ze słuchawkami i mikrofonem, prawodawcy nie ryzykują wiele, gdyż sieci telefonii komórkowej i tak mogą sprzedawać tyle samo telefonów. Mogą nawet zarobić więcej, sprzedając dodatkowe zestawy słuchawkowe.

Innym uzasadnieniem może być to, że jedzenie podczas jazdy weszło w zwyczaj na długo przed tym, jak społeczeństwo zaczęło regulować zachowanie swych obywateli przez szczegółowe zasady dotyczące bezpieczeństwa. Rozmowa telefoniczna i inne pojawiające się dziś ryzykowne zachowania mogą więc stanowić dla prawodawców bardziej kuszący cel. Tu ponownie widzimy, jakie znaczenie ma historia.

Ostatnie dwa przykłady ilustrują, jak zasady ekonomii wpływają na formułowanie praw, mających na celu ochronę konsumentów przed nadużyciami ze strony firm rządzących rynkiem. Oba skupiają się na branży taksówkarskiej w Nowym Jorku, gdzie władze miasta stworzyły legalny monopol, nie zezwalając na prowadzenie taksówki bez uprzedniego wykupienia licencji. Stało się to częściowo po to, by zaradzić straszliwym korkom w mieście. Miasto wydaje ograniczoną liczbę zezwoleń, co sprawia, że dostępnych jest mniej taksówek, niż gdyby tym rynkiem nie rządziły żadne reguły.

W efekcie właściciele zezwoleń cieszą się dużą popularnością na rynku. Gdyby nie ująć tego w ryzy, wyznaczone taryfy znacznie przekraczałyby prawdziwy koszt wożenia pasażerów. Zatem w miastach na całym świecie powszechne jest nie tylko regulowanie liczby taksówek dopuszczonych do jazdy, ale również taryf. Celem tej regulacji jest nie tylko ochrona konsumentów przed nieuczciwym traktowaniem, ale i promowanie bardziej efektywnych decyzji dotyczących korzystania z taksówek.

Robert H. Frank

Dlaczego piloci kamikadze zakładali hełmy? Czyli ekonomia bez tajemnic. Przeł. Saba Litwińska. Wydawnictwo Literackie, Kraków 2019.

Pomysłowe zaloty z różnych stron świata

Jeżeli weźmiemy pod uwagę nieprawdopodobne tempo i łatwość, z jaką można teraz zawierać znajomości, byłoby hipokryzją sugerować, że obyczaje dotyczące zalotów w innych kulturach i w innych rejonach świata są dziwaczne. Przypuszczam, że wkrótce będziemy mieli aplikację pozwalającą wysyłać na pierwszą randkę hologram, który nas zastąpi.

W porównaniu z takim hologramem teściowie z Indii zatrudniający detektywów to po prostu drobiazg. Nie wspomnę o wręczaniu swojej ukochanej odciętej głowy lub obdarowywaniu wybrańca kawałkiem jabłka ściskanym przez wiele godzin pod pachą (jedno i drugie prawdziwe i opisane w tym rozdziale). Takie sposoby okazywania uczucia można by określić jako ekstremalne, ale ja wykażę się tolerancją oraz wrażliwością na specyfikę innych kultur i nazwę je pomysłowymi.

Większość małżeństw w Indiach jest wciąż aranżowana przez rodziców Fot. evolver-media

Tajlandzkie związki leasingowe

W wielu kulturach świata związek kobiety z mężczyzną to sposób przechodzenia pieniędzy z rąk do rąk. W niektórych rejonach to panna młoda wnosi posag w postaci pieniędzy, ziemi lub bydła do rodziny męża, gdzie indziej mąż płaci rodzinie przyszłej żony za to, że będzie mógł ją poślubić. Niezależnie od tego, kto komu płaci, umowa taka prawie zawsze ma charakter stały i wiążący – z wyjątkiem pewnych obszarów Tajlandii, gdzie transakcja bardziej przypomina umowę wynajmu. Tam także pieniądze przechodzą z rąk do rąk, lecz jeżeli któraś ze stron nie jest zadowolona ze związku, po upływie uzgodnionego terminu muszą one zostać zwrócone. Może się to wydawać dziwaczne, jako że aranżowane małżeństwa bywają zazwyczaj ostateczne i nieodwołalne, ale czy nie ma w tym swoistej logiki? Jeżeli zastanowimy się przez chwilę, czyż nie tak właśnie zachowujemy się w naszym zachodnim świecie? Zanim dojdzie do jakichś zobowiązań, wydajemy mnóstwo pieniędzy, zalecając się, umawiając, chodząc na kolacje i do kina, obdarowując się prezentami. Nawet jeżeli jesteśmy przywiązani do bardziej romantycznej wizji zawierania związków, w istocie można by je określić systemem przedpłat... Choć może lepiej tego nie robić.

Targi małżeńskie w Chinach

Chiny to jeden wielki bal samców. Dlaczego? Państwo prowadziło restrykcyjną politykę zezwalającą rodzinom na posiadanie tylko jednego dziecka. W tradycji chińskiej ważne jest posiadanie syna. Skutek jest taki, że proporcja urodzonych chłopców do dziewczynek wynosiła (według „Forbesa") 120 do 100. Ta dwudziestoprocentowa „nadpodaż" chłopców to miliony facetów bez przydziału. Jeżeli szukanie partnerów jest wielką grą w gorące krzesła, znaczy to, że bardzo wielu Chińczyków zostanie z niczym, kiedy muzyka przestanie grać. Nierównowaga w liczebności płci sprawia, że kobiety oraz ich rodziny zdobywają decydującą przewagę w sprawie doboru kandydata na męża. W praktyce rynek małżeński w Chinach niezwykle upodobnił się do rynku pracy, tyle tylko, że to nie pracodawca przeprowadza z kandydatem rozmowę rekrutacyjną i nie on czyta jego CV – robią to teściowie.

„Hmmm... Piszesz tu, że masz metr osiemdziesiąt? Na moje oko nie masz więcej niż metr siedemdziesiąt pięć. Robisz nas w konia? Posłuchaj, nie chcemy, żeby nasze wnuki były kurduplami".

Prywatni detektywi w Indiach

Przedmałżeńskie śledztwo jest częścią indyjskiej kultury. Zanim powstały wielkie miasta, misja zbierania informacji na temat wszelkich ciemnych sprawek pana młodego lub panny młodej należała (jak podaje „Los Angeles Times") do „wioskowych kapłanów, swatów oraz plotkarzy" (czy „wioskowy plotkarz" to praca na pełny etat?). Wraz z urbanizacją zadanie to przeszło w ręce prywatnych detektywów, którzy czujnym okiem śledzą powikłane losy i koleje życiowe osób pragnących przeskoczyć szczebel lub dwa w kastowej hierarchii. Większość małżeństw w Indiach jest wciąż aranżowana przez rodziców, a oni zawsze starają się znaleźć dla syna (lub córki) tak zwaną dobrą partię. Detektywi nie tylko śledzą swoich „figurantów" czy zakradają się do ich mieszkań, lecz także stosują w sytuacjach towarzyskich prowokacje mające zbadać wierność potencjalnych narzeczonych. Niektórzy z nich podszywają się nawet pod marketingowców prowadzących badania rynku. „Hej, mam tu dla ciebie iPhone'a, zupełnie za darmo. Musisz tylko wypełnić formularz i odpowiedzieć na kilka pytań natury osobistej. Żadnych obaw, odpowiedzi jedynie do użytku naszej firmy... oraz przyszłych teściów, którzy zadbają o to, żeby wszystko, co powiesz, obracało się przeciwko tobie przez całą resztę życia".

Gwiżdżący Kickapoo w Meksyku

Piękna sprawa. Młodzi członkowie plemienia Kickapoo od pokoleń gwiżdżą do siebie słodkie słówka muzycznym szyfrem. Po zmroku chłopcy przychodzą na główny plac wioski i zaczynają głośno gwizdać dla swoich dziewczyn. Mimo że gwiżdżą głośno i w miejscu publicznym, nie ma to nic wspólnego z dźwiękami, jakie wydaje zakochany robotnik budowlany. Komunikat każdego z gwiżdżących przeznaczony jest dla uszu jednej, wybranej dziewczyny. Para ma ustalony własny kod tonację, rytm, kadencję. Dziewczyna wychodzi z domu i odpowiada (gwiżdżąc), że przyjdzie za moment albo że rodzice zabronili jej wyjść, albo że tylko o nim myśli. Cała wieś wie, że dziewczyna z kimś flirtuje, jednak nikt nie wie z kim. Kłopotliwa strona tego systemu polega na tym, że nie daje on szans na spontaniczne randki – każdy nowy flirt wymaga wspólnego ustalenia nowego kodu. Zastanawiam się tylko, ilu Kickapoo musiało spać na kanapie, ponieważ przez pomyłkę wygwizdali kod swojej byłej.

Odcięte głowy na Tajwanie

Aż do początku XX wieku członkowie plemienia Atayal na Tajwanie mieli niezwykły sposób zdobywania damskich serc. Zamiast słodyczy, kwiatów czy lirycznych wierszy przynosili swym ukochanym odcięte głowy wrogów. Niewątpliwie taki męski gest miał przekonać kobietę, że facet jest dojrzały i potrafi skutecznie działać. Nie mogę uwierzyć, że nikt w Hollywood nie pomyślał jeszcze o filmie, gdzie maszyna czasu przenosi wojownika Atayalów do naszych realiów. Ten zakochuje się w panience z przedmieścia i obdarowuje ją odciętą głową kapitana lokalnej drużyny futbolowej, wyjątkowego palanta. Jaka byłaby jej reakcja, gdyby wiedziała, że on jest przybyszem z przeszłości? Kupiłbyś bilet na ten film, mam rację? Niech pozostanie ślad na papierze, że to ja pierwszy na to wpadłem!

Jabłko spod pachy

Jaki jest najlepszy prezent dla twojej ukochanej? Co powiesz o jabłku spod pachy? Wyobraźcie to sobie, dziewczyny: stroicie się, idziecie do klubu. Faceci przyglądają się wam, a wy przyglądacie się facetom. Bas dudni, wszyscy się pocą, tłoczą i jest impreza. W pewnym momencie wpada ci w oko chłopak, który trzyma się osobno. Jak dasz mu do zrozumienia, że ci się podoba? Gdybyś żyła w dawnej Austrii, dałabyś mu kawałek jabłka. Nie byle jaki kawałek, lecz taki, który ściskałaś pod pachą przez cały wieczór. Brzmi jak wariac-

Magazyn Obyczaje

Na Tajwanie członkowie plemienia Atayal zamiast kwiatów przynosili swoim wybrankom ścięte głowy wrogów Fot. otsga.com

two? Jasne! Ale tak właśnie było na wytwornych (wytwornych!) balach w Wiedniu. Dziewczyna podaje wymęczony owoc potencjalnemu księciu z bajki, a jeżeli ten jest nią zainteresowany, zjada przepocony kawałek jabłka.

I tutaj mam obiekcję natury higienicznej: co robi dama, kiedy kawaler schrupie jabłko? Z pewnością nie ma ochoty pójść z nim do domu. Facet właśnie przyswoił pięć godzin (lub coś koło tego) spoconej pachy. Myślę, że cały ten zwyczaj zaczął się od jakiegoś ponurego żartu.

Daj się obić baziami wierzbowymi w śmigus-dyngus

W Polsce śmigus-dyngus to tradycyjne święto następujące zaraz po Wielkanocy. Jest to dzień bogaty w ludowe obyczaje związane z zalotami. Jak możesz w dzień dyngusa pokazać dziewczynie, że bardzo ci się podoba? To proste: lekko bijesz ją rózgą zrobioną z wierzbowych witek pokrytych baziami. Skąd będziesz wiedział, że dziewczyna odwzajemnia twoje uczucia? Obleje cię wodą lub rzuci w ciebie jajkiem na twardo. Przypomina mi to flirt wśród przedszkolaków. Polski śmigus-dyngus wskakuje na podium zaraz za Halloween i bożonarodzeniowym szałem zakupów.

Singapurskie szaleństwo na koszt państwa

We wczesnych latach osiemdziesiątych rząd Singapuru zauważył, że bogaci i wykształceni obywatele tego państwa nie garną się do zawierania małżeństw i posiadania dzieci. Zjawisko to przybrało takie rozmiary, że zagroziło równowadze demograficznej państwa. Władze postanowiły więc zadziałać i wprowadzić w życie społeczeństwa element wesołego luzu. W tym celu powołano Urząd Rozwoju Społecznego (SDU). SDU oferowało Singapurczykom liczne atrakcje: kursy tańca, doradztwo personalne czy wycieczki dla singli. To prawda, rząd sponsorował rejsy dla samotnych na Malediwy w nadziei, że staną się one zachętą do nawiązywania kontaktów i zakładania rodzin. W 2009 roku SDU zmieniło nazwę na SDN (Biuro Rozwoju Społecznego) i rozszerzyło swą działalność na nowe obszary, w tym liczne działania w sieci, między innymi partnerstwo z prywatnymi portalami randkowymi. Powiedzenie „Wielki Brat patrzy" znalazło tu nowy wymiar. Powinno teraz brzmieć „Wielki Brat jest twoim swatem". Jak dla mnie paskudna historia. Co mają powiedzieć szczęśliwie dobrane pary swoim dzieciom? „Ja i twoja matka zakochaliśmy się w sobie na skutek programu finansowanego przez państwo i stworzonego po to, żebyś mógł pojawić się na świecie. Jeszcze jakieś pytania, Mały Terminatorze?"

Wspólne mieszkanie w starożytnym Egipcie

Władze starożytnego Egiptu, zupełnie inaczej niż wścibski rząd Singapuru, nie wtrącały się w życie osobiste obywateli, nawet nie rejestrowały zawieranych małżeństw. Ten obszar życia uważano tam za sprawę najzupełniej prywatną, małżeństwo było po prostu umową między dwojgiem ludzi oraz ich rodzinami. Mężczyzna i kobieta wprowadzali się do wspólnej chatki i zakładali rodzinę. To brzmi tak, jakby w starożytnym Egipcie panowały hipisowskie zwyczaje.

„Posłuchaj, co ty na to, że twój syn i ja zbudujemy sobie szałas i zamieszkamy razem, może nawet na resztę życia, jeżeli nam się spodoba? No to super. Wpadnij do nas na pieczoną kozę, a potem oddamy cześć kotu".

W starożytnym Egipcie małżeństwo było po prostu umową między dwojgiem ludzi oraz ich rodzinami Fot. ancient.eu

Typowa amerykańska love story

Michael i Ashley poznali się przez wspólnych znajomych (z którymi wkrótce potem utracili kontakt) i od razu spodobali się sobie nawzajem. Michael miał wtedy lat dwadzieścia sześć, a Ashley dwadzieścia cztery. Nie wiedzieli jeszcze, że po 2,8 roku od pierwszej randki w Starbucks zostaną małżeństwem. Michael przyjechał po Ashley swoim fordem focusem i dla miłego nastroju puścił znane piosenki: *Wannabe* Spice Girls i *Mambo No. 5* Lou Begi. Michael nie zdawał sobie sprawy z tego, że zanim jeszcze dojechali do kawiarni, Ashley zdecydowała, że ma ochotę spotkać się z nim ponownie. Jednak nie nazywali swojej relacji „związkiem" aż do siódmej randki. Siedem randek później wymienili się kluczami do swoich mieszkań i powiedzieli sobie: „Kocham cię". Reszta jest milczeniem.

MATTHEW SANTORO

AŻ ŁEB URYWA! 362 zaskakujące fakty o współczesnym świecie. Grupa Wydawnicza K.E. Liber, Warszawa 2017.

Zabawne fakty

● Afrykańskie gryzonie wielkoszczury nazywane są szczurami bohaterami, ponieważ po tresurze zajmują się wykrywaniem min lądowych.
Matthew Reddan, Wellingborough, Wielka Brytania

● Niektóre dawne armie używały słoni jako wierzchowców bojowych, co miało świadczyć o ich potędze. Ich przeciwnicy stosowali dziwną metodę mającą przestraszyć gruboskórców: wypuszczali na pole bitwy świnie, ponieważ słonie boją się ich kwiku. Zdarzało się nawet, że świnie podpalano, żeby kwiczały głośniej.
Thomas McEanney, Chardon, USA

● Norwegowie nauczyli Japończyków robić sushi z łososia.
Steffen Bohn, Oslo, Norwegia

● System akweduktów w starożytnym kamiennym mieście Petra w Jordanii transportował prawie czterdzieści milionów litrów wody.
Basil Nimri, Amman, Jordania

● W Belgii istnieje ponad tysiąc sześćset gatunków piwa!
Pieter Desmet, Antwerpia, Belgia

● Kiedy dzwonisz z Europy do Rosji, międzynarodowy kod telefoniczny to 007.
Haydon Wills, Wielka Brytania

● Największy cmentarz świata Wadi al-Salam znajduje się w Iraku. Pochowano tam ponad pięć milionów ludzi.
Ahmed Bassim, Irak

● Irlandia jest jedynym krajem świata, którego symbolem narodowym jest instrument muzyczny – harfa.
Simon Kennedy, Dublin, Irlandia

● W Finlandii pije się najwięcej kawy na głowę mieszkańca.
Irene Marras, Finlandia

● Powierzchnia Rosji jest większa niż powierzchnia Plutona.
Simen Gulbrandsen, Sandnes, Norwegia

● Dwadzieścia procent światowej słodkiej wody znajduje się w Kanadzie.
Scott Cameron, Windsor, Kanada

● Peru to kraj, gdzie rośnie trzy tysiące odmian ziemniaka.
Karla Gomez Elescano, USA (urodzona w Peru)

● Większość botoksu używanego na całym świecie pochodzi z fabryki w Irlandii.
Aapo Leinonen, Nurmijarvi, Finlandia

● Tylko dziewięć procent ludności Irlandii to naturalni rudzielcy.
Danielle Bennett, Irlandia

● Siedemdziesiąt procent bekonu sprzedawanego na świecie pochodzi z Holandii.
Christiaan Verhoef, Den Helder, Holandia

Mikołajczyk i Churchill w Moskwie

W październiku 1944 roku doszło w Moskwie do spotkania Churchilla i Mikołajczyka ze Stalinem i Mołotowem. Dla polskiego premiera była to traumatyczna lekcja pokory.

Tak opisują to spotkanie amerykańscy autorzy Lynne Olson i Stanley Cloud w swojej książce „Sprawa honoru":

(...) „Niecały tydzień po kapitulacji Warszawy Churchill poleciał do Moskwy na spotkanie ze Stalinem. Dla jego otoczenia było oczywiste, że premier znowu zmienił nastawienie wobec Sowietów. Miejsce polityka bolejącego nad beznadziejną walką Polaków i pomstującego na Sowietów za odmówienie im pomocy zajęło alter ego, zadowolone, że polskie podziemie wypadło z gry (...).

Pretekstem do spotkania ze Stalinem było omówienie sytuacji Polski. Ale w tamtej chwili Churchilla martwiło głównie natarcie Armii Czerwonej w kierunku Bałkanów oraz groźba przejęcia przez komunistów władzy w Grecji, gdzie zanosiło się na to, że po odwrocie Niemców wybuchnie wojna domowa między partyzantami komunistycznymi i niekomunistycznymi (...). Liczył na to, że wynegocjuje ze Stalinem umowę w sprawie sfery wpływów, dającą mu wolną rękę w Grecji w zamian za... Był bardzo ciekaw usłyszeć, czego Stalin zażąda w zamian.

Na spotkaniu wstępnym dziewiątego października pierwsze minuty udało mu się poświęcić Polsce. Wspomniawszy, że generał Bór-Komorowski nie będzie dłużej trapił Stalina, bo «zajęli się nim Niemcy», Churchill przyznał, że Polacy potrafią być strasznie irytujący. Stalin odpowiedział żartem, że gdyby na ziemi istniał tylko jeden Polak, «to z nudów zacząłby się kłócić sam ze sobą». Churchill nie zaprzeczył. A na oświadczenie gospodarza, że polski rząd emigracyjny w Londynie musi podjąć negocjacje z popieranymi przez Kreml Polakami w Moskwie, szybko wezwał do sowieckiej stolicy Stanisława Mikołajczyka, grożąc mu «zgubnymi» konsekwencjami, gdyby odmówił przyjazdu (...).

Kiedy dwunastego października polski premier stawił się zgodnie z wezwaniem w Moskwie, sowieccy dygnitarze i premier Wielkiej Brytanii potraktowali go niemal jak wroga. Od chwili gdy Stalin wyraził zgodę na brytyjskie wpływy w Grecji, Churchill stał się jego rzecznikiem w sprawie Polski. Stanisław Mikołajczyk od samego początku miał wrażenie, że znalazł się w sali sądowej. Stalin wystąpił w roli «sędziego i przysięgłych», a Churchill, człowiek, który tyle razy przyrzekał Polakom, że nigdy ich nie opuści, w roli «oskarżyciela publicznego». W obecności Stalina zaczął naciskać na Mikołajczyka, żeby uległ terytorialnym żądaniom Sowietów i podjął negocjacje z Polakami z Lublina (jak nazywano w Moskwie prosowiecki Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego, coraz bardziej przypominający rząd).

W odpowiedzi polski premier przedstawił, na jakie ustępstwa gotów jest pójść. Zgodził się na tymczasowe granice wzdłuż linii Curzona, pod warunkiem że Wilno i Lwów pozostaną w Polsce, a także na to, by w skład powojennego rządu weszły równe reprezentacje wszystkich czołowych polskich partii sprzed wybuchu wojny oraz komuniści. Oznaczało to zgodę na objęcie przez komunistów, którzy nigdy nie tworzyli w Polsce dużej partii, jednej piątej ministerstw.

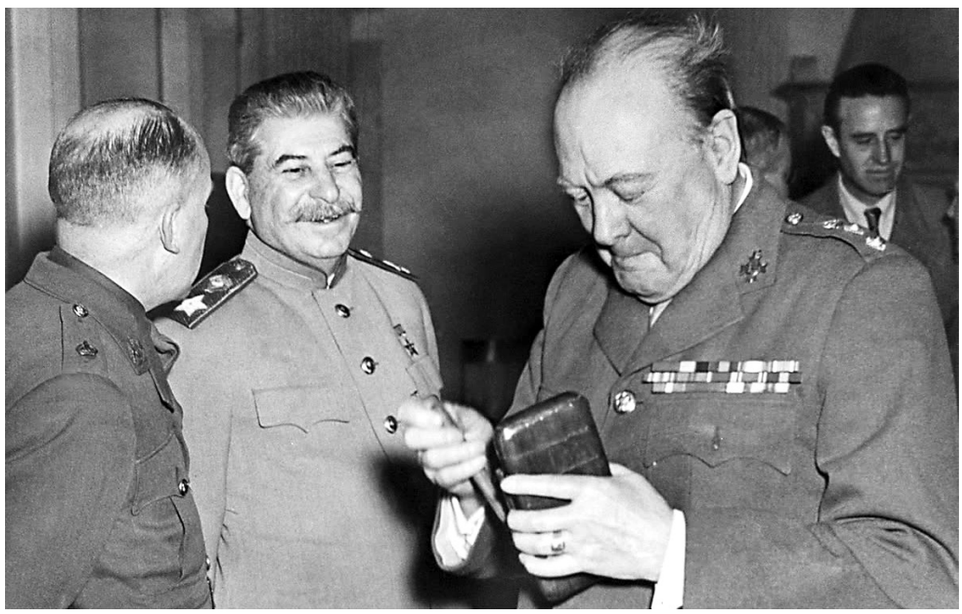

Churchill przyznał, że Polacy potrafią być strasznie irytujący. Stalin odpowiedział żartem, że gdyby na ziemi istniał tylko jeden Polak, to z nudów zacząłby się kłócić sam ze sobą Fot. regnum.ru

Były to ważne ustępstwa, ale Stalin nie chciał o nich słyszeć. Oświadczył twardo, że trwałą granicą musi być linia Curzona, a Wilno i Lwów mają przypaść Związkowi Sowieckiemu. Poza tym dominującą siłą polityczną w każdym powojennym rządzie w Polsce muszą być Polacy z Lublina, a nie z Londynu czy z polskiego podziemia. Churchill poparł jego argumenty w kwestii granic. Byłaby wielka szkoda, gdyby Brytyjczycy i Polacy poróżnili się w tej sprawie – podkreślił i dodał, że Wielka Brytania ma «prawo żądać od Polaków znaczącego gestu w interesie pokoju w Europie» (...).

W tym momencie przemówił Wiaczesław Mołotow, sowiecki minister spraw zagranicznych, który dotąd w milczeniu przyglądał się konfrontacji. Po co jeszcze te dyskusje o linii Curzona? – spytał. – Przecież Wielka Trójka wszystko załatwiła w Teheranie. Czyż prezydent Roosevelt nie powiedział (choć nie pragnie się z tym afiszować), że ta linia sprawiedliwie rozwiązuje kwestie granic? (...). «Mam wrażenie» – oświadczył szorstko – «że pan Mikołajczyk nie jest świadom tego faktu».

Zapadła długa cisza. Polski premier sprawiał wrażenie, jakby tracił grunt pod nogami. Wpatrzył się w Churchilla i Harrimana (...). Harriman spuścił wzrok, a Churchill, patrząc Mikołajczykowi prosto w oczy, rzekł cicho: «Potwierdzam to»" (...).

L. Olson, S. Cloud „Sprawa honoru", Warszawa 2004

Skąd był ten ambasador?

W latach 1947 – 1952 w Belwederze urzędował Bolesław Bierut. Pełnił on funkcję prezydenta Polski. Do jego obowiązków należało przyjmowanie listów uwierzytelniających od ambasadorów. Podobno tego obowiązku nienawidził.

Oto jak wspomina jedną z tych uroczystości Stanisław Łukasiewicz, sekretarz prasowy Bieruta:

(...) „Niekiedy z powodu uroczystości przyjmowania ambasadora obcego państwa z listami uwierzytelniającymi powstawały nieoczekiwane kłopoty. Pewnego razu przegapiono w Belwederze dzień przybycia jakiegoś ambasadora. A potem nikt nie wiedział, kto jest odpowiedzialny za pilnowanie tych terminów i kogo ewentualnie należałoby teraz strofować. Na przyszłość mnie obciążono jeszcze tym obowiązkiem, gdyż chyba najlepiej znałem terminarz zajęć prezydenta.

Otóż któregoś dnia, gdy Bierut w swoim gabinecie prowadził jakąś ważną rozmowę z działaczem partyjnym, nagle na dziedziniec Belwederu zajechały samochody dyplomatyczne wraz z autem naszego MSZ. Wyfrakowani i umundurowani goście tłumnie weszli do belwederskich sal. Zaalarmowano prezydenta, że przybył ambasador z listami uwierzytelniającymi. Nie było chwili do stracenia; ambasador wraz z osobami towarzyszącymi wkroczył już do saloniku sąsiadującego z Salą Pompejańską, gdzie odbywały się wszystkie tego rodzaju uroczystości. Było przyjęte, iż ambasador chwilę czekał na prezydenta, ale przecież niezbyt długo; wszelkie opóźnienia bowiem nabierały już wymowy niemal politycznej i mogły spowodować niepożądane komplikacje. Bierut więc porzucił przedstawiciela KC i czym prędzej pobiegł do swojej małej garderoby, by włożyć «odświętny» garnitur. Przycwałował wystraszony Józef* i jął prezydentowi co tchu pomagać w ubieraniu się, Józef musiał zresztą rygorystycznie dopilnowywać, czy wszystko było w porządku. Po schodach biegliśmy wszyscy niemal galopem. Był już ostatni dzwonek. Dyplomatyczny zwyczaj nakazywał, by na salę wchodził najpierw ambasador ze swoją świtą, a dwie sekundy później prezydent. Obie grupy stawały naprzeciwko siebie w odległości kilkunastu metrów, jak do pojedynku. Ambasador odczytywał przygotowany na piśmie tekst, po czym prezydent czytał swój tekst, gdzie znajdowała się również przetłumaczona przedtem mowa ambasadora. Tymczasem fotoreporterzy PAP i z pism robili zdjęcia.

W tym dniu dostrzegliśmy, że Bierut raptem daje do tyłu wysuniętą dłonią jakieś rozpaczliwe znaki. Po chwili dopiero zorientowaliśmy się, że chodzi właśnie o tekst tej odpowiedzi, której Bierut w pośpiechu nie zabrał ze swego biurka. Górska wycofała się więc ostrożnie tyłem i schodami pobiegła na górę do gabinetu prezydenta. Gdy nieobecność Górskiej przeciągała się, szef protokołu dyplomatycznego MSZ, Gubrynowicz, syn profesora uniwersytetu, znakomitego historyka literatury, pobiegł do samochodu i pojechał do MSZ. Na szczęście ministerstwo mieściło się nieomal o krok od Belwederu, w pięknym gmachu przy dawnej alei Szucha. Szef protokołu dyplomatycznego biegł do swojego gabinetu po kopię przemówienia (zawsze zachowywaną w aktach MSZ) jak szalony, na ostatnich metrach w popłochu usuwano mu się z drogi, urzędnikom wydawało się, że zaszło coś absolutnie niebywałego, co się w rozumie ludzkim pomieścić nie może. Tymczasem w Belwederze po cichu uaktywniano fotoreporterów.

Gdy ambasador skończył przemówienie, powiedziano mu bardzo uprzejmie, że będzie chwila przerwy celem dokonania wspólnej uroczystej fotografii. Zrezygnowano jednak z tego, gdy w Belwederze nieomal z językiem na brodzie i obłąkanymi oczyma pokazał się Gubrynowicz. Bierutowi dyskretnie przekazano tekst, który ten począł głośno odczytywać. Tymczasem na twarzach polskiej świty odbiło się pomieszanie i przerażenie. Okazało się, że Gubrynowicz w galopie pochwycił przez pomyłkę tekst powitania ambasadora, który już przed miesiącem złożył listy uwierzytelniające. Na szczęście asysta obecnego ambasadora nie rozumiała ani słowa po polsku i słuchała Bieruta z uroczystymi twarzami. Prezydent musiał się jeszcze pomęczyć kilkanaście minut na tradycyjnej lampce wina. Dopiero kiedy wszystko skończyło się, Bierut zwrócił się do nas z zapytaniem:

– Powiedzcie mi teraz wreszcie, skąd był ten ambasador?" (...).

* **Józefów**, odpowiedzialny za wygląd zewnętrzny prezydenta Bieruta, był przed wojną kamerdynerem prezydenta Ignacego Mościckiego.

Stanisław Łukasiewicz „Byłem sekretarzem Bieruta", Kraków 1987

Przysłowia mądrością narodów

Część III

Dwa razy daje, kto prędko daje.
Doppelt gibt, wer schnell gibt.

***

Pewne jak dwa a dwa – cztery.
So gewiss, wie zweimal, zwei vier ist.

***

Głupim szczęście sprzyja.
Dumm hat' meiste Glück.

***

Poznać głupiego po śmiechu jego.
Am vielen Lachen erkennt man den Narren.

***

Nie ruszaj gówna, bo śmierdzi.
Je mehr man den Dreck rührt, je mehr stinkt er.

***

Jak grom z jasnego nieba.
Wie ein Blitz aus blauem Himmel.

***

Grosz do grosza – będzie pół trzosa.
Viele Pfennige machem einen Taler.

***

Gust kobiet, pogody jesienne – wszystko to odmienne. Kobieta zmienną jest.
Weiber, Glück und Wind änderen sich geschwind.

***

O gusta nie warto się spierać.
Uber den Geschmack lässt sich nicht streiten.

***

Wiele hałasu o nic.
Viel Lärm um nichts.

***

Szukać igły w stogu siana.
Eine Stecknadel in einem Fuder Heu suchen.

***

Krowa, która dużo ryczy, mało mleka daje. Kura, która dużo gdacze, mało jajek znosi.
Hühner, die viel gackern, legen keine Eier.

***

Niedaleko pada jabłko od jabłoni.
Der Apfel fällt nich weit vom Stamm.

***

Jedna jaskółka nie czyni wiosny.
Eine Schwalbe macht keine Sommer.

***

Kto wolniej jedzie, ten dalej zajedzie.
Allgemacht kommt man auch weit.

***

Kłamstwo ma krótkie nogi.
Lügen haben kurze Beine.

***

Góra z górą się nie zejdzie, ale człowiek z człowiekiem zejść się może.
Berg und Tal kommen nicht zusammen, wohl aber Menschen.

***

Kocioł garnkowi przygania, a oba smolą.
Der Kessel schimpft immer den Ofentopf.

***

Piąte koło u wozu. Baba z wozu – koniom (kołom) lżej.
Ein fünftes Rad am Wagen.

***

Bliższa koszula ciału niż suknia.
Das Hemd ist mir näher als der Rock.

***

Kupować kota w worku.
Die Katze im Sack kaufen.

***

Nie od razu Kraków zbudowano.
Rom ist nicht in einem Tage gebaut worden.

***

Tak krawiec kraje, jak mu materii staje.
*Man muss sich nach der Decke strecken.****
Kruk krukowi oka nie wykole.
Eine Krähe hackt der andern die Augen nicht aus.

***

Trafiło się jak ślepej kurze ziarno.
Eine blinde Henne findet wohl auch ein Korn.

***

To kropla w morzu.
Das ist ein Tropfen ins Meer.

(cdn.)

Łamigłówka

Piętnaście mat tatami

Japońską tradycją jest wykładanie podłóg matami tatami. Utkane ze słomy ryżowej i tak miękkie, że można po nich chodzić boso, mają zwykle kształt prostokąta o długości dwukrotnie większej niż jej szerokość (...).

Wyłóż podłogę pokoju piętnastoma matami tatami o wymiarach 2x1, trzymając się zasady, że żadne cztery maty nie łączą się w jednym wierzchołku. Rozwiązując zadanie, używaj ołówka, aby móc wymazać ewentualne złe próby.

Nob Yoshigahara był japońskim inżynierem chemii, który po eksplozji w laboratorium zajął się wymyślaniem łamigłówek. Jeszcze przed śmiercią, w 2004 roku, był najbardziej rozpoznawalnym w świecie „człowiekiem od łamigłówek": felietonistą, autorem, projektantem gier, kolekcjonerem i organizatorem międzynarodowych konferencji. W globalnym braterstwie łamigłówek został zapamiętany jako oryginał, wielkoduszny i zabawny. Największy sukces przyniosła mu gra Rush Hour, zabawa logiczna, w której należy przesuwać plastikowe samochody i ciężarówki wokół siatki, sprzedana w ponad 10 milionach kopii na całym świecie.

Yoshigahara opracował także zakręconą łamigłówkę związaną z układaniem tatami. Na poniższym schemacie linia wytłuszczona łączy przeciwległe ściany pokoju.

ALEX BELLOS. CZY ROZWIĄŻESZ MOJE PROBLEMY? Zbiór najlepszych łamigłówek, jakie kiedykolwiek powstały. Przeł. Tomasz Gronek. Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań 2018.

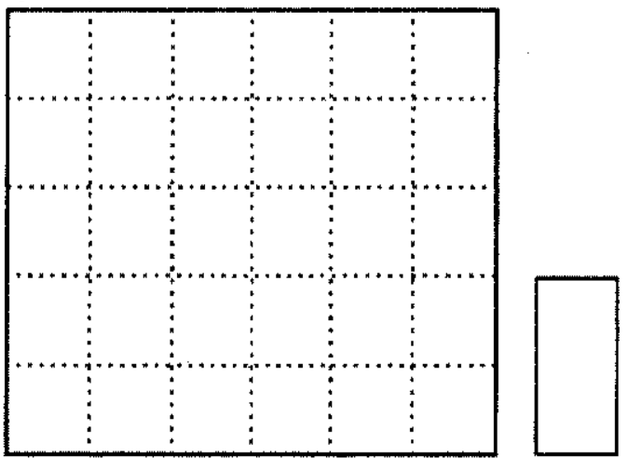

Rozwiązanie łamigłówki z poprzedniego numeru: sentencja brzmi – „There is no possible way", czyli „To niemożliwe".

Wytęż wzrok...

...i znajdź 9 szczegółów różniących te dwa obrazki

Fot. J.A. Workman. Wikimedia Commons

Humor i rozrywka

Unikaj ludzi smutnych

Sentencje i kwintesencje Jarosława Badurka

Pytanie było całkiem jasne, dopóki nie udzielono wyczerpującej odpowiedzi.

Żeby coś zacząć, trzeba najpierw coś skończyć.

Nie wiedział, dokąd idzie, i dzięki temu doszedł gdzie indziej.

Życie: coś, co ci się zdarza, kiedy zajmujesz się zupełnie czym innym.

Jednym słowem, jak jest? Dobrze. A w szczegółach? Niedobrze.

Od kiepskiej wymówki lepsza jest żadna.

Skuteczność: Arkę Noego zbudowali amatorzy, Titanica – eksperci.

Kłamstwa trzeba uczyć się na pamięć, prawdę wystarczy zrozumieć.

Świat to dom wariatów, z normalnymi mieszkańcami.

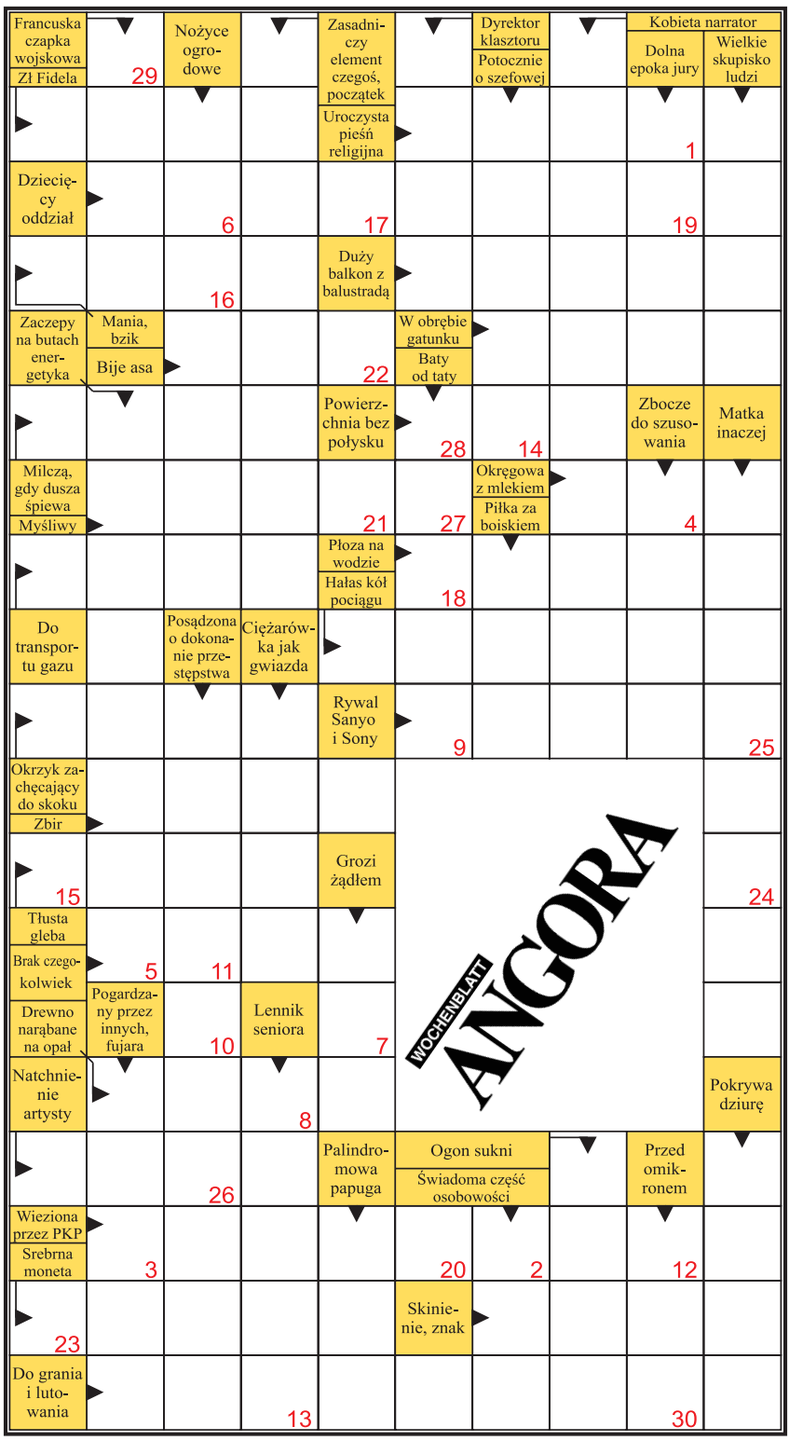

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18	19	20		
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	

W Tanzanii albinosi to podludzie – Martyna Wojciechowska z Kabulą

Jeszcze więcej przygód Martyny Wojciechowskiej w filmach dokumentalnych na ITVN

Na antenie ITVN zobaczymy w lutym dwa filmy dokumentalne, będące rozszerzeniem znanego telewizyjnego cyklu podróżniczego „Kobieta na krańcu świata".

Martyna Wojciechowska, dziennikarka i podróżniczka, odwiedza Tanzanię, gdzie nagrywa wstrząsający program „Martyna na krańcu świata – Ludzie duchy" o polowaniu na albinosów. W filmie „Martyna na krańcu świata – Ciało i krew" zobaczymy szokujący obraz radykalnego katolicyzmu na Filipinach, gdzie wciąż żywa jest tradycja samobiczowania i samoukrzyżowania.

Ludzie Duchy

ITVN, sobota, 15 lutego, godz. 21:20

Wielokrotnie nagradzany film dokumentalny Martyny Wojciechowskiej pt. „Ludzie duchy" to przejmujący i szokujący obraz tragedii albinosów w Tanzanii. Zeroo zeroo – „ludzie duchy" we własnym kraju traktowani są jak podludzie. Tam bowiem wierzy się w magiczną moc ludzi dotkniętych albinizmem. Z fragmentów ich ciał szamani przygotowują drogocenne eliksiry, które mają zapewnić szczęście oraz dobrobyt. Dlatego chorzy na bielactwo stają się w Tanzanii zwierzyną łowną. Najbardziej zagrożone są kobiety, a także dzieci. Jedynym pomysłem rządu na zapewnienie ochrony narażonym na ataki ludziom jest umieszczanie ich w specjalnych ośrodkach zamkniętych. Tylko tu, za grubym murem i drutem kolczastym, mogą czuć się bezpiecznie. W dokumencie „Ludzie duchy" poznamy historię Kabuli – dziewczynki, która urodziła się jako albinoska. Gdy miała 12 lat stała się ofiarą nielegalnego handlu dziećmi. We własnym domu została napadnięta przez nieznanych sprawców, którzy odrąbali jej prawą rękę. Ale zdołano uratować jej życie. Dziewczyna jest zdeterminowana, aby pójść na studia, zostać prawnikiem i w przyszłości bronić praw albinosów. Na co dzień Kabula razem z setką innych dzieci mieszka w ośrodku, którego strzegą strażnicy i drut kolczasty.

Martyna Wojciechowska sprawdza, jak to możliwe, że w XXI wieku ludzie wierzą w magiczne talizmany, które mają zapewnić dobrobyt. Rozmawia z tamtejszą policją, z dziennikarzami. Poznaje też małżeństwo albinosów, którego jedyny sposób na przetrwanie jest nieustanna ucieczka. Państwo Kulva mają 5 dzieci. Wszyscy są albinosami. 3 starszych jest oddana do szkoły, najmłodsze na razie są przy rodzicach, ale ci wciąż przenoszą się z miejsca na miejsce. Gdy rozchodzi się wieść, że w okolicy zamieszkali albinosi, ich życiu zaczyna zagrażać śmiertelne niebezpieczeństwo. Martyna dociera do wioski, gdzie ostatnio zginęła kobieta albinos. Jej grób zalany jest betonem, bo albinosom nawet po śmierci nie daje się spokoju.

Ciało i krew

ITVN, sobota, 22 lutego, godz. 21:20

Filipiny to trzeci na świecie kraj z pod względem liczby katolików, a wiara w Jezusa Chrystusa jest tam bardziej gorliwa niż gdziekolwiek indziej na świecie. W filmie dokumentalnym pt. „Ciało i krew" Martyna Wojciechowska stara się zobrazować związane z tą religią obrządki i skumulowane wokół nich kontrowersje. Każdego roku w Święta Wielkanocne kilkadziesiąt osób dobrowolnie poddaje się tu ukrzyżowaniu, kilkaset – samobiczowaniu. Chcą w ten sposób odpokutować za grzechy i poczuć to, co Jezus. Wielkopiątkowe chłosty i ukrzyżowania każdego roku ściągają tłumy wiernych i tysiące widzów tego teatralnego niemal wydarzenia. Dlaczego ludzie wierzący decydują się na tak radykalne praktyki religijne, pomimo sprzeciwu Kościoła katolickiego? Co wpływa na ciągłość tych tradycji? I wreszcie gdzie kończy się gorliwa wiara, a zaczyna komercyjne show? Martyna była świadkiem samoukrzyżowań.

tekst i zdjęcie: iTVN

program telewizyjny: 2.2 – 29.2.2020

niedziela – 2 lutego

07:30 Dzień Dobry TVN - mag.
10:55 Uwaga! Pirat - pr. motoryzacyjny
11:30 Zawodowi handlarze - pr. motoryzacyjny
12:05 Projekt Lady - pr. rozrywk.
12:50 Tu jest pięknie - pr. rozrywk.
13:15 Doradca smaku
13:20 Na Wspólnej Omnibus - serial obycz.
14:45 Doradca smaku
14:55 Zamiana szefów kuchni - pr. rozrywk.
15:40 Agent - Gwiazdy - pr. rozrywk.
16:25 Pomoc drogowa 24h - pr. motoryzacyjny
17:00 Wyburzacze - pr. rozrywk.
17:35 Złodzieje - pr. poradnikowy
18:10 W roli gównej - pr. lifestylowy
18:35 Kobieta na krańcu świata - pr. rozrywk.
19:00 Fakty
19:25 Doradca smaku
19:35 Pogoda
19:44 Raport smogowy – poznaj kolory powietrza - pr. informacyjny
19:45 Uwaga! - mag. interwencyjny
20:00 Diagnoza - serial obycz.
20:45 Geneza nienawiści - dokument, USA
21:30 Porty - pr. rozrywk.
22:15 Zbuntowani amisze - pr. rozrywk., USA
23:00 Tu jest pięknie - pr. rozrywk.
23:25 Kuba Wojewódzki - pr. rozrywk.
00:10 Dzień Dobry TVN - mag.
03:00 Fakty

poniedziałek – 3 lutego

07:30 Dzień Dobry TVN - mag.
11:00 Porty - pr. rozrywk.
11:45 Doradca smaku
11:50 Szpital - serial fabularno-dokument.
12:35 Ukryta prawda - serial fabularno-dokument.
13:20 Kuchenne rewolucje - pr. kulinarno-rozrywk.
14:05 Siedem żyć - telenowela, Brazylia
14:55 Złodzieje - pr. poradnikowy
15:30 Studio urody - pr. rozrywk.
15:55 Czas zemsty, czas miłości - telenowela, Portugalia
16:45 Szkoła - serial fabularno-dokument.
17:30 Szpital - serial fabularno-dokument.
18:15 Ukryta prawda - serial fabularno-dokument.
19:00 Fakty
19:30 Medium z Long Island - pr. rozrywk., USA
20:15 Pogoda
20:19 Raport smogowy – poznaj kolory powietrza - pr. informacyjny
20:20 Uwaga! - mag. interwencyjny
20:40 Na Wspólnej - serial obycz.
21:05 Zakochani po uszy - serial obycz.
21:30 Agent - Gwiazdy - pr. rozrywk.
22:15 Zamiana szefów kuchni - pr. rozrywk.
23:00 Projekt Lady - pr. rozrywk.
23:45 Studio urody - pr. rozrywk.
00:10 Dzień Dobry TVN - mag.
03:00 Fakty
03:30 Pogoda
03:35 Uwaga! - mag. interwencyjny

wtorek – 4 lutego

07:30 Dzień Dobry TVN - mag.
11:00 Na Wspólnej - serial obycz.
11:25 Zakochani po uszy - serial obycz.
11:50 Szpital - serial fabularno-dokument.
12:35 Ukryta prawda - serial fabularno-dokument.
13:20 99 godzin - pr. motoryzacyjny
14:05 Siedem żyć - telenowela, Brazylia
14:55 Medium z Long Island - pr. rozrywk., USA
15:20 Doradca smaku
15:30 Będzie pan zadowolony - pr. motoryzacyjny
15:55 Czas zemsty, czas miłości - telenowela, Portugalia
16:45 Szkoła - serial fabularno-dokument.
17:30 Szpital - serial fabularno-dokument.
18:15 Ukryta prawda - serial fabularno-dokument.
19:00 Fakty
19:25 Słodki biznes - pr. rozrywk., USA
19:50 Uwaga! - mag. interwencyjny
20:10 Pogoda
20:15 Raport smogowy – poznaj kolory powietrza - pr. informacyjny
20:16 Gala Bestsellery Empiku 2019 - pr. rozrywk.
22:15 Zakochani po uszy - serial obycz.
22:40 Związki z modą - pr. lifestylowy
23:25 Kuba Wojewódzki - pr. rozrywk.
00:10 Dzień Dobry TVN - mag.
03:00 Fakty
03:30 Pogoda
03:35 Uwaga! - mag. interwencyjny
03:55 Czas zemsty, czas miłości - telenowela, Portugalia

środa – 5 lutego

07:30 Dzień Dobry TVN - mag.
11:00 W roli gównej - pr. lifestylowy
11:25 Zakochani po uszy - serial obycz.
11:50 Szpital - serial fabularno-dokument.
12:35 Ukryta prawda - serial fabularno-dokument.
13:20 36,6 - pr. lifestylowy
14:05 Siedem żyć - telenowela, Brazylia
14:55 Słodki biznes - pr. rozrywk., USA
15:20 Doradca smaku
15:30 Gwiazdy od kuchni - pr. lifestylowy
15:55 Czas zemsty, czas miłości - telenowela, Portugalia
16:45 Szkoła - serial fabularno-dokument.
17:30 Szpital - serial fabularno-dokument.
18:15 Ukryta prawda - serial fabularno-dokument.
19:00 Fakty
19:30 Historie Wielkiej Wagi - pr. rozrywk., USA
20:15 Pogoda
20:19 Raport smogowy – poznaj kolory powietrza - pr. informacyjny
20:20 Uwaga! - mag. interwencyjny
20:40 Na Wspólnej - serial obycz.
21:05 Zakochani po uszy - serial obycz.
21:30 Technologiczny koniec świata - pr. rozrywk.
21:55 Kobieta na krańcu świata - pr. rozrywk.
22:20 Diagnoza - serial obycz.
23:00 SAMOCHÓD MARZEŃ: kup i zrób - pr. motoryzacyjny
23:45 Gwiazdy od kuchni - pr. lifestylowy
00:10 Dzień Dobry TVN - mag.
03:00 Fakty

czwartek – 6 lutego

07:30 Dzień Dobry TVN - mag.
11:00 Na Wspólnej - serial obycz.
11:25 Zakochani po uszy - serial obycz.
11:50 Szpital - serial fabularno-dokument.
12:35 Ukryta prawda - serial fabularno-dokument.
13:20 Porty - pr. rozrywk.
14:05 Siedem żyć - telenowela, Brazylia
14:55 W roli gównej - pr. lifestylowy
15:20 Doradca smaku
15:30 Nowy Gadżet - pr. rozrywk.
15:55 Czas zemsty, czas miłości - telenowela, Portugalia
16:45 Szkoła - serial fabularno-dokument.
17:30 Szpital - serial fabularno-dokument.
18:15 Ukryta prawda - serial fabularno-dokument.
19:00 Fakty
19:30 10/10 - pr. rozrywk.
19:55 10/10 - pr. rozrywk.
20:15 Pogoda
20:19 Raport smogowy – poznaj kolory powietrza - pr. informacyjny
20:20 Uwaga! - mag. interwencyjny
20:40 Na Wspólnej - serial obycz.
21:05 Zakochani po uszy - serial obycz.
21:30 36,6 - pr. lifestylowy
22:15 Źródła zbrodni - serial kryminalny, Francja
23:10 Kuchenne rewolucje - pr. kulinarno-rozrywk.
23:55 Doradca smaku
00:05 Doradca smaku
00:10 Dzień Dobry TVN - mag.
03:00 Fakty
03:30 Pogoda

piątek – 7 lutego

07:30 Dzień Dobry TVN - mag.
11:00 Na Wspólnej - serial obycz.
11:25 Zakochani po uszy - serial obycz.
11:50 Szpital - serial fabularno-dokument.
12:35 Ukryta prawda - serial fabularno-dokument.
13:20 Diagnoza - serial obycz.
14:05 Siedem żyć - telenowela, Brazylia
14:55 Kobieta na krańcu świata - pr. rozrywk.
15:20 Doradca smaku
15:30 Efekt Domina - pr. lifestylowy
15:55 Czas zemsty, czas miłości - telenowela, Portugalia
16:45 Szkoła - serial fabularno-dokument.
17:30 Szpital - serial fabularno-dokument.
18:15 Ukryta prawda - serial fabularno-dokument.
19:00 Fakty
19:30 Zbuntowani amisze - pr. rozrywk., USA
20:15 Pogoda
20:19 Raport smogowy – poznaj kolory powietrza - pr. informacyjny
20:20 Uwaga! - mag. interwencyjny
20:35 Tropiciele. W imię ojca - serial sensacyjny, Włochy
22:15 Superwizjer - mag. reporterów
23:15 Geneza nienawiści - dokument, USA
00:00 Doradca smaku
00:10 Dzień Dobry TVN - mag.
03:00 Fakty
03:30 Pogoda
03:35 Uwaga! - mag. interwencyjny
03:55 Czas zemsty, czas miłości - telenowela, Portugalia
04:45 Szpital - serial fabularno-dokument.

sobota – 8 lutego

07:30 Dzień Dobry TVN - mag.
10:55 Nowa Maja w ogrodzie - pr. rozrywk.
11:20 Co za tydzień - mag.
11:45 SAMOCHÓD MARZEŃ: kup i zrób - pr. motoryzacyjny
12:30 Technologiczny koniec świata - pr. rozrywk.
12:55 Prosto w serce - serial obycz.
13:20 Prosto w serce - serial obycz.
13:45 Prosto w serce - serial obycz.
14:10 Prosto w serce - serial obycz.
14:35 Nasza miłość - serial obycz., Włochy
15:30 Nasza miłość - serial obycz., Włochy
16:35 Odlotowa Kanada - serial dokument., Kanada
17:25 Doradca smaku
17:30 36,6 - pr. lifestylowy
18:15 99 godzin - pr. motoryzacyjny
19:00 Fakty
19:25 Doradca smaku
19:35 Pogoda
19:44 Raport smogowy – poznaj kolory powietrza - pr. informacyjny
19:45 Uwaga! - mag. interwencyjny
20:00 Złodzieje - pr. poradnikowy
20:35 Projekt Lady - pr. rozrywk.
21:20 Zamiana szefów kuchni - pr. rozrywk.
22:05 Medium z Long Island - pr. rozrywk., USA
22:50 Związki z modą - pr. lifestylowy
23:35 Pomoc drogowa 24h - pr. motoryzacyjny
00:10 Dzień Dobry TVN - mag.
03:00 Fakty

niedziela – 9 lutego

07:30 Dzień Dobry TVN - mag.
10:55 Uwaga! Pirat - pr. motoryzacyjny
11:30 Zawodowi handlarze - pr. motoryzacyjny
12:05 Projekt Lady - pr. rozrywk.
12:50 Efekt Domina - pr. lifestylowy
13:15 Doradca smaku
13:20 Na Wspólnej Omnibus - serial obycz.
14:25 Gwiazdy od kuchni - pr. lifestylowy
14:50 Doradca smaku
14:55 Zamiana szefów kuchni - pr. rozrywk.
15:40 Agent - Gwiazdy - pr. rozrywk.
16:25 Pomoc drogowa 24h - pr. motoryzacyjny
17:00 Wyburzacze - pr. rozrywk.
17:35 Złodzieje - pr. poradnikowy
18:10 W roli gównej - pr. lifestylowy
18:35 Kobieta na krańcu świata - pr. rozrywk.
19:00 Fakty
19:25 Doradca smaku
19:35 Pogoda
19:44 Raport smogowy – poznaj kolory powietrza - pr. informacyjny
19:45 Uwaga! - mag. interwencyjny
20:00 Diagnoza - serial obycz.
20:45 Geneza nienawiści - dokument, USA
21:30 Porty - pr. rozrywk.
22:15 Zbuntowani amisze - pr. rozrywk., USA
23:00 Efekt Domina - pr. lifestylowy
23:25 Kuba Wojewódzki - pr. rozrywk.
00:10 Dzień Dobry TVN - mag.
03:00 Fakty
03:25 Pogoda

poniedziałek – 10 lutego

07:30 Dzień Dobry TVN - mag.
11:00 Porty - pr. rozrywk.
11:45 Doradca smaku
11:50 Szpital - serial fabularno-dokument.
12:35 Ukryta prawda - serial fabularno-dokument.
13:20 Kuchenne rewolucje - pr. kulinarno-rozrywk.
14:05 Siedem żyć - telenowela, Brazylia
14:55 Złodzieje - pr. poradnikowy
15:30 Studio urody - pr. rozrywk.
15:55 Czas zemsty, czas miłości - telenowela, Portugalia
16:45 Szkoła - serial fabularno-dokument.
17:30 Szpital - serial fabularno-dokument.
18:15 Ukryta prawda - serial fabularno-dokument.
19:00 Fakty
19:30 Medium z Long Island - pr. rozrywk., USA
19:55 Medium z Long Island - pr. rozrywk., USA
20:15 Pogoda
20:19 Raport smogowy – poznaj kolory powietrza - pr. informacyjny
20:20 Uwaga! - mag. interwencyjny
20:40 Na Wspólnej - serial obycz.
21:05 Zakochani po uszy - serial obycz.
21:30 Agent - Gwiazdy - pr. rozrywk.
22:15 Zamiana szefów kuchni - pr. rozrywk.
23:00 99 godzin - pr. motoryzacyjny
23:45 Studio urody - pr. rozrywk.
00:10 Dzień Dobry TVN - mag.
03:00 Fakty
03:30 Pogoda
03:35 Uwaga! - mag. interwencyjny

wtorek – 11 lutego

07:30 Dzień Dobry TVN - mag.
11:00 Na Wspólnej - serial obycz.
11:25 Zakochani po uszy - serial obycz.
11:50 Szpital - serial fabularno-dokument.
12:35 Ukryta prawda - serial fabularno-dokument.
13:20 99 godzin - pr. motoryzacyjny
14:05 Siedem żyć - telenowela, Brazylia
14:55 Medium z Long Island - pr. rozrywk., USA
15:20 Doradca smaku
15:30 Będzie pan zadowolony - pr. motoryzacyjny
15:55 Czas zemsty, czas miłości - telenowela, Portugalia
16:45 Szkoła - serial fabularno-dokument.
17:30 Szpital - serial fabularno-dokument.
18:15 Ukryta prawda - serial fabularno-dokument.
19:00 Fakty
19:30 Słodki biznes - pr. rozrywk., USA
19:55 Słodki biznes - pr. rozrywk., USA
20:15 Pogoda
20:19 Raport smogowy – poznaj kolory powietrza - pr. informacyjny
20:20 Uwaga! - mag. interwencyjny
20:40 Na Wspólnej - serial obycz.
21:05 Zakochani po uszy - serial obycz.
21:30 Związki z modą - pr. lifestylowy
22:15 Kuba Wojewódzki - pr. rozrywk.
23:00 Projekt Lady - pr. rozrywk.
23:45 Będzie pan zadowolony - pr. motoryzacyjny
00:10 Dzień Dobry TVN - mag.
03:00 Fakty
03:30 Pogoda

środa – 12 lutego

07:30 Dzień Dobry TVN - mag.
11:00 Na Wspólnej - serial obycz.
11:25 Zakochani po uszy - serial obycz.
11:50 Szpital - serial fabularno-dokument.
12:35 Ukryta prawda - serial fabularno-dokument.
13:20 36,6 - pr. lifestylowy
14:05 Siedem żyć - telenowela, Brazylia
14:55 Słodki biznes - pr. rozrywk., USA
15:20 Doradca smaku
15:30 Gwiazdy od kuchni - pr. lifestylowy
15:55 Czas zemsty, czas miłości - telenowela, Portugalia
16:45 Szkoła - serial fabularno-dokument.
17:30 Szpital - serial fabularno-dokument.
18:15 Ukryta prawda - serial fabularno-dokument.
19:00 Fakty
19:30 Historie Wielkiej Wagi - pr. rozrywk., USA
20:15 Pogoda
20:19 Raport smogowy – poznaj kolory powietrza - pr. informacyjny
20:20 Uwaga! - mag. interwencyjny
20:40 Na Wspólnej - serial obycz.
21:05 Zakochani po uszy - serial obycz.
21:30 Technologiczny koniec świata - pr. rozrywk.
21:55 Kobieta na krańcu świata - pr. rozrywk.
22:20 Diagnoza - serial obycz.
23:00 SAMOCHÓD MARZEŃ: kup i zrób - pr. motoryzacyjny
23:45 Gwiazdy od kuchni - pr. lifestylowy
00:10 Dzień Dobry TVN - mag.
03:00 Fakty

czwartek – 13 lutego

07:30 Dzień Dobry TVN - mag.
11:00 Na Wspólnej - serial obycz.
11:25 Zakochani po uszy - serial obycz.
11:50 Szpital - serial fabularno-dokument.
12:35 Ukryta prawda - serial fabularno-dokument.
13:20 Porty - pr. rozrywk.
14:05 Siedem żyć - telenowela, Brazylia
14:55 Medium z Long Island - pr. rozrywk., USA
15:20 Doradca smaku
15:30 Nowy Gadżet - pr. rozrywk.
15:55 Złota pieśń - telenowela, Kolumbia
16:45 Szkoła - serial fabularno-dokument.
17:30 Szpital - serial fabularno-dokument.
18:15 Ukryta prawda - serial fabularno-dokument.
19:00 Fakty
19:30 10/10 - pr. rozrywk.
19:55 10/10 - pr. rozrywk.
20:15 Pogoda
20:19 Raport smogowy – poznaj kolory powietrza - pr. informacyjny
20:20 Uwaga! - mag. interwencyjny
20:40 Na Wspólnej - serial obycz.
21:05 Zakochani po uszy - serial obycz.
21:30 36,6 - pr. lifestylowy
22:15 Źródła zbrodni - serial kryminalny, Francja
23:10 Kuchenne rewolucje - pr. kulinarno-rozrywk.
23:55 Doradca smaku
00:05 Doradca smaku
00:10 Dzień Dobry TVN - mag.
03:00 Fakty
03:30 Pogoda
03:35 Uwaga! - mag. interwencyjny

piątek – 14 lutego

07:30 Dzień Dobry TVN - mag.
11:00 Na Wspólnej - serial obycz.
11:25 Zakochani po uszy - serial obycz.
11:50 Szpital - serial fabularno-dokument.
12:35 Ukryta prawda - serial fabularno-dokument.
13:20 Diagnoza - serial obycz.
14:05 Siedem żyć - telenowela, Brazylia
14:55 Słodki biznes - pr. rozrywk., USA
15:20 Doradca smaku
15:30 Efekt Domina - pr. lifestylowy
15:55 Złota pieśń - telenowela, Kolumbia
16:45 Szkoła - serial fabularno-dokument.
17:30 Szpital - serial fabularno-dokument.
18:15 Ukryta prawda - serial fabularno-dokument.
19:00 Fakty
19:30 Zbuntowani amisze - pr. rozrywk., USA
20:15 Pogoda
20:19 Raport smogowy – poznaj kolory powietrza - pr. informacyjny
20:20 Uwaga! - mag. interwencyjny
20:35 Komisarz Montalbano - serial kryminalny, Włochy
22:30 Superwizjer - mag. reporterów
23:00 Geneza nienawiści - dokument, USA
23:45 W roli gównej - pr. lifestylowy
00:10 Dzień Dobry TVN - mag.
03:00 Fakty
03:30 Pogoda
03:35 Uwaga! - mag. interwencyjny
03:55 Złota pieśń - telenowela, Kolumbia
04:45 Szpital - serial fabularno-dokument.

sobota – 15 lutego

07:30 Dzień Dobry TVN - mag.
10:55 Nowa Maja w ogrodzie - pr. rozrywk.
11:20 Co za tydzień - mag.
11:45 SAMOCHÓD MARZEŃ: kup i zrób - pr. motoryzacyjny
12:30 Technologiczny koniec świata - pr. rozrywk.
12:55 Prosto w serce - serial obycz.
13:20 Prosto w serce - serial obycz.
13:45 Prosto w serce - serial obycz.
14:10 Prosto w serce - serial obycz.
14:35 Nasza miłość - serial obycz., Włochy
15:35 Nasza miłość - serial obycz., Włochy
16:30 Odlotowa Kanada - serial dokument., Kanada
17:20 Doradca smaku
17:30 36,6 - pr. lifestylowy
18:15 Wojny samochodowe - pr. rozrywk.
19:00 Fakty
19:25 Doradca smaku
19:35 Pogoda
19:44 Raport smogowy – poznaj kolory powietrza - pr. informacyjny
19:45 Uwaga! - mag. interwencyjny
20:00 Złodzieje - pr. poradnikowy
20:35 Projekt Lady - pr. rozrywk.
21:20 Martyna na krańcu świata - Ludzie Duchy - dokument
22:05 Medium z Long Island - pr. rozrywk., USA
22:30 Medium z Long Island
22:50 Związki z modą - pr. lifestylowy
23:35 Pomoc drogowa 24h - pr. motoryzacyjny
00:10 Dzień Dobry TVN - mag.
03:00 Fakty

program telewizyjny: 2.2 – 29.2.2020

niedziela – 16 lutego

07:30 Dzień Dobry TVN - mag.
10:55 Uwaga! Pirat
- pr. motoryzacyjny
11:30 Zawodowi handlarze
- pr. motoryzacyjny
12:05 Projekt Lady
- pr. rozrywk.
12:50 Efekt Domina
- pr. lifestylowy
13:15 Doradca smaku
13:20 Na Wspólnej Omnibus
- serial obycz.
14:45 Doradca smaku
14:50 10/10 - pr. rozrywk.
15:15 10/10 - pr. rozrywk.
15:40 Agent
- Gwiazdy
- pr. rozrywk.
16:25 Pomoc drogowa 24h
- pr. motoryzacyjny
17:00 Wyburzacze
- pr. rozrywk.
17:35 Złodzieje
- pr. poradnikowy
18:10 W roli gównej
- pr. lifestylowy
18:35 Kobieta na krańcu świata
- pr. rozrywk.
19:00 Fakty
19:25 Doradca smaku
19:35 Pogoda
19:44 Raport smogowy – poznaj kolory powietrza
- pr. informacyjny
19:45 Uwaga!
- mag. interwencyjny
20:00 Diagnoza
- serial obycz.
20:45 Geneza nienawiści
- dokument, USA
21:30 Porty
- pr. rozrywk.
22:15 Zbuntowani amisze
- pr. rozrywk., USA
23:00 Efekt Domina
- pr. lifestylowy
23:25 Kuba Wojewódzki
- pr. rozrywk.
00:10 Dzień Dobry TVN
- mag.
03:00 Fakty
03:25 Pogoda

poniedziałek – 17 lutego

07:30 Dzień Dobry TVN - mag.
11:00 Porty - pr. rozrywk.
11:25 W roli gównej
- pr. lifestylowy
11:50 Szpital
- serial fabularno-dokument.
12:35 Ukryta prawda
- serial fabularno-dokument.
13:20 Kuchenne rewolucje
- pr. kulinarno-rozrywk.
14:05 Siedem żyć
- telenowela, Brazylia
14:55 Złodzieje
- pr. poradnikowy
15:30 Studio urody
- pr. rozrywk.
15:55 Złota pieśń
- telenowela, Kolumbia
16:45 Szkoła
- serial fabularno-dokument.
17:30 Szpital
- serial fabularno-dokument.
18:15 Ukryta prawda
- serial fabularno-dokument.
19:00 Fakty
19:30 Medium z Long Island
- pr. rozrywk., USA
19:55 Medium z Long Island
- pr. rozrywk., USA
20:15 Pogoda
20:19 Raport smogowy – poznaj kolory powietrza
- pr. informacyjny
20:20 Uwaga!
- mag. interwencyjny
20:40 Na Wspólnej
- serial obycz.
21:05 Zakochani po uszy
- serial obycz.
21:30 Agent
- Gwiazdy
- pr. rozrywk.
22:15 Martyna na krańcu świata
- Ludzie Duchy
- dokument
23:00 Wojny samochodowe
- pr. rozrywk.
23:45 Studio urody
- pr. rozrywk.
00:10 Dzień Dobry TVN - mag.
03:00 Fakty
03:30 Pogoda

wtorek – 18 lutego

07:30 Dzień Dobry TVN - mag.
11:00 Na Wspólnej
- serial obycz.
11:25 Zakochani po uszy
- serial obycz.
11:50 Szpital
- serial fabularno-dokument.
12:35 Ukryta prawda
- serial fabularno-dokument.
13:20 Wojny samochodowe
- pr. rozrywk.
14:05 Siedem żyć
- telenowela, Brazylia
14:55 Medium z Long Island
- pr. rozrywk., USA
15:20 Doradca smaku
15:30 Będzie pan zadowolony
- pr. motoryzacyjny
15:55 Złota pieśń
- telenowela, Kolumbia
16:45 Szkoła
- serial fabularno-dokument.
17:30 Szpital
- serial fabularno-dokument.
18:15 Ukryta prawda
- serial fabularno-dokument.
19:00 Fakty
19:30 Słodki biznes
- pr. rozrywk., USA
19:55 Słodki biznes
- pr. rozrywk., USA
20:15 Pogoda
20:19 Raport smogowy – poznaj kolory powietrza
- pr. informacyjny
20:20 Uwaga!
- mag. interwencyjny
20:40 Na Wspólnej
- serial obycz.
21:05 Zakochani po uszy
- serial obycz.
21:30 Człowiek przyszłości
- pr. rozrywk.
22:15 Kuba Wojewódzki
- pr. rozrywk.
23:00 Projekt Lady
- pr. rozrywk.
23:45 Będzie pan zadowolony
- pr. motoryzacyjny
00:10 Dzień Dobry TVN - mag.
03:00 Fakty
03:30 Pogoda

środa – 19 lutego

07:30 Dzień Dobry TVN - mag.
11:00 Na Wspólnej
- serial obycz.
11:25 Zakochani po uszy
- serial obycz.
11:50 Szpital
- serial fabularno-dokument.
12:35 Ukryta prawda
- serial fabularno-dokument.
13:20 36,6 - pr. lifestylowy
14:05 Siedem żyć
- telenowela, Brazylia
14:55 Słodki biznes
- pr. rozrywk., USA
15:20 Doradca smaku
15:30 Gwiazdy od kuchni
- pr. lifestylowy
15:55 Złota pieśń
- telenowela, Kolumbia
16:45 Szkoła
- serial fabularno-dokument.
17:30 Szpital
- serial fabularno-dokument.
18:15 Ukryta prawda
- serial fabularno-dokument.
19:00 Fakty
19:30 Historie Wielkiej Wagi
- pr. rozrywk., USA
20:15 Pogoda
20:19 Raport smogowy – poznaj kolory powietrza
- pr. informacyjny
20:20 Uwaga!
- mag. interwencyjny
20:40 Na Wspólnej
- serial obycz.
21:05 Zakochani po uszy
- serial obycz.
21:30 Być jak Martyna Wojciechowska - pr. rozrywk.
21:55 Kobieta na krańcu świata
- pr. rozrywk.
22:20 Diagnoza
- serial obycz.
23:00 SAMOCHÓD MARZEŃ: kup i zrób - pr. motoryzacyjny
23:45 Gwiazdy od kuchni
- pr. lifestylowy
00:10 Dzień Dobry TVN
- mag.
03:00 Fakty
03:30 Pogoda

czwartek – 20 lutego

07:30 Dzień Dobry TVN - mag.
11:00 Na Wspólnej
- serial obycz.
11:25 Zakochani po uszy
- serial obycz.
11:50 Szpital
- serial fabularno-dokument.
12:35 Ukryta prawda
- serial fabularno-dokument.
13:20 Porty - pr. rozrywk.
14:05 Siedem żyć
- telenowela, Brazylia
14:55 Medium z Long Island
- pr. rozrywk., USA
15:20 Doradca smaku
15:30 Nowy Gadżet
- pr. rozrywk.
15:55 Złota pieśń
- telenowela, Kolumbia
16:45 Szkoła
- serial fabularno-dokument.
17:30 Szpital
- serial fabularno-dokument.
18:15 Ukryta prawda
- serial fabularno-dokument.
19:00 Fakty
19:30 Niezwykłe Stany Prokopa
- pr. rozrywk.
19:55 Niezwykłe Stany Prokopa
- pr. rozrywk.
20:15 Pogoda
20:19 Raport smogowy – poznaj kolory powietrza
- pr. informacyjny
20:20 Uwaga!
- mag. interwencyjny
20:40 Na Wspólnej
- serial obycz.
21:05 Zakochani po uszy
- serial obycz.
21:30 36,6
- pr. lifestylowy
22:15 Źródła zbrodni
- serial kryminalny, Francja
23:10 Kuchenne rewolucje
- pr. kulinarno-rozrywk.
23:55 Doradca smaku
00:05 Doradca smaku
00:10 Dzień Dobry TVN
- mag.
03:00 Fakty
03:30 Pogoda

piątek – 21 lutego

07:30 Dzień Dobry TVN - mag.
11:00 Na Wspólnej
- serial obycz.
11:25 Zakochani po uszy
- serial obycz.
11:50 Szpital
- serial fabularno-dokument.
12:35 Ukryta prawda
- serial fabularno-dokument.
13:20 Diagnoza
- serial obycz.
14:05 Siedem żyć
- telenowela, Brazylia
14:55 Słodki biznes
- pr. rozrywk., USA
15:20 Doradca smaku
15:30 Efekt Domina
- pr. lifestylowy
15:55 Złota pieśń
- telenowela, Kolumbia
16:45 Szkoła
- serial fabularno-dokument.
17:30 Szpital
- serial fabularno-dokument.
18:15 Ukryta prawda
- serial fabularno-dokument.
19:00 Fakty
19:30 Zbuntowani amisze
- pr. rozrywk., USA
20:15 Pogoda
20:19 Raport smogowy – poznaj kolory powietrza
- pr. informacyjny
20:20 Uwaga!
- mag. interwencyjny
20:35 Komisarz Montalbano
- serial kryminalny, Włochy
22:30 Superwizjer
- mag. reporterów
22:55 Geneza nienawiści
- dokument, USA
23:40 W roli gównej
- pr. lifestylowy
00:05 Doradca smaku
00:10 Dzień Dobry TVN
- mag.
03:00 Fakty
03:30 Pogoda
03:35 Uwaga!
- mag. interwencyjny
03:55 Złota pieśń
- telenowela, Kolumbia

sobota – 22 lutego

07:30 Dzień Dobry TVN - mag.
10:55 Nowa Maja w ogrodzie
- pr. rozrywk.
11:20 Co za tydzień - mag.
11:45 SAMOCHÓD MARZEŃ: kup i zrób - pr. motoryzacyjny
12:30 Być jak Martyna Wojciechowska - pr. rozrywk.
12:55 Prosto w serce
- serial obycz.
13:20 Prosto w serce
- serial obycz.
13:45 Prosto w serce
- serial obycz.
14:10 Prosto w serce
- serial obycz.
14:35 Nasza miłość
- serial obycz., Włochy
15:30 Nasza miłość
- serial obycz., Włochy
16:30 Odlotowa Kanada
- serial dokument., Kanada
17:20 Doradca smaku
17:30 36,6
- pr. lifestylowy
18:15 Wojny samochodowe
- pr. rozrywk.
19:00 Fakty
19:25 Doradca smaku
19:35 Pogoda
19:44 Raport smogowy – poznaj kolory powietrza
- pr. informacyjny
19:45 Uwaga!
- mag. interwencyjny
20:00 Złodzieje
- pr. poradnikowy
20:35 Projekt Lady
- pr. rozrywk.
21:20 Martyna na krańcu świata
- Ciało i krew
- dokument
22:05 Medium z Long Island
- pr. rozrywk., USA
22:30 Medium z Long Island
- pr. rozrywk., USA
22:50 Człowiek przyszłości
- pr. rozrywk.
23:35 Pomoc drogowa 24h
- pr. motoryzacyjny
00:10 Dzień Dobry TVN - mag.
03:00 Fakty

niedziela – 23 lutego

07:30 Dzień Dobry TVN - mag.
10:55 Uwaga! Pirat
- pr. motoryzacyjny
11:30 Zawodowi handlarze
- pr. motoryzacyjny
12:05 Projekt Lady
- pr. rozrywk.
12:50 Efekt Domina
- pr. lifestylowy
13:15 Doradca smaku
13:20 Na Wspólnej Omnibus
- serial obycz.
14:45 Doradca smaku
14:50 Niezwykłe Stany Prokopa
- pr. rozrywk.
15:15 Niezwykłe Stany Prokopa
- pr. rozrywk.
15:40 Agent - Gwiazdy
- pr. rozrywk.
16:25 Tu jest pięknie
- pr. rozrywk.
17:00 Wyburzacze
- pr. rozrywk.
17:35 Złodzieje
- pr. poradnikowy
18:10 W roli gównej
- pr. lifestylowy
18:35 Kobieta na krańcu świata
- pr. rozrywk.
19:00 Fakty
19:25 Doradca smaku
19:35 Pogoda
19:44 Raport smogowy – poznaj kolory powietrza
- pr. informacyjny
19:45 Uwaga!
- mag. interwencyjny
20:00 Diagnoza
- serial obycz.
20:45 Geneza nienawiści
- dokument, USA
21:30 Porty - pr. rozrywk.
22:15 Zbuntowani amisze
- pr. rozrywk., USA
23:00 Efekt Domina
- pr. lifestylowy
23:25 Kuba Wojewódzki
- pr. rozrywk.
00:10 Dzień Dobry TVN
- mag.
03:00 Fakty
03:25 Pogoda

poniedziałek – 24 lutego

07:30 Dzień Dobry TVN - mag.
11:00 Porty - pr. rozrywk.
11:45 Doradca smaku
11:50 Szpital
- serial fabularno-dokument.
12:35 Ukryta prawda
- serial fabularno-dokument.
13:20 Kuchenne rewolucje
- pr. kulinarno-rozrywk.
14:05 Siedem żyć
- telenowela, Brazylia
14:55 Złodzieje
- pr. poradnikowy
15:30 Studio urody
- pr. rozrywk.
15:55 Złota pieśń
- telenowela, Kolumbia
16:45 Szkoła
- serial fabularno-dokument.
17:30 Szpital
- serial fabularno-dokument.
18:15 Ukryta prawda
- serial fabularno-dokument.
19:00 Fakty
19:30 Medium z Long Island
- pr. rozrywk., USA
19:55 Medium z Long Island
- pr. rozrywk., USA
20:15 Pogoda
20:19 Raport smogowy – poznaj kolory powietrza
- pr. informacyjny
20:20 Uwaga!
- mag. interwencyjny
20:40 Na Wspólnej
- serial obycz.
21:05 Zakochani po uszy
- serial obycz.
21:30 Agent
- Gwiazdy
- pr. rozrywk.
22:15 Martyna na krańcu świata
- Ciało i krew
- dokument
23:00 Wojny samochodowe
- pr. rozrywk.
23:45 Studio urody
- pr. rozrywk.
00:10 Dzień Dobry TVN
- mag.
03:00 Fakty
03:30 Pogoda

wtorek – 25 lutego

07:30 Dzień Dobry TVN - mag.
11:00 Na Wspólnej
- serial obycz.
11:25 Zakochani po uszy
- serial obycz.
11:50 Szpital
- serial fabularno-dokument.
12:35 Ukryta prawda
- serial fabularno-dokument.
13:20 Wojny samochodowe
- pr. rozrywk.
14:05 Siedem żyć
- telenowela, Brazylia
14:55 Medium z Long Island
- pr. rozrywk., USA
15:20 Doradca smaku
15:30 Będzie pan zadowolony
- pr. motoryzacyjny
15:55 Złota pieśń
- telenowela, Kolumbia
16:45 Szkoła
- serial fabularno-dokument.
17:30 Szpital
- serial fabularno-dokument.
18:15 Ukryta prawda
- serial fabularno-dokument.
19:00 Fakty
19:30 Słodki biznes
- pr. rozrywk., USA
19:55 Słodki biznes
- pr. rozrywk., USA
20:15 Pogoda
20:19 Raport smogowy – poznaj kolory powietrza
- pr. informacyjny
20:20 Uwaga!
- mag. interwencyjny
20:40 Na Wspólnej
- serial obycz.
21:05 Zakochani po uszy
- serial obycz.
21:30 Człowiek przyszłości
- pr. rozrywk.
22:15 Kuba Wojewódzki
- pr. rozrywk.
23:00 Projekt Lady
- pr. rozrywk.
23:45 Będzie pan zadowolony
- pr. motoryzacyjny
00:10 Dzień Dobry TVN - mag.
03:00 Fakty
03:30 Pogoda

środa – 26 lutego

07:30 Dzień Dobry TVN - mag.
11:00 Na Wspólnej
- serial obycz.
11:25 Zakochani po uszy
- serial obycz.
11:50 Szpital
- serial fabularno-dokument.
12:35 Ukryta prawda
- serial fabularno-dokument.
13:20 36,6 - pr. lifestylowy
14:05 Siedem żyć
- telenowela, Brazylia
14:55 Słodki biznes
- pr. rozrywk., USA
15:20 Doradca smaku
15:30 Gwiazdy od kuchni
- pr. lifestylowy
15:55 Złota pieśń
- telenowela, Kolumbia
16:45 Szkoła
- serial fabularno-dokument.
17:30 Szpital
- serial fabularno-dokument.
18:15 Ukryta prawda
- serial fabularno-dokument.
19:00 Fakty
19:30 Historie Wielkiej Wagi
- pr. rozrywk., USA
20:15 Pogoda
20:19 Raport smogowy – poznaj kolory powietrza
- pr. informacyjny
20:20 Uwaga!
- mag. interwencyjny
20:40 Na Wspólnej
- serial obycz.
21:05 Zakochani po uszy
- serial obycz.
21:30 Fukushima
- krajobraz po katastrofie, USA
22:15 Diagnoza
- serial obycz.
23:00 SAMOCHÓD MARZEŃ: kup i zrób
- pr. motoryzacyjny
23:45 Gwiazdy od kuchni
- pr. lifestylowy
00:10 Dzień Dobry TVN
- mag.
03:00 Fakty
03:30 Pogoda

czwartek – 27 lutego

07:30 Dzień Dobry TVN - mag.
11:00 Na Wspólnej - serial obycz.
11:25 Zakochani po uszy
- serial obycz.
11:50 Szpital
- serial fabularno-dokument.
12:35 Ukryta prawda
- serial fabularno-dokument.
13:20 Porty
- pr. rozrywk.
14:05 Siedem żyć
- telenowela, Brazylia
14:55 Medium z Long Island
- pr. rozrywk., USA
15:20 Doradca smaku
15:30 Nowy Gadżet
- pr. rozrywk.
15:55 Złota pieśń
- telenowela, Kolumbia
16:45 Szkoła
- serial fabularno-dokument.
17:30 Szpital
- serial fabularno-dokument.
18:15 Ukryta prawda
- serial fabularno-dokument.
19:00 Fakty
19:30 Niezwykłe Stany Prokopa
- pr. rozrywk.
19:55 Niezwykłe Stany Prokopa
- pr. rozrywk.
20:15 Pogoda
20:19 Raport smogowy – poznaj kolory powietrza
- pr. informacyjny
20:20 Uwaga!
- mag. interwencyjny
20:40 Na Wspólnej
- serial obycz.
21:05 Zakochani po uszy
- serial obycz.
21:30 36,6
- pr. lifestylowy
22:15 Źródła zbrodni
- serial kryminalny, Francja
23:10 Kuchenne rewolucje
- pr. kulinarno-rozrywk.
23:55 Doradca smaku
00:05 Doradca smaku
00:10 Dzień Dobry TVN
- mag.
03:00 Fakty
03:30 Pogoda

piątek – 28 lutego

07:30 Dzień Dobry TVN - mag.
11:00 Na Wspólnej
- serial obycz.
11:25 Zakochani po uszy
- serial obycz.
11:50 Szpital
- serial fabularno-dokument.
12:35 Ukryta prawda
- serial fabularno-dokument.
13:20 Diagnoza
- serial obycz.
14:05 Siedem żyć
- telenowela, Brazylia
14:55 Słodki biznes
- pr. rozrywk., USA
15:20 Doradca smaku
15:30 Efekt Domina
- pr. lifestylowy
15:55 Złota pieśń
- telenowela, Kolumbia
16:45 Szkoła
- serial fabularno-dokument.
17:30 Szpital
- serial fabularno-dokument.
18:15 Ukryta prawda
- serial fabularno-dokument.
19:00 Fakty
19:30 Zbuntowani amisze
- pr. rozrywk., USA
20:15 Pogoda
20:19 Raport smogowy – poznaj kolory powietrza
- pr. informacyjny
20:20 Uwaga!
- mag. interwencyjny
20:35 Komisarz Montalbano
- serial kryminalny, Włochy
22:25 Superwizjer
- mag. reporterów
22:50 Geneza nienawiści
- dokument, USA
23:35 W roli gównej
- pr. lifestylowy
00:00 Doradca smaku
00:10 Dzień Dobry TVN
- mag.
03:00 Fakty
03:30 Pogoda
03:35 Uwaga!
- mag. interwencyjny
03:55 Złota pieśń
- telenowela, Kolumbia

sobota – 29 lutego

07:30 Dzień Dobry TVN - mag.
10:55 Nowa Maja w ogrodzie
- pr. rozrywk.
11:20 Co za tydzień - mag.
11:50 SAMOCHÓD MARZEŃ: kup i zrób
- pr. motoryzacyjny
12:35 Gwiazdy od kuchni
- pr. lifestylowy
13:00 Prosto w serce
- serial obycz.
13:20 Prosto w serce
13:45 Prosto w serce
- serial obycz.
14:10 Prosto w serce
14:35 Nasza miłość
- serial obycz., Włochy
15:30 Nasza miłość
16:35 Odlotowa Kanada
- serial dokument., Kanada
17:25 Doradca smaku
17:30 36,6 - pr. lifestylowy
18:15 Wojny samochodowe
- pr. rozrywk.
19:00 Fakty
19:25 Doradca smaku
19:35 Pogoda
19:44 Raport smogowy – poznaj kolory powietrza
- pr. informacyjny
19:45 Uwaga!
- mag. interwencyjny
20:00 Złodzieje
- pr. poradnikowy
20:35 Zbrodnia w Martigues
- film kryminalny, Francja 2016, reżyseria: Claude -Michel Rome, scenariusz: Jean Falculette, muzyka: Frédéric Porte , obsada: Florence Pernel, Vincent Winterhalter, Bernard Crombey, Laurent Bateau
22:05 Medium z Long Island
- pr. rozrywk., USA
22:30 Medium z Long Island
22:50 Człowiek przyszłości
- pr. rozrywk.
23:35 Tu jest pięknie
- pr. rozrywk.
00:10 Dzień Dobry TVN - mag.
03:00 Fakty

Sport

Mistrz świata sportowcem roku

Nie Robert Lewandowski, a Bartosz Zmarzlik został uznany za najlepszego sportowca Polski w 2019 roku. To właśnie żużlowy mistrz świata uzyskał najwięcej głosów w tradycyjnym plebiscycie „Przeglądu Sportowego”. Lewandowski, który wcześniej wygrywał tę rywalizację, tym razem musiał uznać wyższość przedstawiciela „czarnego sportu”, co zdaniem niektórych dowodzi niesłabnącej popularności sportu żużlowego w Polsce.

Polski sport ma tylko trzech mistrzów świata: Jerzego Szczakiela, Tomasza Golloba i właśnie Bartosza Zmarzlika. Dlatego Lewandowski, który po raz pierwszy gościł na plebiscytowej gali, przyjął wyróżnienie „rywala” ze spokojem i uśmiechem.

Bartosz Zmarzlik zdj. Stiopa

Na trzecim miejscu plebiscytu uplasował się Paweł Fajdek – kolejny mistrz świata. Ma w swojej kolekcji już cztery takie sukcesy z rzędu i jest niekoronowanym królem w rzucie młotem.

A oto dziesiątka najlepszych w 2019 roku z liczbą głosów: 1. Bartosz Zmarzlik (żużel) 98.327, 2. Robert Lewandowski (piłka nożna) 75 785, 3. Paweł Fajdek (lekkoatletyka) 59.428, 4. Sztafeta kobiet 4x400 m – Iga Baumgart-Witan, Patrycja Wyciszkiewicz-Zawadzka, Małgorzata Hołub-Kowalik, Justyna Święty-Ersetic (lekkoatletyka) 47.991, 5. Dawid Kubacki (narciarstwo klasyczne) 47.336, 6. Kamil Stoch (narciarstwo klasyczne) 41.866, 7. Wilfredo Leon (siatkówka) 38.790, 8. Piotr Lisek (lekkoatletyka) 36.517, 9. Marcin Lewandowski (lekkoatletyka) 33.131, 10. Mateusz Ponitka (koszykówka) 25.363.

Drużyną Roku została reprezentacja Polski w koszykówce, najlepszym trenerem Jolanta Kumor, trenerka Pawła Fajdka. (kor)

Piszczek pożegna Borussię Dortmund?

Wszystko wskazuje na to, że po tym sezonie Łukasz Piszczek odejdzie z Borussii Dortmund. Podobno klub ma mu już nie złożyć propozycji podpisania nowej umowy, ale na razie to jedynie spekulacje, bowiem oficjalnie piłkarz nie usłyszał zdania kierownictwa klubu na ten temat. Rozmowy mają się odbyć dopiero na początku lutego.

Dla 35-letniego Piszczka jest to 10. sezon w barwach Borussi. Zawodnik w jednym z wywiadów stwierdził, że chciałby jeszcze przedłużyć umowę. Zdaniem obserwatorów jednak wiek robi swoje i piłkarz stracił swój atut, czyli szybkość. Ostatnio trener Lucien Favre próbuje go ustawiać jako stopera w taktyce z trójką obrońców. W meczu z Augsburgiem Piszczek zszedł z boiska już w 56. minucie, a „Kicker” dał mu najniższą notę z całej drużyny.

W Bundeslidze gra obecnie siedmiu Polaków: Rafał Gikiewicz (Union Berlin), Dawid Kownacki (Fortuna Dusseldorf), Robert Lewandowski (Bayern Monachium), Adrian Stanilewicz (Bayer Leverkusen), Krystian Woźniak (Schalke 04), Łukasz Piszczek (Borussia Dortmund), Mateusz Maćkowiak (RB Lipsk). (kor)

Sonik na podium Rajdu Dakar

Po roku przerwy Rafał Sonik ponownie stanął na podium Rajdu Dakar, zajmując trzecie miejsce. Tym samym stał się legenda największego, a na pewno najtrudniejszego rajdu świata.

Polski kierowca quada wygrał jeden z etapów, a w trzech innych stał na podium. Nie obyło się jednak bez problemów technicznych. Jeden z nich dotyczył roadbooka, czyli urządzenia, które pozwala na odnalezienie drogi w nieznanym terenie.

– Zepsuła się jego przewijarka i musiałem obracać go ręcznie, za pomocą pokrętеł – powiedział 53-letni kierowca. – To oznaczało, że chwilami musiałem zwalniać, żeby spojrzeć kilkaset metrów do przodu i być pewnym, że nie ma tam żadnych przeszkód. Mimo takich problemów udało mi się utrzymać prowadzenie...

Jak powiedział, może jedynie żałować, że Dakar trwa tylko dwa tygodnie, bo chętnie jeszcze by pojeździł i powalczył. Trasa tegorocznego rajdu odbywała się się raz pierwszy w Arabii Saudyjskiej.

– Odcinki trudnej do jazdy pustyni bardzo mi odpowiadały. Tam naprawdę trzeba umieć jeździć, żeby zrobić wynik. Lubię wyzwania, gdzie się można wykazać, a charakterystyka większości odcinków jest taka, że niemal 50 procent jest na pełnej prędkości. W efekcie ktoś, kto waży trochę mniej, ma troszkę mocniejszego quada, ma większe szanse.

W rywalizacji quadów wystartowało jeszcze dwóch Polaków: Kamil Wiśniewski, który zajął piąte miejsce w klasyfikacji generalnej i Arkadiusz Lindner, który był 12.

Oto inne wyniki Polaków: Samochody – 19. Jakub Przygoński, Timo Gottschalk (Polska, Niemcy/Mini John Cooper); motocykle – 17. Maciej Giemza (Polska/Husqvarna FR 450 Rally), 44. Krzysztof Jarmuż (Polska/KTM Rally Replica); ciężarówki – 10. Janus van Kasteren (Holandia/Iveco Powerstar, Dariusz Rodewald, Marcel Sneijders – Polska, Holandia), 11. Patrice Garrouste (Francja/Tatra Jamal, Szymon Gospodarczyk, Petr Vojkovsky – Polska, Czechy), 19. Robert Szustkowski (Polska/Tatra Jamal, Jarosław Kazberuk, Filip Skrobanek – Polska, Czechy); lekkie pojazdy terenowe: 13. Maciej Domżała, Rafał Marton (Polska/Can-Am Maverick X3), 30. Aron Domżała, Maciej Marton (Polska/Can-Am Maverick X3). (kor)

Boks sposobem na przetrwanie obozu koncentracyjnego

Mistrz „Teddy”

„Mistrz” – to tytuł nowego filmu opowiadającego o losach legendarnego kosera Tadeusza „Teddy’ego” Pietrzykowskiego, który zdobył tytuł mistrza wszechwag niemieckiego obozu koncentracyjnego Auschwitz-Birkenau. W głównej roli wystąpił Piotr Głowacki, a film ma wejść na ekrany w października tego roku.

– To niezwykła historia człowieka, który w miejscu zagłady stał się symbolem nadziei na zwycięstwo nad nazistowskim terrorem – powiedział Maciej Barczewski, reżyser i scenarzysta. – Boks stał się dla Tadeusza Pietrzykowskiego narzędziem do przetrwania. Akcja filmu toczy się na początku funkcjonowania obozu koncentracyjnego Auschwitz-Birkenau. Wiarygodne przedstawienie wymagało między innymi zbudowania repliki znacznej części dawnego obozu. Zabudowania do filmu wzniesiono nieopodal Piaseczna pod Warszawą. Dbałość o prawdziwą fakturę historyczną filmu dotyczyła nie tylko prac scenograficznych i kostiumowych, ale nałożyła niezwyczajne wymogi na obsadę aktorską, przede wszystkim na odtwórcę roli tytułowej, którym jest Piotr Głowacki. Podjął się on niezwykłego, jak na polską kinematografię, niemal dwuletniego wysiłku przygotowania fizycznego do roli. W efekcie diety i forsownych treningów stracił niemal jedną trzecią masy ciała i mógł w nadzwyczaj wiarygodny sposób przedstawić postać pięściarza w obozie zagłady.

Obok Piotra Głowackiego na ekranie wystąpią m.in. Marian Dziędziel, Piotr Witkowski, Rafał Zawierucha, Grzegorz Małecki, Marcin Bosak, Marcin Czarnik, Jan Szydłowski. (kor)

Z różnych dziedzin

Elektro-Lewy

Robert Lewandowski kolekcjonuje auta, ale takim jeszcze nie jeździł. Nie tylko zresztą on – wszyscy piłkarze Bayernu Monachium dostali elektryczne audi e-tron. Bayern przedłużył umowę z Audi do 2029 roku i dzięki kontraktowi co roku otrzymywał będzie 50 mln euro, a w tym roku wyjątkowy samochodowy prezent. „Potężnie zbudowany sportowy SUV umiejętnie łączy dużą przestrzeń z komfortem samochodu luksusowego” tak scharakteryzowano samochód w katalogu Audi. Samochód ma dwa elektryczne silniki, generujące moc systemową na poziomie 300 kW. Do 100 km/h samochód rozpędzi się w niecałe 6 sekund. Może przejechać powyżej 400 km na naładowanych akumulatorach. Wcześniej Lewandowski jeździł audi RS6 avant i sportowym audi RS7, a także ferrari 812 superfast czy maserati granturismo.

Obrońca najskuteczniejszy

Jan Bednarek zdobył gola dla Southampton w przegranym przez jego drużynę 2:3 meczu z Wolverhampton Wanderers. To drugi gol obrońcy reprezentacji Polski w Premier League – co oznacza, że Bednarek stał się najskuteczniejszym Polakiem w historii tych rozgrywek. Przed nim na listę strzelców – po jednym razie – wpisali sie tylko Robert Warzycha (1992) i Marcin Wasilewski (2015).

Medalowa młodzież

Znakomita polska biegaczka narciarska Justyna Kowalczyk zadebiutowała w nowej roli. Podczas zakończonych w Lozannie III Zimowych Młodzieżowych Igrzysk Olimpijskich (mogą w nich rywalizować sportowcy w wieku 14-19 lat) pełniła funkcję trenera kadry biegów narciarskich. Niestety jej ekipa nie wywalczyła medalu. Ale reprezentacja Polski w sumie sięgnęła po 5 krążków. Złoty medal indywidualnie w biathlonie zdobył w pięknym stylu Marcin Zawół, a pozostałe cztery krążki to wynik współpracy polskich sportowców z kolegami z innych krajów. Srebro w łyżwiarskiej konkurencji drużyn mieszanym zdobyła Daria Kopacz. Takie samego koloru medale zdobyło dwoje hokeistów – Alicja Mota i Aleks Menc, a brąz Anna Kot – wszyscy w turnieju drużyn mieszanych.

(kor)

Książki - www.sklep.de

Szt.	Powieść historyczna	Cena
	20 000 mil podmorskiej żeglugi cz.1 - Juliusz Verne tw.opr.	5,00
	20 000 mil podmorskiej żeglugi cz.2 - Juliusz Verne tw.opr.	5,00
	500 milionów Begumy - Juliusz Verne tw.opr.	5,00
	Ascanio tom I - A. Dumas tw.opr.	5,00
	Ascanio tom II - A. Dumas tw.opr.	5,00
	Bastard de Mauleon tom 1 - Aleksander Dumas	5,00
	Bastard de Mauleon tom 2 - Aleksander Dumas	5,00
	Bez dogmatu - Henryk Sienkiewicz tw.opr.	5,90
	Chancellor. Notatki podróżnego J.R.Kazallon - Juliusz Verne tw.opr.	5,90
	Historia dziadka do orzechów - A. Dumas tw.opr.	5,00
	Hiszpania i Afryka - A. Dumas tw.opr.	5,00
	Kalifornia, Wspomnienia z podróży po Włoszech - A. Dumas tw.opr.	5,90
	Kłopoty chińczyka w Chinach - Juliusz Verne tw.opr.	5,00
	La San Felice tom 1 - A. Dumas tw.opr.	5,00
	La San Felice tom 2 - A. Dumas tw.opr.	5,00
	La San Felice tom 3 - A. Dumas tw.opr.	5,00
	La San Felice tom 4 - A. Dumas tw.opr.	5,00
	Listy z podróży do Ameryki - Henryk Sienkiewicz tw.opr.	5,90
	Miasto pływające - Juliusz Verne tw.opr.	5,00
	Michał Anioł i Tycjan - A. Dumas tw.opr.	5,00
	Mohikanie paryscy I, Kolomban i Karmelita - A. Dumas tw.opr.	5,00
	Mohikanie paryscy II, Petrus i Regina - A. Dumas tw.opr.	5,00
	Mohikanie paryscy III, Justyn i Mina - A. Dumas tw.opr.	5,00
	Mohikanie paryscy IV, Konrad de Valgeneuse - A. Dumas tw.opr.	5,00
	Mohikanie paryscy V, Pan Jackal - A. Dumas tw.opr.	5,00
	Mohikanie paryscy VI, Rina de Lamothe-Houdan - A. Dumas tw.opr.	5,00
	Na polu chwały - Henryk Sienkiewicz tw.opr.	5,90
	Napoleon Bonaparte, Życie generała Tomasza Dumas - A. Dumas tw.opr.	5,00
	Nowele tom 1 - Henryk Sienkiewicz tw.opr.	5,90
	Nowele tom 2 - Henryk Sienkiewicz tw.opr.	5,90
	Nowele tom 3 - Henryk Sienkiewicz tw.opr.	5,90
	Ogniem i mieczem tom 1 - Henryk Sienkiewicz tw.opr.	5,90
	Ogniem i mieczem tom 2 - Henryk Sienkiewicz tw.opr.	5,90
	Pamiętniki d'Antony, Korsykańscy bracia - A. Dumas tw.opr.	5,00
	Pan Wołodyjowski tom 1 - Henryk Sienkiewicz tw.opr.	5,90
	Pan Wołodyjowski tom 2 - Henryk Sienkiewicz tw.opr.	5,90
	Pani de Monsoreau tom I - A. Dumas tw.opr.	5,90
	Pani de Monsoreau tom II - A. Dumas tw.opr.	5,90
	Pani de Monsoreau tom III - A. Dumas tw.opr.	5,90
	Pięć tygodni w balonie - Juliusz Verne tw.opr.	5,00
	Piętnastoletni kapitan, cz.1 - Juliusz Verne tw.opr.	5,00
	Piętnastoletni kapitan, cz.2 - Juliusz Verne tw.opr.	5,00
	Podróż do bieguna północnego cz.1 - Juliusz Verne tw.opr.	5,00
	Podróż do bieguna północnego cz.2 - Juliusz Verne tw.opr.	5,00
	Podróż na księżyc - Juliusz Verne tw.opr.	5,00
	Potop tom 1 - Henryk Sienkiewicz tw.opr.	5,90
	Potop tom 2 - Henryk Sienkiewicz tw.opr.	5,90
	Potop tom 3 - Henryk Sienkiewicz tw.opr.	5,90
	Potop tom 4 - Henryk Sienkiewicz tw.opr.	5,90
	Prusacy we Frankfurcie tom 1 - A. Dumas tw.opr.	5,00
	Prusacy we Frankfurcie tom 2 - A. Dumas tw.opr.	5,00
	Quo Vadis tom 1 - Henryk Sienkiewicz tw.opr.	5,90
	Quo Vadis tom 2 - Henryk Sienkiewicz tw.opr.	5,90
	Rodzina Połanieckich tom 1 - Henryk Sienkiewicz tw.opr.	5,90
	Rodzina Połanieckich tom 2 - Henryk Sienkiewicz tw.opr.	5,90
	Rok we Florencji - A. Dumas tw.opr.	5,00
	Sylwandira tom 1 - A. Dumas, tw.opr.	5,00
	Sylwandira tom 2 - A. Dumas, tw.opr.	5,00
	W 80 dni dookoła świata - Juliusz Verne tw.opr.	5,90

ZAMÓWIENIE – Zamawiam zakreślone pozycje.

Płatność z góry – Zarezerwowany towar wysyłamy po zapłaceniu rachunku (Vorkasse)

Prosimy nie przelewać pieniędzy przed otrzymaniem rachunku.
Ważne! Konto jest inne niż konto prenumeraty – podajemy je na rachunku.

Koszt wysyłki:

- ❑ na adres w Niemczech – 6,90 euro (Deutsche Post DHL),
- ❑ do pozostałych krajów Unii Europejskiej – 9,90 euro

Oferta obowiązuje do wyczerpania zapasu towaru.

imię, nazwisko

ulica, nr domu

kod poczt., miejscowość

nr telefonu

data, podpis

Zamówienia proszę przesyłać na adres:
Verlag Hübsch & Matuszczyk KG
Luisental 2, 51399 Burscheid

SŻ 2/2020

Szt.	Prawdziwe historie	Cena
	Byłam żoną seryjnego mordercy - Cathy Wilson	6,90
	Córka Gangesu - Asha Miro	6,90
	Córki Dzieci Boga - J.Buhring, K.Jones, C.Jones	6,90
	Czarne dni małej Sally - Sally East i Toni Maguire	6,90
	Droga, którą jadę - Juliana Buhring	6,90
	Dziewczyna, która musi uciekać - Casey Watson	6,90
	Dziewczynka bez imienia - Marina Chapman	6,90
	Dziewczynka, która przestała mówić - Casey Watson	6,90
	Kiedy tata powraca - Toni Maguire	6,90
	Kobiety pustyni - Ana Tortajada	6,90
	Kochaj, mnie mamo - Casey Watson	6,90
	Krzyk o ratunek - Casey Watson	6,90
	Kupiona i sprzedana - Megan Stephens	6,90
	Mała czarownica nominowana do Oscara - Rachel Mwanza, M.D.Bilamba	6,90
	Mała opiekunka mamusi - Casey Watson	6,90
	Oblana kwasem - Adele Bellis	6,90
	Okaleczona - Khady	6,90
	Okradziona z życia - Morgane Seliman	6,90
	Ostatni całus dla mamy - Casey Watson	6,90
	Torturowana - Jane Elliott	6,90
	Tylko nie mów mamie - Toni Maguire	6,90
	W niewoli ambicji - Celine Raphael	6,90
	Wszystko pamiętam, tatusiu - Katie Matthiews	6,90
	Wyrwana z syryjskiego piekła - Meriam Rhaiem	6,90
	Zdławiony krzyk - Ana Tortajada	6,90
	Życie pisane na piasku - Regina Calcaterra	6,90

Szt.	Fantastyka	Cena
	Bajki robotów - Stanisław Lem	6,90
	Córka łupieżcy - Jacek Dukaj	6,90
	Cyberiada I - Stanisław Lem	6,90
	Cyberiada II - Stanisław Lem	6,90
	Czarne oceany I - Jacek Dukaj	6,90
	Czarne oceany II - Jacek Dukaj	6,90
	Król bólu I - Jacek Dukaj	6,90
	Król bólu II - Jacek Dukaj	6,90
	Król bólu III - Jacek Dukaj	6,90
	Nadchodzi - Łukasz Orbitowski	6,90
	Niezwyciężony - Stanisław Lem	6,90
	W kraju niewiernych I - Jacek Dukaj	6,90
	W kraju niewiernych II - Jacek Dukaj	6,90
	Widma 1 - Łukasz Orbitowski	6,90
	Widma 2 - Łukasz Orbitowski	6,90
	Wieczny Grunwald - Szczepan Twardoch	6,90
	Wody głębokie jak niebo - Anna Brzezińska	6,90
	Xavras Wyżryn i inne fikcje narodowe - Jacek Dukaj	6,90

Szt.	Poradnik	Cena
	150 dań do pudełka, domowa dieta na każdą pore roku - Joanna Zielewska	8,50
	243 sposoby na młodość, Kompletny przewodnik po medycynie estetycznej	5,90
	Cholesterol - Anita Demianowicz	4,50
	Choroby serca, profilaktyka, objawy, leczenie - Fakt Zdrowie	4,90
	Cukrzyca, jak zapobiegac, jak z nią życ - Olga Passera	4,50
	Dieta w walce z rakiem - Dr Anna Rogulska	4,50
	Domowe nalewki - Marta Szydłowska, Andrzej Fiedoruk	2,90
	Gotuj z nami - Ewa Chodakowska, Tomek Woźniak	7,50
	Hity domowej spiżarni - Tolloczko & Syndoman, tw.opr.	4,90
	Jak mówić, żeby dzieci nas słuchały - Adele Faber, Elaine Mazlish	7,50
	Jak słuchać, by ludzie do nas mówili - M. Hartley	4,50
	Jak wiązać krawaty - B. Hansen	4,50
	Jak zapobiegac i leczyc alzheimer	3,90
	Jak zapobiegać i leczyć choroby oczu	3,90
	Jak zapobiegać i leczyć osteoporoza	3,90
	Kasze, zdrowe i smaczne dania - Fakt Smak	2,90
	Kosmetyka moje hobby - S. Ober	3,50
	Kuchnia bez glutenu	3,90
	Lato w kuchni - Fakt Smak	2,90
	Małopolska na weekend - Firlej, Adamczak, Szyma	9,90
	Masaż relaksacyjny - K. Schutt	6,50
	Można być grubym i zdrowym - Beerlandt Ch.	4,50
	Nalewki z klasztornej piwnicy - Hubert Wołącewicz	2,90
	Nalewki, koktajle, drinki - Joanna Matyjek	2,90
	Napoje, drinki, koktajle - J. Muras	3,50
	Nie śpiesz się do trumny - Tomas Kaspar	9,90
	Niebezpieczna joga - Biblioteka miesiecznika Egzorcysta	5,90
	Piękne nogi - J. Merrill	3,50
	Polska z dziećmi, przewodnik turystyczny	8,90
	Pomorze Zachodnie i Bornholm na weekend - E. Tomczyk	9,90
	Potrawy z grilla - Futkowska, Walecka-Zdroik	2,50
	Przetwory Siostry Anastazji - S.Anastazja	4,50
	Przysmaki chłopskie we współczesnej kuchni - M. Drukort, tw.opr.	8,50
	Psychologia odchudzania - N. Szerstiennikow	4,50
	Schudnij, krok po kroku	6,90
	Skóra i słońce, poradnik medyczny - Hawk & McGregor	4,50
	Sprawdzone przepisy Siostry Anastazji - S.Anastazja	4,50
	Sudety na weekend - Skala, Ciesielski	9,90
	Śniadanie w łóżku - A. Perepeczko	5,00
	Toasty biesiadne - M. Urbanski, tw. opr.	4,50
	Top treningi - Be active	5,00
	Trening komandosa Royal Marines - Sean Lerwill	6,50
	Vademecum leków + pojemnik na leki gratis	4,90

Szt.	Wywiady, wspomnienia	Cena
	Szczerze - Donald Tusk, tw.opr.	**11,90**

DVD - www.sklep.de

Szt.	DVD	Cena
	DVD 40-latek 6DVD	24,90
	DVD Alternatywy 4 3DVD / Stanisław Bareja	14,90
	DVD Anioł w Krakowie	7,50
	DVD Biała sukienka	7,50
	DVD Bogowie	7,50
	DVD Botoks	9,00
	DVD Chłopaki nie płaczą	7,50
	DVD Człowiek z ...	7,50
	DVD Czterej pancerni i pies 7DVD / Nałęcki Konrad	24,90
	DVD Daleko od szosy 4DVD / Chmielewski Zbigniew	14,90
	DVD Dlaczego nie	7,50
	DVD Dług / Krzysztof Krauze	7,50
	DVD Dobranoc dla dorosłych 2 / Janusz Rzeszewski	4,50
	DVD Dobranoc dla dorosłych 3 / Janusz Rzeszewski	4,50
	DVD Doskonałe popołudnie / Przemysław Wojcieszak	7,50
	DVD Droga 2DVD / Sylwester Chęciński	9,90
	DVD Drogówka	7,50
	DVD Dzień świra / Marek Koterski	7,50
	DVD E=mc2	7,50
	DVD Eroica symfonia bohaterska w dwóch częściach	7,50
	DVD Facet (nie)potrzebny od zaraz / Weronika Migoń	4,00
	DVD Gulczas a jak myślisz?	7,50
	DVD Historia Roja	7,50
	DVD Jak to się robi	7,50
	DVD Jak to się robi z dziewczynami	6,00
	DVD Jan Paweł II 40-lecie wyboru Polaka na papieża cz.1 2DVD / różni	11,90
	DVD Jan Paweł II 40-lecie wyboru Polaka na papieża cz.2 2DVD / różni	11,90
	DVD Jan Paweł II album 1 Pożegnanie	7,00
	DVD Jan Paweł II album 2 Wadowice. Tu wszystko się zaczęło...	7,00
	DVD Jan Paweł II album 3 Bóg bogaty w miłosierdzie	7,00
	DVD Jan Paweł II album 4 Jestem z wami	7,00
	DVD Jan Paweł II album 5 Spotkanie	7,00
	DVD Jan Paweł II album 6 Niech zstąpi Duch Twój... / Piotr Kot	7,00
	DVD Jan Paweł II album 7 Nieznane życie Jana Pawła II	7,00
	DVD Janosik 1+2 (serial komplet)	19,90
	DVD Jeszcze tylko ten las	7,50
	DVD Kabaret pod Egidą. Słynny sezon '80 / Pietrzak Leonard	7,50
	DVD Kameleon	7,50
	DVD Kapitan SOWA na tropie / Stanisław Bareja	7,50
	DVD Karate po polsku	7,50
	DVD Karbała	7,50
	DVD Katyń - Ostatni świadek / Szkopiak Piotr	8,50
	DVD Kiler + Kilerów dwóch 2DVD	9,90
	DVD Kobiety mafii / Patryk Vega	8,00
	DVD Kobiety mafii 2 / Patryk Vega	8,90
	DVD Kochaj albo rzuć	7,50
	DVD Kochaj i tańcz	5,00
	DVD Kochaj!	4,00
	DVD Konsul	5,00
	DVD Krew Boga / Bartosz Konopka	9,90
	DVD Krugerandy	7,50
	DVD Kung-Fu / Janusz Kijowski	7,50
	DVD Kurier / Władysław Pasikowski	9,90
	DVD Lalka 5DVD	29,90
	DVD Lejdis / Tomasz Konecki	7,50
	DVD Listy do M3 / Konecki Tomasz	4,00
	DVD Miasto 44 / Jan Komasa	7,50
	DVD Miłość na wybiegu	7,50
	DVD Miś	7,50
	DVD Miszmasz czyli Kogel Mogel 3 / Piwowarski Kordian	9,90
	DVD Mój Nikifor	7,50
	DVD Moralność pani Dulskiej	7,50
	DVD Nic śmiesznego / Marek Koterski	7,50
	DVD Nie lubie poniedziałku / Chmielewski Tadeusz / rekonstrukcja cyfrowa	8,90
	DVD Nie ma takiego numeru	7,50
	DVD Nie ma zmiłuj	7,50
	DVD Nigdy w życiu	7,50
	DVD Noce i dnie cz.1+2 4DVD	14,90
	DVD Nóż w wodzie	7,50
	DVD Obława, zdrada ma wiele twarzy	5,00
	DVD Obywatel	5,00
	DVD Obywatel Piszczyk	5,00
	DVD Ojciec Święty w Wadowicach	5,00
	DVD Ojcowie i córki	4,00
	DVD Oskarżeni	7,50
	DVD Ostatni dzień lata	7,50
	DVD Ostatni po Bogu	7,50
	DVD Pan Kleks 3DVD / Krzysztof Gradowski	19,90
	DVD Pan Kleks w kosmosie / Krzysztof Gradowski	9,50
	DVD Pan Tadeusz / Wajda Andrzej	8,90
	DVD Panie Dulskie	5,00
	DVD Persona Non Grata	7,50
	DVD Pianista / Roman Polański	8,00
	DVD Pieniądze to nie wszystko / Juliusz Machulski	7,50
	DVD Pitbull	7,50
	DVD Pitbull. Niebezpieczne kobiety / Vega Patryk	4,00
	DVD Płac Zbawiciela	7,50
	DVD Planeta Singli 2 / Akina Sam	8,90
	DVD Planeta Singli 3 / Akina Sam i Michał Chaciński	9,90
	DVD Po sezonie	7,50
	DVD Pod powierzchnią	7,50
	DVD Podróż za jeden uśmiech / Stanisław Jędryka	7,50
	DVD Pogoda na jutro	7,50
	DVD Pogrzeb kartofla	7,50
	DVD Polish kicz projekt	7,50
	DVD Polityka / Patryk Vega	**9,90**
	DVD Polskie drogi 6DVD / Janusz Morgenstern	19,90
	DVD Polskie gówno	7,50
	DVD Poranek kojota	7,50
	DVD Porwanie	7,50
	DVD Pręgi	7,50
	DVD Propaganda PRL-u - Kobieta w PRL-u	7,50
	DVD Prymas	7,50
	DVD Prywatne śledztwo	7,50
	DVD Przesłuchanie	7,50
	DVD Przygody Pana Michała 3DVD / Paweł Komorowski	14,90
	DVD Przygody psa Cywila / Krzysztof Szmagier	7,50
	DVD Rób swoje ryzyko jest twoje	7,50
	DVD Segment 76	7,50
	DVD Sezon na leszcza	7,50
	DVD Sfora - Bez litości	7,50
	DVD Show	7,50
	DVD Słodko gorzki	7,50
	DVD Śmierć dzieciorobа	7,50
	DVD Śmierć prezydenta	7,50
	DVD Smoleńsk / Antoni Krauze	9,50
	DVD Stawiam na Tolka Banana 2DVD / Stanisław Jędryka	8,50
	DVD Stawka większa niż życie 6DVD / Morgenstern & Konic	24,90
	DVD Sto minut wakacji	7,50
	DVD Strajk	7,50
	DVD Superprodukcja, kulisy skandalu	7,50
	DVD Tajemnica Westerplatte / Paweł Chochlew	7,50
	DVD Testosteron / Konecki & Saramonowicz	7,50
	DVD Trójkąt bermudzki / Wojciech Wójcik	8,90
	DVD Underdog / Kawulski Maciej	9,90
	DVD W pustyni i w puszczy / Ślesicki Władysław	7,50
	DVD Wakacje z duchami 2DVD / Stanisław Jędryka	8,50
	DVD Wałęsa. Człowiek z nadziei / Andrzej Wajda	**8,50**
	DVD Wielka wsypa	7,50
	DVD Wrota Europy / Jerzy Wójcik	9,90
	DVD Wygrany / Saniewski Wiesław	7,50
	DVD Z dalekiego kraju	5,00
	DVD Zabij mnie glino / Jacek Bromski	8,90
	DVD Zakochany anioł, czyli jak zdobyć kobietę	7,50
	DVD Zezowate szczęście	5,00
	DVD Ziarno Prawdy	5,00
	DVD Ziemia obiecana	7,50
	DVD Złoto dezerterów / Janusz Majewski	7,50
	DVD Zmiennicy 5DVD / Stanisław Bareja	24,90

Polityka.
Reżyser: Patryk Vega

Czas trwania: 128 min.

Wałęsa.
Człowiek z nadziei.
Reżyser: Andrzej Wajda

Czas trwania: 119 min.

ZAMÓWIENIE – Zamawiam zakreślone pozycje.

Płatność z góry – Zarezerwowany towar wysyłamy po zapłaceniu rachunku (Vorkasse)

Prosimy nie przelewać pieniędzy przed otrzymaniem rachunku.
Ważne! Konto jest inne niż konto prenumeraty – podajemy je na rachunku.

Koszt wysyłki:

❑ na adres w Niemczech – 6,90 euro (Deutsche Post DHL),

❑ do pozostałych krajów Unii Europejskiej – 9,90 euro

Oferta obowiązuje do wyczerpania zapasu towaru.

imię, nazwisko

ulica, nr domu

kod poczt., miejscowość

nr telefonu

data, podpis

Zamówienia proszę przesyłać na adres:
Verlag Hübsch & Matuszczyk KG
Luisental 2, 51399 Burscheid

Reklama

Kancelaria adwokacka
w Monachium

Izabela S. Demacker

Rechtsanwältin

Kompleksowa obsługa prawna
w języku polskim i niemieckim

Müllerstr. 40, 80469 München
Fon: 089 / 85 63 63 55
Fax: 089 / 85 63 63 56
www.kanzlei-demacker.de
info@kanzlei-demacker.de

Damian Ballon
Rechtsanwalt

Alt-Griesheim 18
65933 Frankfurt

Tel. 069-67739093
www.adwokat-frankfurt.pl

Tłumacz przysięgły
● polski ● rosyjski
● angielski ● niemiecki

Tel. 0162 / 867 11 27
info@dolmetscher-frankfurt.com

Firma budowlana z Polski poszukuje zleceń na budowy domów, dachy na terenie całych Niemiec. **Tel. +48608729122, +491603089338**

KANCELARIA ADWOKACKA

DIPL.-JUR. MARKUS G.
MATUSCHCZYK
RECHTSANWALT

ADWOKAT • TŁUMACZ PRZYSIĘGŁY

- porady prawne w języku polskim i niemieckim dla firm i osób prywatnych
- reprezentacja przed urzędami i sądami w Niemczech i w Polsce
- wszystkie dziedziny prawa

Kommandanturstr. 8
30169 **HANNOVER**
tel.: **+49 (0) 511 – 35 779 888**
e-mail: info@matuschczyk.com

Rechtsanwaltskanzlei
Gregor Matuszczyk
Springestraße 8
45894 Gelsenkirchen - Buer
Tel.: 0209 / 318 22 30 (sekretärin)
Tel.: 0209 / 318 22 22 (direkt)
Fax: 0209 / 318 22 12
Mobil: 0172 / 56 74 289
e-mail: Gmatuszczy@aol.com
Porady prawne w języku polskim i niemieckim
Bürozeiten: Mo.-Fr. 9-12.30 und 15-18 Uhr
Termine nach tel. Vereinbarung

Sieć struktur socjalnych polregio.eu
info-point
to oferta wsparcia socjalnego
dla migrantów pochodzenia polskiego
w Nadrenii Północnej-Westafalii:
Aachen - Essen - Köln - Wuppertal
www.polregio.eu

SPRZEDAM stylowy dworek na Mazurach, dodatkowo wraz z przyległym lasem lub działką nad jeziorem. Bliższe informacje **tel. w Polsce 0048 504 303230**

prasa.de
Gazety dla sklepów

KURIER z Niemiec do Polski
Ładunki do 1,5 tony
0173-2106849
02174-8941155

www.hurtownia.de

Rechtsanwälte
uprawnieni do występowania przed wszystkimi sądami w Niemczech

Markus Hüsges
Fachlehrgang Arbeitsrecht

Marlies Ziemer

Herbert Ziemer †

Max Ziemer
zugleich Fachanwalt für Miet- & WEG-Recht
zugleich Fachanwalt für Strafrecht

Dierk Bernhardt
(ausgeschieden zum 31.12.2019)

Dr. Monika Everschor
Fachanwältin für Verkehrsrecht

Mirka Johanna Ziemer
Fachanwältin für Familienrecht
Rechtsberatung auch in polnischer Sprache

Rechtsanwältin
Mirka Johanna Ziemer
(geb. Barski)
Fachanwältin
für Familienrecht
Specialistka prawa rodzinnego

Porady i obsługi w **języku niemieckim**
i polskim we wszystkich dziedzinach prawa

Öffnungszeiten: montags bis freitags von 08.00 Uhr - 18.00 Uhr
- Sprechstunden nach Vereinbarung -

Anschrift: Römerstr. 32, 53840 Troisdorf
(pomiędzy Köln i Bonn / naprzeciwko Burg Wissem)

Tel: 02241/75001 - Fax: 02241 / 79690
Email: info@bzwh.de

ADWOKACI w DORTMUNDZIE
SEROWIK

Rechtsanwälte Serowik
Rosental 1
44135 Dortmund

Tel. 0231 - 1857403
Fax 0231 - 1857404
sekretariat@serowik.de

- udzielamy porad także w języku polskim
- reprezentujemy naszych klientów na terenie całych Niemiec we wszystkich dziedzinach prawa
- na terenie Polski w wybranych dziedzinach prawa
- współpracujemy z notariuszem
- rok założenia kancelarii 2001
- w nagłych przypadkach tel. kom. 0173-5362152

www.serowik.de

Dr. Andrzej Remin
adwokat/Rechtsanwalt
FACHANWALT für ERBRECHT

(adwokat - specjalista od prawa spadkowego)
tłumacz przysięgły języka niemieckiego
kancelarie adwokackie w Niemczech, Polsce i Austrii

obsługa w języku polskim

postępowania spadkowe, zachowek, testamenty,
dziedziczenie ustawowe
w **Niemczech** i w **Polsce**
sprawy rodzinne (rozwody, alimenty)
obrońca w sprawach karnych

50672 KÖLN
Hohenzollernring 1-3

Telefon: 0221.925.37.56
Telefax: 0221.925.37.58
komórka: 0172.290.22.13
www.remin.de
e-mail: remin@t-online.de

Reklama

www.STEPS-Therapie.de

Oferuję Państwu:
- Coaching
- terapię rodzinną
- terapię i poradnictwo systemowe
- MPU/przygotowanie do egzaminu
- Kurs „uwolnić się od stresu, więcej czerpać z życia"

Terapeuta rodzinny
Terapeuta systemowy

mgr Małgorzata Tomaszewska
Knappenstraße 15, 67547 Worms
Tel. 0176 / 22286215, praxis@steps-therapie.de

✆ 0209-8830783

Senioren life
Für alle, denen Betreuung am Herzen liegt

24h-Senioren Betreuung
www.senioren.life

Pobyty wypoczynkowe, pakiety SPA, zabiegi:
masaże, odnowa biologiczna, fizjoterapia.
Pokój 2 os. doba od 280 zł/HP
Apartament doba od 415 zł/HP
W cenie wyżywienie, strefa SPA: jacuzzi, sauna IR, tężnia solankowa, parking, WiFi.
Blisko plaży - około 80 m.

Recepcja@pensjonat-lazur.pl tel. 0048-91-3215374
www.pensjonat-lazur.pl tel. 0048-603-598102

CENTRUM DENTYSTYCZNE W KATOWICACH
ul. Zbożowa 20, 40-657 Katowice, tel. 0048 32 202 90 95
www.centrumdentystyczne.pl
email: biurop@centrumdentystyczne.pl

Wykonuje zabiegi dentystyczne we wszystkich specjalnościach. Do Państwa dyspozycji jest 10 lekarzy. Na miejscu znajduje się laboratorium dentystyczne oraz pracownia rentgenowska. Na czas leczenia oferujemy apartament do zamieszkania i strzeżony parking.
Mówimy również po niemiecku i angielsku.

JAWA-Reisen GmbH (od 1989)
Kur & Wellness Tel. 05251- 390 900

Kołobrzeg: 14 dni, HP, 20 zab., przejazd z odbiorem z domu od € **299,-**
Świeradów Zdrój: 14 dni, HP od € **286 ,-**
Giersstr. 20 33098 Paderborn

Ustronie Morskie - pokoje gościnne z łazienkami, telewizor, lodówka, balkon, sprzęt plażowy, parking zamknięty. Czerwiec i wrzesień TANIEJ! **Tel. 0048-94-3519508 lub 0048-506-558336, www.udastina.fajnewczasy.pl**

Pustkowo - **Villa Rosa**
Wakacje bez tłumów. Nowo otwarte w 2016 r. komfortowe pokoje 2, 3, 4-osob. oraz 2 pok. studio/apartamenty z balkonami,TV, WiFi, gril, rowery, ogród, leżaki, parking monitorowany, pobyt z małym pieskiem + 5€. 250 m do morza, przy lesie.
Maj, czerwiec i wrzesień: 7 noclegów od 90€/os.
Lipiec, sierpień od 140€/os. /śniadanie 5€
Tel-PL: 0048-885-957316
Tel-D: 0152-02684985
www.villarosa.ta.pl

14 luty
WALENTYNKI
Nie zapomnijmy o tym ważnym dniu.
Polecamy szczególnie bukiet z maskotką.
Najodpowiedniejszym prezentem są kwiaty, one powiedzą wszystko, nawet to czego nieraz głośno wstydzimy się powiedzieć.

KWIATY DO POLSKI
Kwiaty dostarczamy także na terenie całych **NIEMIEC** i innych Państw.
W naszej ofercie między innymi: bukiety okolicznościowe + sekt, piwa, wina, wódeczka lub bomboniera, kawa, maskotka, kosze kwiatowe, kosze obfitości, wiązanki, wieńce

TANIO, SZYBKO, SOLIDNIE - ZAPRASZAMY

Zamówienia tel. przyjmujemy od 8.00 do19.00
Nie odkładaj na potem. Zadzwoń lub już teraz!!!
Tel: 07021 861169
WWW.POLKWIAT.EU
info@polkwiat.eu

sklep.de

Wódka Toruńska czysta
0,5 l, 40% 4,99 € butelka

Soplica orzech laskowy
0,5 l - 6,50 € butelka

Ptasie mleczko
380g - 2,75 € sztuka

Mini Shop
Godziny otwarcia:
pon.-piąt. 6.30-12.00 i 15.00-20.00 sob. 8.00-12.00 i 15.00-20.00
51375 Leverkusen - Am Kühnsbusch 2

Hurt i kolportaż polskiej prasy
Tel. 02174 - 894 11 55
Fax 02174 - 894 11 56

www.prenumerata.de

SAT - RUDEK
Oferujemy:
- Sprzedaż anten satelitarnych oraz akcesoriów
- Polska telewizja NC+ z umową lub bez umowy
- Doładowanie kart NC+
- Dekodery
- Moduły CI

Gwarancja niskich cen i pełnego serwisu!

Odwiedź nasz sklep:
www.sat-rudek.de
Tel. 05031 9585207
0176 62596861

WWW.ROZLICZSIE.PL
ZWROT PODATKU
HOLANDIA, NIEMCY, ANGLIA, BELGIA, AUSTRIA, IRLANDIA, NORWEGIA, DANIA
Anna Kłosowska

U nas załatwisz wszystkie formalności z Finanzamt, Familienkasse i nie tylko!

Zadzwoń, napisz lub rozlicz się on-line.

+48 222 478 142
+31 202 170 640
www.rozliczsie.pl
http://rozliczsie.istore.pl
ul. M. Konopnickiej 4/1b
45-004 Opole

ZWROT PODATKU
Kindergeld
Elterngeld
Betreuungsgeld
Druki E301 i E106
Zwrot z SOKABAU
Nowość! GEWERBE

Pierwszy występ kabaretu w NRW

Kabaret Gwiazd

Castrop-Rauxel
Europahalle, Europapl. 6
14.03.2020 - 20:00 Uhr

Essen
Saal Europa, Messepl. 1
15.03.2020 - 16:00 Uhr

Kabaret Ani Mru-Mru

w programie:

CIRQUE DE VOLAILLE

Infolinia: 0241 - 16 91 838
www.kabaret-gwiazd.de